

„A fejedelmekkel szembeni polémia érzetét tovább fokozza, hogy Luther többnyire mellőzi, lerövidíti vagy a saját szája íze szerint fogalmazza át a leveleiben megszólított hatalmaságok teljes protokolláris titulátúráját.”

Október a reformáció hónapja ▶ 9. oldal

„Tudni kell azonban, hogy nagyon szigorú törvényi előírások szabályozzák az intézmény működésének alapvető feltételeit: hány négyzetméternek kell jutnia egy gyermekre, hány kis szekrénynek és kis mosdónak kell elférnie, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat által engedélyezett konyháról nem is beszélve.”

„Nem elég létrehozni – fenn is kell tartani!” ▶ 13. oldal

„Azt viszont hisszük, hogy a nehézségek kellő elszántsággal, kompromisszumkészséggel és humorral legnagyobbreszt leküzdhetők, és hogy a család semmiképpen nem valami elavult, kihálásra ítélt közösség, hanem érték.”

A hit hétköznapi valósága ▶ 7. oldal

Német és szlovák nemzetiségi oldal

▶ 6. és 8. oldal

Halottak napjára

▶ 10. oldal

Az igaz ember hitből él

Országos reformációi istentisztelet Miskolcon

▶ Az avasi református templom és környéke régi idők hangulatát idézi. Azt a kort, amikor még nem ismertük az eldobható anyagokat. A templom körül évszázados sírkert; az épület szűk kis aytján belépve is megérint a múlt. A hatalmas oszlopok, magas-íves gótikus ablakok más világot idéznek, mint az Avas hegy túoldalán emelkedő panelrengeteg. A panelek egyformasága a számítások szerint elegendő teret ad a bennük lakó embernek – ám csak az egyedi tervezés és kivitelezés formál valódi otthont. Talán nem túl erőltetett a párhuzam, ha mindezt kiindulásnak vesszük a reformációra való emlékezéshez.

Itt, az ősi avasi református templomban, ahol a reformáció egyik első hatásaként még Dévai Bíró Mátyás – a magyar Luther – is szolgált, gyülekezett össze Miskolc protestáns népe október 25-én a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) által rendezett országos reformációi istentiszteletre.

A liturgia, a kórusok énekei – hét különböző énekkar bizonyította a miskolci protestánsok zeneszeretetét – és a gyülekezeti közös énekek után új színt hozott az istentisztelet menetébe a MEÖT elnökének, D. Szebek Imre nyugalmazott evangélikus püspöknek a prédikációja. Isten bennünket kérdéseinkkel, megcsö-

mörlött élethelyezeteink keserűségével, új utáni vágyunk csalódottságával együtt ölel magához – hirdette a püspök. Jézusban látott szeretete bizalmunknak megújuló forrása lehet. Feladatunk, hogy hitünkről számot is adjunk – mint ahogy azt megtették a hitükért sokat szenvedett elődeink is –, hátha sikerül Krisztus szép arcát megmutatni felfrissülést kereső felebarátainknak.

A szép rendbe szervezett istentisztelet úrvacsorában folytatódott. A jelen levő igen nagy számú gyülekezet mozgó úrvacsorában élhette meg egybetartozását: református módon, kenyérral, de a részt vevő más felekezeti lelkészek, lelkésznők segítségével vehette magához a szentségeket.

A szépen átgondolt és előkészített istentisztelet veretes liturgiája reformátor elődeink pátoszáit idézte a lutheránus fülnek: szavaik máig megőrzött formája különös hangulatot adott és újabb kérdéseket indíthattak el az egybegyűlteknél a templomból való kilépés után. Vajon mi a szerepe Luther és Kálvin magyar követőinek olyan környezetben, amely állandó változásával minket is a változás és változtatás felé csábít és kényszerít? Hol a helye értékeinknek?

Az istentisztelet után a gyülekezet vendégül látta a kórusokat, a messziről is érkezett szolgáló lelkészeket és szeretteiket. A nagyszámú többi ünneplő – a közvilágítás hiánya miatt – a lépcsőkön elhelyezett gyertyák fénye mellett indult haza.

■ BUDAY BARNABÁS

Szeredai szentelés

▶ Újonnan épült evangélikus templomot szenteltek múlt szombaton Csíkszeredában, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház legfiatalabb gyülekezetében. Az ünnepi esemény jelentőségét nem utolsósorban az a körülmény is növeli, hogy a Székelyföld szívében – Hargita megyében – ez az első temploma az evangélikusságnak.

▶ Folytatás a 3. oldalon

FOTO: T. PINTER KÁROLY

A REFORMÁCIÓ ÜNNEPE – 2KOR 4,5-7

„Vége lesz az éjszakának ott, hol Jézus tündököl”

Mindig felejthetetlen élmény, ha végiglátogatjuk a reformáció jeles városait. Egyre több evangélikus gyülekezet igyekszik megszervezni ezt a minden fáradságért gazdag kárpótlást ígérő „zarándoklatot”. De arra a kérdésre, hogy hol indult el a reformáció, még azok is, akiknek nem adatott meg, hogy felkeressék ezeket a távoli helyeket, legalább néhány város nevét fel tudják sorolni. Wittenbergét bizonyosan.

Hol indult a reformáció? Csak földrajzi vonatkozásban válaszolhatjuk meg ezt a kérdést? Igaz, így is. S felsorolhatjuk a reformáció fellegvárát: Eisleben, Eisenach, Erfurt, Wittenberg, Worms, Wartburg vagy Magyarországon Budavár, Sopron, Sárvár, Vizsoly. S természetesen e városokhoz neves személyek munkásságát is kapcsolhatjuk: Lutherét, Melanchthonét, Dévai Bíró Mátyásét vagy a bibliát magyar nyelvre fordító Károli Gáspárét.

Az ünnep igéje ennél mégis mélyebbre ás. Hol indult a reformáció? A szívekben! Mindenekelőtt a szerzetesi kolostor cellájában az élő Isten ítéletétől rettegő, a kegyelmes Isten után vágyódó Luther Márton szívében. Mindaddig csak a haragvó, kérelhetetlenül követelő Isten arcát látta maga előtt, amíg fogát összeszorítva, akaraterjét megfeszítve virrasztással, imádsággal, böjtöléssel, önmaga sanyargatásával próbált irgalmat nyerni. Reményik Sándornak az Istenarc című versében elhangzó vallomása segít megértenünk ezt az állapotot: „Egy istenarc van eltemetve bennem, / A ráakódott világ-szenny alatt. / A ráakódott világ-szenny alól, / Kihült csillagok hamuja alól / Akarom kibányászni magamat.”

Az „önmegváltás” kísérletének sötét zsákutcájában vergődő ágostonos szerzetes szívében végül az Úr gyújtott fényt. Megrettent, félelemtől eltorzult arca egyszerre felderült, mert aki egykor ezt mondta: „sötétségből világozás ragyogjon fel”, most felfedte

előtte dicsőségét Krisztus arcán. Isten az ő teremtménye, igéjével, Szentlelke által vitte végbe ezt a csodat. Hiszen egyedül a hit tekintetével fedezhetjük fel, hogy ez a dicsőség a töviskoronás, vérző, szenvedő, haláltusát vívó Krisztus arcán ragyog fel.

Az addig „eltemetett istenarcról” éppen a kereszt titkának feltárlása távolította el a leplet. Szívét érintett és formált át a boldog felismerés: elvégeztetett a szabadság a bűnből, a halálból, az ördög hatalmából. S mindez nem emberi erőfeszítésért, hanem ingyen, kegyelemből, hit által adatik az élő Isten színe előtt vívódónak s majdan az ő színe előtti számádszóra készülőknek.

Így vall erről a reformátor: „De végre nagy gyötrelmemet az örök Úr megszánta, irgalmára emlékezett: szívét felém kitérte. Jó Atyaként fordult hozzám, Egyszülöttét feláldozván, ki néki legdrágább volt.” (EÉ 318,4)

És aki az előbb még csak önmaga gyarlóságát látta és azt, hogy képtelen a szent Isten előtt megállni, most Krisztusra mutat, s a felszabadító evangélium hirdetőjévé válik. Ezt örökíti meg a wittenbergi városi templom oltárán Lucas Cranach képe is. Középen a Megfeszített, balra a gyülekezet, jobbra pedig a szószékéről a Krisztusra mutató igehirdető, Luther. A művész, akárcsak az igehirdető, Krisztust állítja középpontba. Hasonlít ez az üzenet Pál apostol vallomástételéhez: „Mert nem önmagunkat hirdetjük, hanem Krisztus Jézust, az Urat, önmagunkat pedig mint szolgáitokat Jézusért.”

Így indult a reformáció, s hiszem, egyedül így indulhat, folytatódhat ma is népe, egyháza életében és a mi egyéni, családi életünkben. Aki egykor azt mondta: „sötétségből világozás ragyogjon fel”, ma bennünk, köztünk is el tudja végezni azt, ami egyedül hatalma, szánó szeretete által lehetséges. A reformátor énekével tárhatjuk Urunk elé keresztyénységünk mai állapotát: „Lásd meg a mennyből, Úristen, nagy szájalom-

AZ ÜNNEP IGÉJE

mal nézzed, mint fogynak szenteid itt lenn, elhagytunk, szegények. Szent igéd rontják, támadják. Kihunyt a hit, a tiszta láng már sokaknak szívében”. Nem feledhetjük azonban, mit válaszol erre az Úr: „Hét tűzön megy át az ezüst, úgy ragyog tisztasága. Nem kell az igét féltelnünk, mert próbák tüzet állja. Megbizonyítja hatalmát a keresztthorodozáson át, s még messzebb ragyog fénye.” (EÉ 257,1,3)

Urunk minden korban arra a belátásra indít bennünket, hogy hitünkben, reménységünkben, Isten és ember iránti szeretetünkben meg kell újulnunk. Kishitűségünk, restségünk, őt megtagadó életvezetésünk, meg kell térnünk. S ha Krisztus népéhez tartozónak valljuk magunkat, akkor be kell látnunk, hogy ezt nem halogathatjuk. Amikor Jézus Krisztusnak, a megfeszítettnek és feltámadottnak szava megérinti szívünket, akkor újat kezdehetünk.

Először is tisztul a látásunk. Rádobbenünk esendő, törékeny, gyarló „cserépedény” voltunkra. A valódi értéket, kincset az ember biztonságos helyen igyekszik elrejtetni, nem cserépedényben. A Szentírás azonban végig a minden indokot megcáfoló isteni irgalomról tanúskodik. Urunk az evangélium kincsét azokra bízta, akiket az emberi vélekedés alkalmatlannak ítélt. Akit a Szentlélek Isten ezzel a kincssel megajándékoz, megérti, hogy azt nem őrizgetheti önmagának. Életében megtapasztalássá lesz, hogy az élő Jézus Krisztus hordozza őt.

Az erőtlenség dacára az Úr rendkívüli ereje célba juttatja az üzenetet. A kishitűség csak a saját képességeivel, erejével számol. A hit viszont az evangéliummal, ami Isten ereje. Mi óvja meg az elbizakodástól az Úr követeit? Az Isten iránti, a Jézus irgalmába vetett bizalom.

Kérjük hát alázattal: Urunk, áraszd ki ránk Szentlelkeidet, hogy evangéliumodat valóban tisztán hirdessük, szentségeiddel akarod szerint éljünk, s így mint a te néped, világozásunkban járva tanúskodjunk rólad! Ámen.

■ DEME DÁVID

Oratio œcumenica

Szerető mennyei Atyánk! Hálával köszönjük, hogy imádságunkban is kapcsolatba léphetünk veled. Te sokkal régebben és jobban ismered minket, mint mi téged. Fogantatásunk pillanatától ismersz, oltalmazol és formálsz bennünket.

Köszönjük a keresztség csodáját, amelyben gyermekekké fogadtál, és országodba meghívtál. Köszönjük, hogy szerető jelenléd nem a mi érzékelésünktől vagy hitünktől függ. Akkor is mellettünk állsz, amikor nem vesszük észre, vagy amikor keserűségünkben magunkba zárkozunk, és nem látunk téged. Kérünk, érints meg, hogy közelségedet észre tudjuk venni!

Köszönjük, hogy napodat is személyválogatás nélkül felhozod ránk. Engedd észrevennünk, hogy a nap meleg sugaraiban is szereteted simogat!

Rohanó világunkban könnyen megfeledezzük arról, hogy ma is te adod a mindennapi kenyeret. Ma is te hívod ki a földből a búzát, te érleled szemünk előtt rejtetten a kalászban a gabonát. Te adod az erőt az aratónak, a kenyeret sütő péknek, a szállítónak és a bolti eladónak. Add, hogy e hosszú lánc mögött is felfedezhessünk téged és gondoskodó szeretetedet!

Köszönjük, hogy társas lénynek teremtettél. Köszönjük, hogy sok embertárs kísér bennünket utunkon. Köszönjük szüleinket és testvéreinket, tanárainkat és nevelőinket, lelkeszeinket és hitoktatóinkat, barátainkat és ellenségeinket, munkatársainkat és szomszédainkat. Köszönjük a közösségeket, amelyek otthonunkat jelentik.

Hálát adunk hazánkért, egyházunkért, gyülekezetünkért és családjainkért. Hálával köszönjük vezetőinket. Kérünk, ajándékozd meg őket bölcseségeddel, hogy felelős szolgálatukban helyesen és hűségesen végezzék el a rájuk bízott feladatokat.

Kérünk, szeretetteddel munkáld a kapcsolatok építését a megosztott közösségek között. Segíts győzni előítéleteink és minden kirekesztő, szeretetlen indulatunk felett! Add, hogy testvérré leljenek egymásban a különböző országok, népek, vallások és fajok. Áldd meg a megosztott közösségek egységéért folytatott munkát. Add, hogy a szétszakadozott egyház tagjaiként benned és általad megélhessük az összetartozás örömét.

Köszönjük, hogy szereteted tesz bennünket gyermekekké és egymás testvéreivé. Köszönjük, hogy elindultál értünk a szenvedés gyötrelmes útján, és győztél. Kérünk, add, hogy győzelmedből erőt merítve mi is győzni tudjunk bűneink felett, és ezáltal használható eszközökké válhassunk a te kezdedben Jézus Krisztus, a mi Urunk által. Ámen.

myLuther

WWW.MYLUTHER.HU

Magyarországi Evangélikus Egyház
Honlap: www.evangelikus.hu

SZENTHÁROMSÁG UTÁN 21. VASÁRNAP – HÓS 2,20–22

„Kutyahűség”

Déry Tibor *Szerelmem* című novellája egy házaspárról szól. A férfit koncepció perben elítélve börtönbe csukták, és többéves börtön után váratlanul szabadul. Hazamegy régi lakásába, kicsit aggódva, vajon ott találja-e feleségét? És ott találja: az asszony hűséges hozzá.

Amikor *Jelenits István* piarista szerzetes, egyetemi tanár erről beszélt tanítványainak, egyik diákja megkérdezte tőle: „Tanár úr, én ezt a szót, hogy hűséges, csak a kutyákról hallottam. Nem szégyen-e egy asszonyra azt mondani: hűséges? Mintha valami kutyatulajdonságot állítanánk róla.” Milyen megrendítő, ám nagyon is reális, a mai világ általános felfogását hűen tükröző kérdés ez. A hűségre vonatkozó tapasztalataink odáig jutottak, hogy ez a szó az ember számára már nem fejez ki különleges megbecsülést. Jelenits a diáknak *Sík Sándor* „A Mindennevű” című versével válaszolt, és válaszol nekünk is.

A minap egy kutya jött be a szobába. Egyenesen hozzám.

A térdemre tette szelíden az első lábát. És fölnezt rám szelíden: „Nem lehetnél hűségesebb? Én mindvégig hűséges vagyok.”

*Le kellett sütnöm a szememet
És majdnem hangosan kimondtam
A szentpéteri szót:
„Menj ki tőlem, Uram...”
De Te jobban tudod, mit gondolok.
És nem mentél ki tőlem.*

Igen – néha kutyáknak kell emlékeztetni minket arra, mit is jelent a hűség!

A Biblia azt mondja: Isten hűséges hozzánk. Számíthatunk rá. A barátaink, az emberi szövetségeseink gyakran ott vannak, amikor elkezdünk valamit, és amikor nehéze fordul a helyzet, egyszer csak elpárolognak. Ők azok, akik voltak, de nincsenek; Isten az, aki van. Ő biztat és bátorít: veled leszek, sohasem keresed hiába kezem vagy pillantásomat, erősítő, bátorító segítségemet.

Hogyan mutatkozott meg Isten hűsége az *Ószövetségben*, választott népe történelmében? Isten Izraellel volt. Évszázadokon és emberöltőkön át. Akkor is, amikor a nép újra és újra méltatlanná lett erre. Velük volt, nem hagyta, hogy elpusztuljon Izrael, hanem megőrizte, és újra meg újra visszavezette a hűség útjára.

Milyen megrendítő, ahogy Isten most Hóseás sorsán keresztül üzen és szól hozzánk is. A próféta Isten paran-

csára vett feleségül egy parázna nőt, mert a választott nép is hűtlenné, paráznává lett. Gyermekeinek is becéződés nevet választott: Jezeél, amely egy szörnyű gyilkosság helye volt, Ló-Rukámah, mely azt jelenti: nincs kegyelem, és Ló-Ammi, melynek jelentése: nem népem többé. Felesége elhagyta, mégis vissza kellett őt fogadnia, és meg kellett békélnie vele.

Hóseás egyéni életének drámája játszódott le Izrael életében is. Hirdeti ma nekünk is, hogy Isten a mi hűtlenségünket is megbocsátja, ahogy egykor Izrael „bolondnak” gúnyolt prófétája. S akkor újra lesz kegyelem, újra étellel teli lesz Izrael, és Isten újra népévé fogadja.

Isten hűsége abból áll, hogy újra és újra szívére beszél népének. Hóseás szavain keresztül is halljuk és lássuk meg Isten „kutyahűségét”. Mert ez nekünk is szól. Nekünk különösen.

Amikor a választott néppel kötött első szövetség újra és újra megcsúfolódott, Isten egy másik szövetségről kezdett beszélni. Először úgy, hogy népéhez immár nem politikai szövetségesként szólt, hanem a szerelmenek, a házasságnak, a völegény és a menyasszony kapcsolatának szavaival. Szerelmemmel szeret minket az Úr! Úgy hűséges hoz-

A VASÁRNAP IGÉJE

zánk, ahogy a völegény a menyasszonyához, mert szerelme nem engedi, hogy megfeledezzék róla.

Ézsaiás így ír Isten hűségéről: „*Megfeledezik-e csecsemőjéről az anya, nem könyörül-e méhe gyermekén? Ha mások megfeledeznének is, én nem feledek meg rólad! Íme, tenyerembe véstelek be, szüntelen előttem vannak falaid.*” (Ézs 49,15–16)

A tenyerébe rajzolt, metszett minket is véglegesen, amikor elküldte hozzánk Fiát, Jézus Krisztust azért, hogy végre mi is hűséggel válaszoljunk az ő „kutyahűségére”! És ha erre más nem emlékeztetne minket, hát nézzünk kutyáinkra, és tanuljunk tőlük!

■ BAJUSZNÉ ORODÁN KRISZTINA

Istenünk! Kérünk, segíts, hogy hűségedet ne hálátlansággal és hűtlenséggel viszonzzuk, hogy értünk hozott felfoghatatlan szereteted kárba ne vesszen! Taníts minket, hogy a hűség fogalma és értéke visszanyerje méltó helyét az életünkben, a mindennapi emberi kapcsolatainkban éppen úgy, mint a veled való kapcsolatunkban. Erre segíts minket ezen a vasárnapon! Ámen.

CANTATE

Eged Isten diczerünc.

vasást (*capitulum*) tartalmaznak; evangélikus keretek között lehetőség van *igehirdetésre* is. Erre felel az – előénekes és gyülekezet válaszoltságára épülő – *responzórium* (lásd a mellékelt kottát). Egy *sorpár* (*verzikulusz*) vezet át az imádságos részhez: *a nap imádsága* (*kollektá*), a *kyrie* és a *Miatyánk* kapcsolódnak egymáshoz; majd *áldással* és *benedicamus*sal fejeződik be a szertartás.

Ezek az istentiszteleteken csak bibliai, illetve azon alapuló szövegek hangzanak el, melyeket minden keresztény felekezet magáénak vallhat. A „keressük azt, ami összeköt, ne azt, ami elválaszt” elvet érvényesítve ez a forma ökumenikus alkalmak keretében is kiválóan működik, sokkal inkább, mint a főistentisztelet műfaja. Ezt a rendet olyan esetekben is használhatjuk, mikor – bármilyen okból – nincs közöttünk lelkész. Vagy ha jelen van is, nem kell a mindenáron való prédikálás kényszerét éreznie (mert legyünk őszinték, fennáll ennek a szertélye).

A zsolozsma-istentiszteletek igazi lényegéhez való eljutás nem mindenkinek egyszerű. Aki hirtelen jövő, „feldobó” élményre vágyik, könnyen csalódhat. A kincs itt mélyebben van, türelem és elmélyültség kell hozzá, hogy felszínre hozzuk. Legfontosabb a nagy egész lelkiületének megérzése; ezt semmiféle szóbeli meggyőzés nem pótolhatja.

Aki vállalja a felfedező utat, annak ajánlom ezt a nagyszerű *lehetőséget!* Nem a meglévő istentiszteletek helyett, hanem azok *mellé*.

■ ECSEDI ZSUZSA

ZSOLTÁROS IMÁDSÁGOK

Reggeli közös imádság

► **Mai cikkünkben tovább folytatjuk a GyLK-ban található istentiszteleti rendek bemutatását. Majd kétezer éve alakult ki, és azóta is szilárdan áll a kereszténység két nagy szertartáscsoportja: a mise (vasárnapi-ünnepi főistentisztelet) és a zsolozsma (mindennapi közös zsolotáros imádság).**

A zsolozsma ősi rendje a folyamatos imádság gondolatára épül. A társadalmi munkamegosztásban a szerzetesek feladata volt, hogy háromóránként a közösségért imádkozzanak. Bizonyos változtatásokkal, összevonásokkal bár, de ez a rendszer ma is él.

Gyülekezeti közösségekben főleg a reggeli és az esti imaórát gyakorolták – a 16–17. századi magyar nyelvű protestáns graduálok anyaga egyértelműen ezt bizonyítja. A későbbi évszázadokban viszont a mindennapi istentisztelet műfaja – így a zsolozsma is – háttérbe szorult. A 20. századi liturgikai és zenetörténeti kutatások felismerései után ma újra felfedezhetjük magunknak ezt a formát.

Mi az értelme, lényege ennek az istentiszteletnek? Miben tud mást nyújtani, mint a többi szertartás?

Előfordulhat, hogy nagyon nehéz élethelyzetbe kerülünk. Feltételezem, hogy az olvasók többsége ismeri a lelkiállapotot: imádkozni szeretnék, de nem sikerül; mintha kiszáradt volna a bensőm. Az első reakció ilyenkor a kétségbeesés vagy a kö-

zöny. Mai örömhírem ez: ha nincs saját szavunk, van honnan kölcsönvenni! A *Zsolotáros könyve* a zsidóság, majd a kereszténység imádsággyűjteménye. Benne minden élethelyzetet, lelkiállapotot megtalálhatunk, így szavait magunkévá formálhatjuk. A zsolotáros istentisztelet másik nagy szerű lehetősége, hogy a mindennapok zaklatottsága, rohanása közepette elcsendesíti az emberben lévő zűrzavart, és segít a lényegre koncentrálni.

Bár ez az imádságfajta eredetileg közösségi alkalom, formája valójában igen rugalmas, és csak néhány percet vesz igénybe. Végezhető magunkban vagy hangosan, egyedül vagy közösségben, mondva vagy

énekelve, lelkésszel vagy lelkész nélkül, igehirdetéssel vagy igeolvasással.

Gyűjteményünk egy egyszerűbb és egy díszesebb zsolotáros istentiszteleti rendet közöl: a *reggeli közös imádságot* (*prima* – GyLK 646) és az *esti közös imádságot* (*vespera* vagy *kompletórium* – GyLK 647).

Ma a prima rendjével ismerkedünk meg, mely – néhány szövegi változtatással – a nap folyamán bármikor használható. Az első részben a *bevezető könyörgés* (*invokáció*) és egy *reggeli himnusz* (többnyire gyülekezeti ének) után a *zsolotározás* következik (ennek részleteiről két hét múlva olvashatnak). A második az igei rész. A zsolozsma-istentiszteletek eredeti formájukban csak *igeol-*

Liturgus/előénekesek, majd ismétléskor a gyülekezet:

Tel-jes szívvel te-hozzád ki-ál-tunk, hallgass meg minket,

Liturgus/előénekesek:

Úr-is-ten! És ke-ressük a te i-gaz-sá-go-dat,

Gyülekezet: Liturgus/előénekesek:

hallgass meg minket, Úr-is-ten! Dicső-ség az Atyának és

Gyülekezet:

a Fiúnak és a Szentléleknek. Tel-jes szívvel te-hozzád

ki-ál-tunk, hallgass meg minket, Úr-is-ten!

SEMPER REFORMANDA

„Minden megházasodott embernek legalább ezt kellene tudnia. Nem végezhetnek jobb munkát, és nem tehetnek értékesebbet Istennek, a kereszténységnek, az egész világnak, saját maguknak és gyermekeiknek, mint ha jól felnevelik gyermekeiket. [...] A gyermekek megfelelő felnevelése ugyanis a legrövidebb út a mennybe. Ez kijelölt munkájuk is. Ahol a szülők nincsenek ennek tudatában, az olyan, mintha minden visszajára fordult volna, mint a tűz, amely nem akar égni, és a víz, amely nem nedves.”

► Luther Márton: A házas életről (Reuss András fordítása)

Szereдай szentelés

▶ Folytatás az 1. oldalról

Jóllehet harang még nem költözött Isten legújabb csíkszereдай hajlékának tornyába, az október 24-i ünnepre hívó szó ennek híján is sokakat indított a városközpont lutheránus szigetére. A távolabbról érkezők más felekezethez tartozó helybeliekhez is jó eséllyel fordulhattak útbaigazításért, hiszen annak már régen híre ment, hogy a Szász Endre utcában lévő telken templomuk épül az evangélikusoknak.

Volt ideje terjednie a hírnek, hiszen az alapító már nyolc évvel ezelőtt le-tétetett... Az ilyen-olyan okok miatt igencsak komótosan haladt építkezés folyamatát ugyanakkor csak kevesen követhették figyelemmel, mert az utca felől semmi sem látszik az *Albert Márton* műépítész által tervezett, százötven fő befogadására képes templomból. Vasárnaponként azonban már 2001 adventje óta szélesre tárul a parókiához illeszkedő, magas, Luther-rózsás kapu – a telket ugyanis a városi tanács a megelőző évben adta ingyenes használatba az önálló anyagyülekezetté 1997-ben vált egyházközségnek.

Mint arról a templomszentelő ünnepén *Zelenák József* püspökhelyettes is beszámolt, eladdig Sepsiszentgyörgyről látogatták a csíkszereдай híveket, akik a református imaházban gyűltek össze. (Történetesen épp *Zelenák József* volt az, aki – a helyi református lelkész kolléga, *Hegyi István* bátorítására – szórványgülekezetté kezdte szervezni a városban fellelt hittestvéreket.)

1997-ben érett meg a helyzet arra, hogy saját lelkésze lehessen a Missziói Központ néven intézményesült közösségnek. Kezdetből *Tóth Károly* látja el a Hargita megye egészére kiterjedő missziói szolgálatot, melynek

leglátványosabb eredménye kétségkívül a csíkszereдай szórvány 1997-es anyagyülekezetté válása és a templom átadásával teljessé lett – parókiát és multifunkcionális gyülekezeti termet is magában foglaló – komplexum megépülése.

Az immár közel hetven tagot számláló egyházközség önértékelésén nyilvánvalóan nem valósítható volna meg az összességében 750 ezer lejt (körülbelül 46 millió forintot) kitevő projektet, ám az elhúzódozó, de kitartó építkezésnek újra és újra akadtak támogatói. A különböző pályázatokon elnyert összegeken túl – *Mózes Árpád* nyugalmazott püspök közbenjárására – jelentős anyagi támogatást nyújtott a Lutheránus Világszövetség, illetve a bajorországi és az ausztriai Martin-Luther-Bund. A romániai és a magyarországi evangélikus egyházakon kívül egyaránt segítettek romániai és magyarországi állami szervek is, amelynek a képviselői közül többen jelen is voltak a szentelésen. Az építkezés első és utolsó fázisában a helyi önkormányzat nyújtott igencsak hathatós támogatást – nem véletlen, hogy a templomszentelő istentiszteletet követő ünnepi közgyűlésen felszólalók közül a legnagyobb tapsot Csíkszereдай polgármestere, a hitélet tárgyi feltételeinek biztosítását általában is szívügyének tekintő *Ráduly Róbert Kálmán* kapta.

Az istentiszteleten az erdélyi püspök szolgált igehirdetéssel, hangsúlyozva, hogy a *templomépités – mindenekelőtt imádság*. A hivatalába éppen öt évvel ezelőtt beiktatott *Adorjáni Dezső Zoltán* előjáróban utalt arra, hogy számára már csak azért is megkülönböztetett jelentőséggel bír az ünnepi esemény, mert az ismert nehézségek közepette is folyamatosan építkező egyházkerület-

FOTO: T. PINTER KÁROLY

ben ő maga most szentelhetett fel először új templomot...

Erdélyi testvéreink örömeiben számos távolról érkezett vendég is osztozott, és megtisztelte jelenlétével az alkalmat *Tamáss József* helyi római katolikus megyés püspök is. Bár a Magyarországi Evangélikus Egyház vezetői közül senki sem tudott eleget tenni a meghívásnak, *Tamáss Tamás* és *Erzsébet* személyében jelen voltak a szereдайakat anyagilag is támogató zuglói testvérgyülekezet lelkészi vezetői. *Végh Szabolcs* vezetésével ugyancsak az anyaországi evangélikusokat képviselte az ünnepségen zenei szolgálatot is vállaló négyfős *Menyegző társulat*.

A közgyűlésen *Hecser Zoltán* gyülekezeti felügyelő németországi vendégeket is köszönhetett. Közöttük *Michael Martin* bajor egyházfőtanácsost, aki másnap a csíkszereдай reformátusok impozáns templomában hirdette Isten igéjét az immár hatodik alkalommal megszervezett *protestáns vasárnapon*. A református, evangélikus és unitárius hívek közös reformációi alkalmán *Adorjáni Dezső Zoltán* is tartott egy rövid előadást, így a zsúfolásig telt templomból – az evangéliumi üzeneten túl – a csíkszereдай evangélikusok örömeinek hírére is magukkal vihették a testvéregyházak hívei.

■ TPK

Lelki hídfőállás

Parókiát szenteltek Balatonfüreden

▶ **Urunk irántunk való kegyelmét látjuk abban, hogy miután 470 évvel ezelőtt Dévai Bíró Mátyás – lutheri szellemben – 1535-ben megalapította az első protestáns gyülekezetet itt Balatonfüreden, templomot építhettünk Isten dicsőségére, most pedig lelkészlakás építésébe kezdhünk – ez a mondat olvasható a balatonfüredi evangélikus templom mellett felépített parókia alapító-okiratában, melyet 2005. április 16-án helyeztek el. Több mint négy év elteltével az elmúlt vasárnap mondhatták el: a terv megvalósult. Az elkészült épület Polgárdi Sándor, a Veszprémi Egyházmegye esperese szentelte fel.**

A SZERZŐ FELVÉTELE

Az 1901-ben tartott népszámlálás adatai szerint Balatonfüreden mindössze egy személy vallotta magát evangélikusnak. Ennek ellenére Dörgicséről alkalmanként kijártak a lelkészek istentiszteletet tartani a nyaralóknak. 1934-ben az Árkád Hotel dísztermében gyűltek össze, és a tihanyi apátság egyik terme is helyet adott az istentiszteleteknek. 1948-tól *Jónás Lajos* esperes, valamint *Csaby József* lelkész már rendszeresen járt ki Füredre, és a református templomban gyűltek össze a hívek. Ezt örökölte meg *Riczinger József*, a jelenleg szolgáló lelképásztor (*képiünkön közepén*), akinek vezetésével egykor komoly terveket kezdtek szőni a hívek...

A balatonfürediek az ünnepi ese-

ményt templomuk felépítésének tizedik évfordulójára időzítették. Az istentisztelet igehirdetője, *Ittész János* püspök a bibliavasárnap öszvetségi olvasmányára, Ám 8,11–12 üzeneté-

ből kiindulva szólt a gyülekezethez. A nekünk is szóló próféciai üzenet csak akkor ér célba, ha a szívünk mélyén ott van a kínzó vágy Isten igéje iránt. Legyen ez az épület hídfőállás a Balaton északi partján azok számára, akiket Isten átmentett az üdvösség túlsó partjára – mondta a püspök.

Az ünnepi közgyűlésen köszöntötték az épületegyüttes megálmodóját, *Benczúr László* Ybl-díjas építész, valamint a németországi, germeringi Dietrich Bonhoeffer evangélikus testvérgyülekezet küldöttségét *Stefan Reimers* lelkész vezetésével.

A mintegy hozzávenni millió forintos beruházás felét a balatonakali leánygyülekezet államosított ingatlanért kapott kárpótlásból fedezték. Az egyházközség tagjai több mint hétmillió forintot adtak össze. Ezenkívül a gyülekezet alapítványa és az önkormányzat is hozzájárult a fürediek álmának megvalósulásához.

■ MENYES GYULA

Luther a földalattin

A minap a budapesti földalattiban találkoztam a plakáttal, amely ezt hirdette: október a reformáció hónapja. Örültem annak, hogy az emberek nemcsak ostoba hirdetéseket olvashatnak, hanem információkat is kaphatnak a metrókocsik színes és zsúfolt világában. Nem lehet idegen a protestáns egyházaktól, hogy önmagukat így a nyilvánosság elé tárják.

A hagyomány szerint *Luther Márton* Ágoston-rendi szerzetes 1517. október 31-én szögezte ki az egyház megújítását szolgáló kilencvenöt tételét a wittenbergi vártemplom kapujára. Egy jámbor barától talán szokatlanul taktikus ez az időzítés. Ő ugyanis azzal számolt, hogy másnap, mindenszentek ünnepén sokan látogatják majd a templomot, így röpiratának is számos olvasója lesz. A mai médiavilágból vett kifejezéssel úgy fogalmazhatunk: számára nem voltak közömbösek a nézettségi kvóták, sőt kifejezetten a *hirdetés szempontjából* legkedvezőbb sávot célozta meg. Látható, mindez máris számos tanulsággal szolgál az egyházak mai kommunikációjára nézve.

Akad azonban még egy, látszólag pofonegyszerű különlegessége ennek a tetteknek. A Luther által választott *mediafelület* a templom külső ajtaja volt. Nem egyfajta belső hirdetőtáblát eszkábált, hogy a „*biztos templombajárók*” böngészgessék teteleiket. Nem elégedett meg az egyház belső nyilvánosságával, hanem annál hatékonyabb csatornát használt, megle-

pő tudatossággal. Szándékos anakronizmus az azt mondhatjuk, nem valamely, a *szélesebb nyilvánosság* számára kevésbé ismert egyházi adón szólt meg, hanem kifejezetten nagy hallgatottságú műsorban. Nem egy eldugott műsorsávban, hanem *főműsoridőben*.

A reformáció vezetői a továbbiakban is a legnagyobb tudatossággal éltek a nyilvánosság korabeli eszközeivel. *Eric Till* néhány évvel ezelőtt hazánkban is bemutatott Luther-filmjének van egy ebből a szempontból különösen tanulságos jelenete. Két diák olvassa a kiszögegetett teteleket, majd egyikük egy váratlan mozdulattal letépi a papírlapot. „De hát Luther azt akarta, hogy mások is olvassák téziseit!” – háborodik fel a másik. „Éppen ezen vagyok!”, fogalmaz a társa – és a következő képsoron már zakatolnak a nyomdagépek, ontják magukból a kinyomatott teteleket.

A reformáció nem maradt titkos tan, hanem sokakhoz eljutott. A hit és a nyilvánosság a legszorosabban összetartozik. Diákkoromban gyakran átéltem a következőket. Ha valaki az iskolában így mentegetőzött: „Azt hittem, hogy...”, a tanár azonnal helyreigazította: „Hinni a templomban kell.”

Biztosan így van? Azt hiszem, hinni nem csak a templomban kell. Hitével, meggyőződésével ki-ki nyilvánosság elé léphet. Mint ahogy tették a ghánai focisták az U20-as világbajnokságon. A győztes meccs után

ÉGTÁJOLÓ

az egész csapat letérdelt, és a kamerák kereszttüzében imádkozott. Nem rejtették véka alá hitüket. Ők nem voltak hajlandók elfogadni „a hit magánügy” gyakran hangoztatott tételét.

Hinni nem csak a templomban kell, pontosabban lehet. Félnék vagy éppen öntelt bezárkózás helyett a hit nyilvános megélésére bátorítok mindenkit. Nemcsak lelkészek tehetnek tanúságot hitükről, hanem különféle hivatásban állók is. Az orvos, amikor fohászkodik a műtőbe lépve. A szántóvető, amikor Istennek ad hála-t az esőért. A művész, aki tudja: az ihlet a Szentlélektől való. Hinni nem csak a templomban lehet. A világiak tanúságtétele sokszor hitelesebb a hivatásos egyháziakénál. Találónan fogalmazták meg a II. vatikáni zsinaton: „A laikusok az egyház reprezentánsai a világban.”

Az Északi Egyházkerületben évek óta gyakorlat, hogy különféle hivatásban álló evangélikusokat hívunk össze testvéri és szakmai beszélgetésre. Előbb az evangélikus polgármesterek és képviselők voltak együtt, majd a tudósok és a művészek egyet-

keztek. Legutóbb a gyülekezeteinkben aktív orvosokat láttuk vendégül, tavasszal a jogászokat, majd a média dolgozóit kívánjuk megszólítani. Hinni nemcsak a templomban kell, hanem keresztény elkötelezettségünkről a világban is tanúságot lehet tenni. Ebben az összefüggésben is reménységgel várom a felügyelők országos találkozóját.

A reformáció ablaknyitást jelentett a világra. Nem szabad hát a templomba bezárkózunk. A száz éve született *Keken András* evangélikus lelkész tevékenysége ebből a szempontból is tanulságos. Volt életében hét esztendő, amelyben a kommunista hatalom önkénye eltította őt a szószéktől. Előbb segédmunkás, majd szövetkezeti dolgozó volt. Ebben az időben tanulta meg igazán, miként lehet a hitéről világi kollektív számára érthetően beszélni. Lelkészi szolgálatába visszatérve így írt erről: „Az a hét év, amelyet nem papok és hívek között töltöttem, sok jó impulzust adott erre, bibliai idézetek, régi tételek, ismert formulák nem sokat jelentettek és nem is sokat segítettek az ebédszünetben, betonkeverés közben, rabkocsiban vagy könyvelési fellelégzések idején folytatott beszélgetésekben. »Te pap vagy, tehát tudnod kell...«, így kezdődtek ezek a beszélgetések. S én próbáltam úgy válaszolni, mint aki nem pap. Nem vettem elő a régi fegyvereket, s nem vettem föl a papos frazeológia díszes köntösét. Egyszerű, érthető és emberi akartam lenni: nem érvelő, hi-

vogató, biznyságot tevő, térítő pap, hanem együtt szenvedő, együtt kételkedő, együtt kereső, együtt menő társ. Amióta visszajöttem, ezzel a »szimpatizáns« és »szekuláris« lelkülettel paposkodom, hivatalosan is, szószéken is.”

Keken András Luther hú követője volt. Felhasználta a templomkapu külső oldalát. Értett az emberek nyelvén. Ha kellett, kilépett a templomból. Az úton levő – akár a zsúfolt földalattin utazó – embereket érte el, az ő útírtásukul szegődött. Az ígét nemcsak hirdetni, hanem ragozni is tudta.

Október a reformáció hónapja. Luther számára Pál apostol szavai jelentették azt a hitélményt, amelyet tovább kellett adnia a legnagyobb nyilvánosságnak: „*Nem szégyellem az evangéliumot, hiszen Isten ereje az, minden hívőnek üdvösségére, elsőként zsidónak, de görögnek is, mert Isten a maga igazságát nyilatkoztatja ki benne hitből hitbe, ahogyan meg van írva: »Az igaz ember pedig hitből fog élni.«*” (Róm 1,16–17)

Fabiny Tamás püspök Északi Egyházkerület

Új LVSZ-főtítkár Latin-Amerikából

A Lutheránus Világszövetség (LVSZ) Tanácsa október 22–27. között tartotta éves ülését Genf közelében. A tanács megválasztotta a világszervezet új főtítkárákat. *Martin Junge* lelkész Chilében született 1961-ben. Tanulmányait Németországban végezte, jelenleg az LVSZ

Misszió és Fejlődés Osztályának Latin-Amerikáért és a karibi térségért felelős titkára. *Martin Junge* a jövő évi stuttgarti világggyűlés után veszi át a hivatalt *Ishmael Nokótól*, aki 1994 óta töltötte be a főtítkári posztot. Az ülésen egyházunkat *Gáncs Péter* püspök és *Wagner-Balicza Klára* képviselte.

▶ *EvÉlet-infó*

Cserkészkiállítás nyílt Gödöllőn

Hova máshova költözhetett volna a Magyar Cserkészszövetség gyűjteménye, ha nem Gödöllőre? A várost sokan kizárólag Grassalkovich-kastélyáról ismerik, azt azonban már jóval kevesebben tudják, hogy 1933-ban az akkor mindössze tizenegyzres lélekszámú nagyközségben vert sátor-tábor a negyedik fiúcserekszvilágtalálkozó (dzsembori) mintegy huszonhatezer (!) résztvevője, 1939-ben pedig – néhány héttel a második világháború kitörése előtt – itt rendezték meg a Pax Tingnek, azaz békegyűlésnek nevezett első leánycserekszvilágtalálkozót.

Ilyen előzmények után nem meglepő tehát, hogy a gyűjteménynek eddig otthont adó budapesti épület felújítása miatt költözni kényszerült – részben tárgyi, részben könyvtári és levéltári – anyagot a hazai cserkészmozgalom fővárosa fogadta be.

A zászlók, egyenruhák, jelvények, emlékérmek, igazolványok – és így tovább – egy részéből *A magyar cserkészélet története 1910-től napjainkig* címmel október 20-án nyílt állandó kiállítás a Gödöllői Városi Múzeumban. Az ünnepélyes ceremónián – melyet jelenlétével megtisztelt az ifjúkorában szintén cserkészkedő

Mádl Ferenc volt köztársasági elnök és felesége, *Dalma* asszony is – *Gémesi György*, a város polgármestere, illetve *Buday Barnabás*, a Magyar Cserkészszövetség elnöke köszöntötte az alkalmon szép számmal összegyűlt idős, akár még az 1933-as dzsemboriról is személyes emlékeket őrző és a fiatal, ma aktív cserkészeket. A kiállítást – a cserkészmozgalom lényegéről tartott előadásával – *Katona Tamás* történész, nyugalmazott államtitkár, a Magyar Cserkészszövetség volt elnöke nyitotta meg (*felső képképen*).

A bárki számára hozzáférhető és kutatható könyvtári és a levéltári anyagot – már a Gödöllői Városi Könyvtár és

Információs Központ épületében – *Fülöp Attiláné* igazgatóhelyettes mutatta be az érdeklődőknek, a város további cserkészemlékeire pedig *Bokody József* cserkész-történeti kutató hívta fel a figyelmet.

■ – VITÁLIS –

A Gödöllői Városi Múzeum (2100 Gödöllő, Szabadság tér 5.) nyitva tartása: november 1. és február 28. között keddtől vasárnapig 10-től 16 óráig, március 1. és október 31. között keddtől vasárnapig 10-től 18 óráig.

FOTÓK: VITÁLIS JUDIT

Az erős bizalom zarándokai

▶ **3000 fiatal, 28 ország, 27 program, 15 helyszín, 12 gyülekezet, 5 testvér, 45 perc közös csend: ezek adták a keretét A bizalom zarándokútja a földön** nevet viselő találkozóknak Pécsen október 23. és 25. között. A Taizéi Közösséget Mayer Mihály pécsi megyés püspök hívta meg az egyházmegye ezeréves fennállásának alkalmából.

A találkozó előkészítésére szeptember közepén két testvér érkezett Pécsre Taizéből. Az egyre bővülő helyi csapathoz hamarosan külföldi segítők is csatlakoztak. A testvérek személyesen keresték fel a gyülekezeteket, plébániákat, és beszéltek a szállásadás egyszerű feltételeiről: két négyzetméternyi fűtött hely kell, ahová egy hálózsák leteríthető.

Péntek délelőtt megtelt a város háti-zásakokkal. A vasútállomáshoz közeli is-

kolában zajlott a központi regisztráció, majd abba a gyülekezetbe, plébániára mentek a fiatalok, ahol a befogadó családok várták őket. Délután ismerkedéssel, műhelyfoglalkozásokkal, koncerttel kezdődött a program. A hivatalos megnyitásra a Lauber Dezső Sportcsarnokban az esti ima során került sor, ahol *Alois* testvér, a közösség vezetője köszöntötte a békét és kiengesztelődést kereső fiatalokat. Elmélkedésében a Bibliát az Isten keresők kincsének nevezte, majd arra mutatott rá, hogy az Ige maga Krisztus, és Taizében őt szeretnék megtalálni az énekekben, a csendben és az ikonokban. A nap a Taizében szokásos, keresztkörűli imával zárult.

A szombat délelőttöt a fiatalok a vendéglátó gyülekezetekben töltötték, ahol egy rövid ima után csoportokban beszélgettek arról, hogy az evangélium hatására miként születik meg a bizalom és az egység. Délután újabb műhelyfoglalkozások következtek. A szinte folyamato-

san érkező zarándokoknak köszönhetően az esti imára megtelt a sportcsarnok. A zarándokokat, a megjelent vendégeket ekkor köszöntötte Mayer Mihály püspök.

Vasárnap délelőtt mindenki a vendéglátók istentiszteletén vagy miséjén vett részt. Kora délután már a bazilikában került sor a záró közös imára, ahol Mayer Mihály és *Alois* testvér búcsúzott a fiataloktól, és elhangzott a meghívás a közösség európai találkozója, amely Lengyelországban, Poznanban lesz 2009. december 28. és 2010. január 1. között.

A találkozóknak a pécsi evangélikus gyülekezet helyszínt és programokat biztosított, befogadó családok is szép számmal akadtak. A gyülekezet gospelkórusa koncertet adott a zsúfolásig megtelt templomban, *Németh Zoltán* lelkész pedig egy műhelyfoglalkozáson tartott előadást.

■ – SRAMÓ –

„Merjenek beszélni a hitről!”

Interjú *Alois* testvérral, a Taizéi Közösség vezetőjével

▶ **A pécsi regionális Taizé-találkozó idején beszélgettünk a francia székhelyű közösség vezetőjével, *Alois* testvérral.**

– *Isten hozta Magyarországon és benne Pécsen, a katolikus püspökvárosban, ahol egy kis szigetként az evangélikus gyülekezet is otthont ad a találkozóra érkező fiataloknak. Mi, evangélikusok úgy köszönünk, hogy „Erős vár a mi Istenünk!” Taizéi füllel hallgattam mit jelent Önnek ez a köszöntés?*

– A fiatalok azt keresik, hogy hol találnak biztonságot. Spontán módon a hitben ezt nem találják meg, és egyre kevesebb fiatal van, aki hinne Istenben. Mi ezzel a találkozóval azt szeretnénk elérni, hogy a fiatalok megértsék, rájöjjenek arra, hogy Istenben biztonságra lehetnek, és az Istenben való bizalom lehetséges a világunkban. Ez nem naiv, kisdolog! Örülök annak, hogy olyan fiatalokat láthatok itt, akik elkötelezettek, olyan fiatal családokat, amelyek sok gyereket vállalnak. Mindezek azt jelzik, hogy az Istenbe vetett bizalomban, biztonságban bátorságra lehetünk.

– *A pécsi találkozóknak köszönhetően reménység szerint sokan tanulják újra közösségük jelmondatát: „A bizalom szót a kívülállók is értik, és érzik hiányát, de mit jelent zarándoknak lenni a bizalom jegyében úgy, hogy közben részei vagyunk egy családnak, egy munkahelynek, egy lakóhelyi közösségnek?”*

– A hit maga zarándokút. A hit nem olyan dolog, amit birtokolni lehetne, hanem azt jelenti, hogy útra kelünk. Krisztus felé indulunk, és mindig arra kell törekednünk, hogy helyet adjunk neki az életünkben. Krisztus ugyanakkor küld bennünket a világba. Arra biztatam a fiatalokat, hogy tegyenek biznyságot a hitükre

A SZERZŐ FELVÉTELE

azoknak a társaiknak, akikkel együtt vannak: osztálytársaknak, évfolyamtársaknak, és merjenek beszélni a hitükről. Nyilvánvaló módon fontosnak tartom, hogy a hívőknek legyenek közösségi élményeik. Az a tény, hogy Pécsre ilyen sok zarándok érkezett nemcsak Magyarországról, hanem a környező országokból is, megadja azt az élményt, hogy nincsenek egyedül, hanem egy nagy közösséget képeznek egymással. Ugyanakkor egy ilyen konkrét zarándoklat, mint ez a pécsi is, bátorítást jelent, hogy ezen az úton menjünk tovább életünk minden napján.

– *Akár a Taizében kínált programokat, akár ezt a mostani találkozót tekintjük, a közösség alapvetően a fiatalokat szítja meg, mondhatnánk azt is, hogy a fiatalok körében sikeres. Milyen feladatot jelent ez a testvérek számára, és hogyan készülnek arra, hogy egy-egy héten vagy akár egy hétvégén fiatalok ezreit szólítsák meg?*

– Mindig csodálattal tölt el, hogy olyan sok fiatal jön el Taizébe. Most már több évtizede így van, és nagyon örülünk annak is, hogy *Roger* testvér halála után ez folytatódik. Nem tudjuk igazán, hogy miért. Mi szeretnénk őket támogatni és valamiképpen jelen lenni az életükben, mindennapjaikban, abban a valóságban, amiben ők élnek – eljöttünk Pécsre is, hogy közel legyünk ahhoz a helyzethez, amiben ők vannak. Ezért

a találkozóért a fiatalok nagy felelősséget vállaltak, az előkészítésében számos feladatot oldottak meg.

Egy másik fontos tényező a fiatalok meghallgatása. Taizében az ima után mi, a testvérek sokáig a templomban maradunk, hogy ha valaki személyesen akar beszélgetni, az odajöhessen hozzánk. A fiataloknak tudniuk kell, hogy találnak valakit a templomban, aki meghallgatja őket. Ez a meghallgatás ma egyre fontosabbá válik, hogy el tudják mondani mindazt, ami a szívükben van.

– *Közismertek a taizéi jelképek: a narancsszínű drapériák, a mécsesek, az ortodox ihletésű ikonok, és én ide sorolnám a csendet is. Mit jelenthetnek a 21. századi szekularizált világban ezek a jelképek vagy az olyan szimbolikus cselekvések, mint a péntek esti-éjszakai keresztimádás?*

– A legfontosabb cél, hogy a fiatalokat megérintse a Szentírásnak egy igéje, ezért az ima középpontjában mindig egy bibliai igeszakasz van. Ugyanakkor az is igaz, hogy kellenek más jelek, szimbólumok, hogy a fiatalok valóban tudjanak odafigyelni és hallgatni: ezt szolgálják az ikonok, a fények és a csend.

Taizében minden pénteken van keresztkörűli imádság. Mindenki jöhet imádkozni közzel a kereszthez, hogy Krisztusra bízassa fájdalmait, saját és mások szenvedéseit. Isten minden nyelvet, nyelvezetet megért. Azt is megérti, amikor így a kereszthez érintjük homlokunkat. Egy-egy ilyen mozzanat kifejezheti a Krisztusba vetett bizalmat. Ez Jézus szavainak komolyan vétele, amikor azt mondja: „Jöjjetek énhozzám mindnyájan, akik megfáradtatok, ... és én megnyugvást adok nektek.” A narancssárga szín azért van, hogy egy kis melegséget adjon a helyiségnek, hogy ne legyen nagyon hideg a légtér, a hangulat, és mindenki jól érezze magát.

A valódi cél, hogy Krisztusra nézzünk, és ezért fontos,

hogy a különböző szimbólumokkal ne terheljük túl az imádság helyét. Látjuk, ahogy változik a társadalom, és a szekularizálódó világban a fiatalok apró jeleket, jelképeket keresnek. Ha nincsenek templomainkban ilyen jelképek, a fiatalok elmennek máshová, más vallási csoportokba, ahol megkapják azt az üzenetet, amit ezek a szimbólumok közvetítenek.

– *Hogyan látja a közösség jövőjét Jézus missziói parancsának tükrében? („Menjete el, tegyetek tanítvánnyá minden népet...”, Mt 28,19–20)*

– Ez a kérdés szenvedéllyel tölt el bennünket, és ezt *Roger* testvértől örököltük, aki át akart lépni minden határon azért, hogy kifejezze: Krisztus egyetlen nagy családban egyesít bennünket.

Egészen konkrétan: novemberben két testvérral Kínába megyek. Kínának sok arca él bennünk, de ebben az országban élnek keresztények is, és mi szeretnénk kifejezni számukra, hogy mellettük, velük vagyunk, és velük együtt imádkozunk. Idén közösségünk egymillió Bibliát tudott kinyomtatni és szétosztani a kínai keresztények között.

Hogy eljussunk a világ összes országába az idézett ige szerint, az csak akkor lehetséges, ha a Krisztusban való hitben gyökeredzik az életünk, ha Krisztus lakik a szívünkben. Ahogy a szív ver és megmozgat, életben tart, Krisztus is ugyanúgy küld bennünket. Taizében ezt keressük közösségünk élete által, az imádság által. Ez életünk legfontosabb része.

Nagyon örülök, hogy visszajöhetünk Pécsre. Magyarországgal végőta szoros kapcsolatban vagyunk. Nagy örömmel találkoztam a sportcsarnokban régi barátokkal, ugyanakkor felnőtt egy új nemzedék is, és sok érdeklődő fiatal jött el. Isten előkészíti a jövőt az egyház számára: ne féljünk!

■ DR. SRAMÓ ANDRÁS

Vető Béla nyugalmazott levéltár-igazgató életműdíja

► A Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesülete (MELTE) által alapított Kormos László-életműdíjat idén **Vető Béla** evangélikus lelkésznek, az Evangélikus Országos Levéltár (EOL) nyugalmazott igazgatójának ítelték oda. A díjat a közelmúltban a veszprémi akadémiai székház elnöki különtermében ünnepélyes keretek között adta át az egyesület nevében **dr. Janka György** elnök, majd **Czente Miklós**, az EOL igazgatója ismertette a díjazott életrajzát. Az egyházi levéltárosok egyesülete 1993-ban alakult, tagjai a különféle felekezetű magyarországi egyházak levéltárosai. Ökumenikus jellegét az is jelzi, hogy az egyesület vezetését ellátó intézőbizottságnak a római és görög katolikus, a református és az evangélikus felekezet egy-egy képviselője a tagja. A díjat az egyesület alapító elnökéről, a debreceni református levéltár vezetőjéről, **dr. Kormos Lászlóról** nevezték el.

Vető Béla 1927-ben Budapesten született, 1937–1945 között a faszori gimnáziumban tanult. 1945–1949 között végezte el a soproni evangélikus teológiát. 1949-es lelkésszé szentelését követően több gyülekezetben szolgált segédlelkészként (Józsefváros, Kecskemét, Ferencváros). 1953–1956-ig az Üllői úti országos irodában ügyvivő lelkész **Grünvaltszky Károly** egyetemes főtákar mellett. Itt ismerkedik meg az egyházigazgatással, amelynek iratait később levéltárosként őrzi. Hosszú, tizennyolc éves lelkési szolgálatot követően 1956–1974 között a veszprémi gyülekezetben. Széles érdeklődési köre jellemző, hogy idegenvezetői tanfolyamot végez, finnországi ösztöndíjasként népfőiskolákat és az ébredési mozgalmaikat tanulmányozza.

Sólyom Jenőt követően 1975. január 1-jén vette át az Evangélikus Országos Levéltár vezetését. A levéltár ekkor még jórészt egyszemélyes intéz-

mény volt, bár időnként részállásban levéltárosok és világiak is besegítettek. Volt mit tenni, hiszen ebben a hőskorban nevezhető időszakban rengeteg anyag került be a levéltárba, például az 1952-es egyházigazgatási reformot követően a négy megszűnt egyházkerület püspöki hivatalainak és az egyházmegyéknek az iratai. Az anyagot rendezni kellett, dobozolni, újabb raktárakat létesíteni, hiszen mára az iratanyag mennyisége eléri az ezer iratfolyómétert. Vető Béla korábban a levéltár műszaki felszerelése a maihoz képest még szerénynek mondható: egyetlen fűtött helyiség volt, ahol a levéltáros és a kutató dolgozott. A levéltáros egy személyben végezte a kutatás-szolgálatot, raktárosként szedte le a polcra az iratokat.

E csendes és alázatos munka következtében az Evangélikus Országos Levéltár mára Magyarország egyik legnagyobb és legértékesebb egyházi iratgyűjteményének számít, köz-

ponti fekvésénél fogva egyházi és világi kutatók tudományos és más céllal gyakran keresik. Vető Béla közreműködésével jelent meg 1983-ban a magyarországi evangélikus levéltári anyag áttekintő fondjegyzéke.

Ugyanebben az évben a Luther-jubileum kapcsán Nyugat- és Kelet-Németországban kiállításokon mutatták be a levéltár legnagyobb kincsét, a Luther-végrendeletet. Vető Béla számos tudományos kutatót látott el anyaggal, de maga is részt vett konferenciákon, tanulmányai, cikkei jelentek meg különféle egyházi folyóiratokban.

1993-ban alapító tagja a Magyarországi Egyházi Levéltárosok Egyesületének. 1996-tól nyugdíjas, Veszprémbe költözik, 1998-ban jelenik meg *A veszprémi evangélikus gyülekezet 200 éves története* című kötete. Vető Béla derűs természetével, alázatos életével, gazdag tapasztalatával vált az egyházi levéltáros szakma megbecsült képviselőjévé.

■ C. M.

Kórustalálkozó és emléklakett Veczán Pál tiszteletére

Október közepe a Veczán Pál borsod-hevesi esperesről, diósgyőri evangélikus lelkészről szóló megemlékezés jegyében telt Miskolcon. A rendszerváltás után a városban fontos közéleti szerepet is betöltött – több cikluson át önkormányzati képviselőként is dolgozó –, zeneszerető lelkész szervezte meg annak idején az egyházi kórusok seregszemléjét, amelyet halála után **Veczán Pál egyházzenei kórustalálkozó**nak nevezték el, és ebben az évben már tizenhatodik alkalommal rendezték meg.

Október 8–11. között négy helyszínen, a minorita templomban, az avas-déli római katolikus egyházközség Ige templomában, a szirmai református templomban és a belvárosi református templomban rendeztek hangversenyeket, amelyeken tizennyolc (!) miskolci, putnoki, mezőkövesdi és edelényi egyházi kórus lépett fel az ökumenizmus jegyében. Ez a találkozó méltán viseli Veczán Pál nevét, hiszen a minden felekezet papjaival baráti kapcsolatot ápoló lelkész jelentős szerepet vállalt a város zenei életében, emlékezetes maradt mindmáig a minorita templomban megrendezett hangverseny, amelyen **Bach János-passióját** adta elő az ő meghívására Miskolcra látogató Lutheránia ének- és zenekar.

Az idei záróhangverseny jótékony célokat is szolgált. Egyrészt a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ) miskolci intézményét, másrészt a Semmelweis Kórházban működő Erzsébet Hospice Otthont és Alapítványt támogatták a bevételből. A se-

gélyszervezetet 1991-ben alapították a magyarországi történelmi protestáns egyházak és az ortodox egyház. Miskolcon 2000-ben nyitotta meg a MÖSZ a családok átmeneti otthonát negyven fő számára. Az intézmény a lakásukat elvesztő családok, a bántalmazott édesanyák és a gyermekeiket egyedül nevelő szülő számára bizto-

Dr. Simkó Csaba, a Kartal–Veczán-díj kitüntetője, dr. Velkey György és Veczán Pálné

sít otthont meghatározott ideig. A miskolci központ egy-egy évben több mint háromszáz család számára nyújt komplex szociális segítséget.

A hospice-ellátásban a gyógyíthatatlan, daganatos betegeket ápolják, igyekeznek csökkenteni fájdalmaikat, elviselhetővé tenni életük utolsó szakaszát. Az Erzsébet Hospice Alapítvány 1994-ben kezdte meg a végállapotú rákbetegek otthoni ápolását, 2008-ban már a megye százket településén végzik ez a feladatot. 1995-ben nyitották meg a Semmelweis Kórházban a ma már húsztíznapos hospice-otthont, így együttesen körülbelül ötszáz beteget látnak el évente.

A Keresztény Értelmiségiek Szövetségének miskolci csoportja ötödik alkalommal rendezte meg a Fráter György Katolikus Gimnáziumban a miskolci nemzeti estélyt. Ezen az ünnepen emlékeznek meg az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulójáról, és ekkor adják át azt a díjat, amelyet Veczán Pálról,

illetve a később elhunyt **dr. Kartal Ernő** minorita tartományfőnökről neveztek el. A Kartal–Veczán-díjat olyan keresztény és jobboldali értékeket képviselő miskolci polgár kaphatja meg, aki közéleti szerepet is vállal a városban, és példamutató munkájában és magánéletében is.

A forradalom ötvenharmadik évfordulóján **dr. Velkey György**, a Magyarországi Református Egyház Bethesda Gyermekkórházának igazgató főorvosa mondott ünnepi beszédet. A színes műsor után **dr. Rivasz-Tóth Krisztina** miskolci családorvos mutatta be az idei kitüntetett életpályáját. A Kartal–Veczán-díjat **dr. Simkó Csaba**, az Erzsébet Hospice Otthon osztályvezető főorvosa, az alapítvány titkára kapta. A díj névadóit ábrázoló bronzplakettet **dr. Velkey György és Veczán Pálné, Judit** asszony adta át a kitüntetettnek.

■ (G)

A MAGYAR ÖRÖKSÉG DÍJAL KITÜNTETETT

EVANGÉLIUM SZÍNHÁZ

november 6-án 19 órakor bemutatja

Madách Imre Az ember tragédiája

című drámai költeményét három részben a Duna Palotában (Budapest V., Zrínyi u. 5.)

SZEREPLŐK

Az Úr	Bánffy György Kossuth-díjas kiváló művész
Ádám	Lénárt László
Éva	Buzogány Márta
Lucifer	Kárpáti Tibor

Továbbá **Mucsi Sándor, Tóth János István, Farkas Tamás, Rékai Nándor, Veress Előd, Kriszt László, Gyurin Zsolt, Medgyessy Pál, Borbáth Ottília, Geszty Glória, Tótor Réka**

A kísérő, aláfestő zene **Haydn** halálának 200. évfordulója tiszteletére
A teremtés oratóriumból hangzik fel

Díszlet- és jelmeztervező	Húros Anna Mária
Dalszövegek zenéje	Huzella Péter
Rendezőasszisztens, koreográfus	Kriszt László
Koreográfusasszisztens	Fantoly Nikolett
Rendező	UDVAROS BÉLA

További előadások: november 8., 15., 22., 29. és december 6.:

16 óra; november 20. és december 4., 12., 13.: 19 óra

Jegyelővétel a Duna Palota pénztárában (tel.: 1/235-5500) hétfőn, szerdán és pénteken 14 és 18 óra között. Jegyárak: 3000, 2500, 2000 forint.

Kántori búcsú

Rendhagyó alkalom volt az október 25-ei orgonazenés áhítat a Deák téri evangélikus templomban – ötvenéves gyülekezeti szolgálata után jubileumi koncerttel búcsúzott az orgonapadtól **Trajtler Gábor** Kölcsey Ferenc-díjas orgonaművész. Az igehirdetéssel összekötött alkalmon nemcsak az idén nyolcvanadik életévét betöltött ünnepelt, de egykori tanítványai is a muzsika segítségével adtak hálát a hűséges szolgálattal telt évtizedekért.

■ LUKÁCS GABI felvétele

HIRDETÉS

Meghívó médiaműhelyre – Balatonszárszó, 2009. november 20–22.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóbizottsága, az Evangélikus Élet szerkesztősége és a Protestáns Újságírók Szövetsége (Prúsz) szeretettel hív minden érdeklődőt közös szakmai programjára.

A Protestáns Médiaműhely őszi hétvégéjére a szervezők ezúttal elsősorban azon digitális fényképezőgéppel rendelkezők jelentkezését várják, akik szakemberek segítségével szívesen elmélyülnének a digitális fényképezés rejtelmeiben, különös tekintettel a – keresztény lapokban is igényelt – sajtófotó műfajára.

A péntek estétől vasárnap délig tervezett program a helyes fényképezőgép-használat technikai tudnivalóin kívül foglalkozik a képalkotás (kompozíció) és a digitális utómunkálatok kérdéseivel is, valamint az egyházi rendezvények fotózásának szempontjaival.

Az elméleti előadásokat gyakorlati foglalkozások egészítik ki, ezért kérjük, hogy az e-mail címünkre küldött jelentkezéshez ki-ki mellékelje (1200 × 1600 pixel ajánlott méretben) három legsikerültebbnek vélt – természetesen témájú – felvételét.

A részvételi díj 9600 Ft, amely a helyszínen fizetendő, és magában foglalja a szállás és a háromszori étkezés díját is. (Prúsz-tagoknak 30% kedvezmény!) Kezds: pénteken 19.30-kor vacsorával; zárás vasárnap 13 óra-
kor ebéddel.

Jelentkezési határidő: november 9., hétfő. Helyszín: Evangélikus Konferencia- és Misszió Otthon (8624 Balatonszárszó, Jókai u. 41.) *Csak a médiaműhely teljes időtartamán részt venni szándékozók jelentkezését várjuk!* Jelentkezni a zsusza.boda@lutheran.hu e-mail címen lehet, illetve – digitális adathordozón benyújtott fényképekkel – személyesen az *Evangélikus Élet* szerkesztőségében (1085 Budapest, Üllői út 24., tel.: 1/317-1108, 20/824-5519) Boda Zsuzsa szerkesztőségvezetőnél.

A jelentkezés elfogadását november 15-ig a részletes program megküldésével igazoljuk vissza!

Slovenská príloha

Stranu zostavili: Alžbeta Nobiková, Hilda Guláčiová-Fabulová

Nik nemôže položiť okrem toho, čo je položený, a tým je Ježiš Kristus.

1Kor. 3:11

Ad fontes!

„Duch a nevesta hovoria: Príď! Kto počúva, nech povie: Príď! Kto žízní, nech príde! Kto chce nech si naberie zadarmo vodu života.“ Zjavenie Jána 22,17.

Zbúraný svet nás víta z každého boku. Hnev, nenávisť, nadávania oproti jeden druhému jednotlivcov, rodiny, národy. Čo tu bude? Čo bude s nami? Odpoveď je veľmi jednoduchá: čo mi chceme?! Čo si mi vyberieme? To bude! Ale pred tým ako by sa tento výber stál: s otvorenou dušou, naozaj na Jeho odpoveď čakajúc nám način pred Hospodinom zastáť. Pred tou Vládou od ktorej by sme sa boli mali aj doteraz dozvieť, že čo máme robiť, tak by svet nebol spadol do toho kaosu v ktorom sa teraz dusí. A vtedy by človek mohol počuť Božie volanie: „Príď! Príď! Kto žízní, nech príde!“ Nie k volateľskej strane! Nie k volateľskému výhodnému učeniu (Jóga meditácia atd.)! Nie ešte k viacej robotě! Jediná cesta jestvuje: Naspäť k Bohu! Naspäť ku Krížu! 492 rokov je tomu, keď jeden mních, kto už mal doktorát, kto už bol profesor vied teológie, kto už mal aj za sebou, aj pred sebou kariéru, ale napriek tomu všetkému strašne bol smädný! Na voľačo čisté bol smädný, na volateľský vnútorný pokoj, na naplnenia duši bol smädný! A videl, že sú aj druhí smädní, a videl, že ako sa napáľa svet z nečistých prameňov, že ako sa napáľa pri nečistých studničkách. Aj vtedy bol kaos: Bohactvo, hojnosť na jednom boku, prestrašná chudoba na druhom. A kde bola cirkev? Za peniaze predávala Božie kráľovstvo, večný život – odpustenia hriechov. Ale Boh tam bol v tej primitívnej chištičke, v ktorej brat Martin sa na kolienách mrdoval – hľadal ten čistý prameň – a s hlavou bil dvere milosti, a volal k živému Bohu: odpoveď mi daj Pane! A odpoveď prišla: milosť! Prameň je Božia milosť! Ale túto milosť len ten nájde, kto vie že v ňom a okolo neho je voľačo nie je v poriadku. A tento neporiadok z ľudskej vláde vedie nikam, len z božej milosti vie skapať. Lebo neporiadok je hriech, neposlušnosť oproti Bohu, a toto len vtedy vie skapať ak jednotlivcov a spoločnosť ľudí Boží chce-vie vypovedať: Pane odpusť mi! Pane obnov ma! Daj mi nové myšlienky, nové ciele, novú vieru, ktorá naozaj od Teba čaká všetky dobré! A daj mi novú službu, a zver na mňa znova službu, Tvoje slovo!

Čo je to Reformácia? Len jeden deň, na ktorý povieme že je sviatok? Kto je ten Martin Luther? Len jeden človek o ktorom vedia dejiny? Áno, jeden deň, jeden človek. Ale veľkosť im v tom stojí, že ich Boh vzal do rúk, zaviedol ich do svojho plánu, a ten človek zostal v Božích rukách, súhlasil s Božou vôľou, a skrze toto sa stála reformácia, a začala sa nová cesta pre kresťanstvo. A aj dnes-

ka sa má stať reformácia! Boh aj dneska chce do svojich rúk vziať voláka, do svojho plánu. Môže byť že: Teba! Či vieš, že čo je cieľom tvoju životu? Či vieš, že Boh čaká na teba?! Či vieš, že aj na teba záleží, že svet nájde ten jemu prichystaný prameň?! Či vieš – veríš, že do dnešnej reformácii sa aj ti môžeš-máš zapojiť?! Cirkevný život je nie TV program, ktorý ak sa mi nepáči, tak ho vypnem. Ni sloboda ti zneho vystúpiť, ale ani neaktívne v ňom zostať, lebo ani to nič neobsahuje. Rob to, čo ti Písmo učí! Buď človekom v Božej ruke, ktorý je hotový Jemu slúžiť. Ak ti to ukáže, že sa način premeniť, tak sa daj premeniť! Ak voľakto otázku má, ktorá sa k vieri viaže, tak daj odpoveď, takú za ktorou predsvečenie stojí! Nielen kritiku maj oproti kresťanskému životu, ale sa modli zaň! Naozaj, zo srdca sa modli za novú reformáciu, že by aj cirkev videla svoje hriechy, svojich nehodných služobníkov, svojú vycíhnutú službu, a že by mala silu vôľu, smelosť sa odslobodiť od všetkých zaputnanostiach. Že by sme mohli dvojd s čerstvou vodou – z Božou dobrotou ku každému smädnému.

Reformácia je prázdny, nerozumný sviatok – či naozajstná aktivizácia nášmu životu, nášmu kresťanstvu? Hľadáš Boží odkaz na tie otázky na ktoré nenájdeš odpoveď, lebo ne môžeš nájsť, lebo nie tam hľadáš, nie tam hľadá celý svet, kde by mal. Ježiš tak jasne vraví: „Kto chce, nech si naberie zadarmo vodu života!“ Kto chce! Kto zbadal, že celý život nerozumie „nech sa napije“. A čo toto znamená? Nech berie do seba Ježišove slová, Ježišovo učenia, Jeho slúby, s tým rozhodnutým: chcem sa zapojiť do Božej robotě. Tam chcem byť, kde ma On chce vidieť! S tým chcem slúžiť čo On zverí na mňa! K tomu nech sa stane našou modlitbou pesnička:

„Ó Pane drahý, čuj naše túžby,
Národ náš milý k životu vzkries,
použi na to aj naše služby,
pomôž mu priniesť radostnú zvesť.
Horlivcov málo, vystroj nás k dielu,
Štepnica otcov nech kvitne zas,
Zvestovať spásu dávaj nám silu,
Nech k tomu Duch Tvoj zmocňuje nás.

Ó dahý Bože, vid' naše strasti,
čuj prosby vrúčne za národ náš,
prečo má vládnuť hriech v našej vlasti,
prečo má vládnuť nám satanáš.
Ach, Pane drahý, národ náš milý
odmieta Pravdu, prijíma klam,
nepozná Teba, moc Tvojej sily,
ó, vráť sa k nemu, buď jeho Pán!“
Ev.Sp. 565 1,4

■ ALŽBETA NOBIKOVÁ
ev. farárka

Návrat domov

Narodil som sa v zmiešanom manželstve a matkinou zásluhou som bol pokrstný ako evanjelik. Otec, napriek tomu že bol pokrstný ako katolík, vieru nepraktizoval. Ako som rástol, o láske Božej som sa dozvedal len málo, lebo rodičia spolu dobre nevychádzali. Prežíval som najmä matkine slzy a otcovu závislosť na alkohole. Matka bola istotou, ktorá bola v tichosti a krotkosti vždy na svojom mieste, zdrojom lásky a dávala do seba všetko, čo mala. Žila pre svoje deti – moje dve sestry a mňa. V prostote, vernosti a vy-

ni, že uchránim dcéry pred vyčerpávacím napätím a manželskými hádkami. Vnútrotná prázdnota vyústila do hľadania nového zmyslu života. Našiel som jogu. Bolest' ustupovala, prázdnota však nie. Stále som žil bez Boha. Boh sa však na mňa díval, sledoval moje hľadanie. Ja som šiel ďalej, hľadal som uplatnenie, uznanie a obdiv. Našiel som ho v politike po roku 1989. Tešilo ma cítiť moc nad ľuďmi. Stal som sa uznávaným, rešpektovaným a akcieschopným. Na svoje dcéry som zabúdal. Uspokojovalo ma, že bojujem za pravdu

vzal. A začal čistiť. Robí to dodnes. Je to úžasné. Aj keď to niekedy bolí. Vyznávanie a zomieranie. Pokánie ako denný chlieb. Vďaka Ti Bože! Snažím sa chodiť po Jeho cestách a konať Jeho skutky. Boh menil moje hodnoty a upravoval rozbité vzťahy. Spoznával som pravdu o sebe, prosba o odpustenie a pokánie ma oslobodzovala. Najväčšiu radosť v mojom srdci spôsobili odpúšťajúce objatia mojich dnes už dospelých dcér. Osem rokov som sa túlal zo zboru do zboru, zapájal som sa do mnohých aktivít a hľadal svoje miesto, svoj domov. Boh sám mi otváral pamäť. Vrátil ma v spomienkach i do detstva, na konfirmáciu. Pripomenul mi konfirmačný verš: Ján. 15:8. „Môj otec je oslávený tým, že prinášate veľa ovocia a že sa stávate mojimi učeníkmi.“ Pripomenul mi môj slub, na ktorý som zabudol, ale On na ma nezabudol. Priviedol ma domov, do evanjelickej cirkvi, ktorej som v mladosti sľúbil pred Bohom vernosť. Priviedol ma, aby som slúžil tam, kde ma On už od mojej mladosti postavil. Uvedomujem si, koľko modlitieb muselo byť vyslovených, kým som sa dostal až sem... Boh je verný. Boh je láska. Život, akým som kedysi žil ja, žije na Slovensku ešte mnoho ľudí. Mnohí o Bohu vedia, mnohí sú i pokrstení, ba aj konfirmovaní, ale len málo z nich sa úprimne v hĺbke svojho srdca rozhodne odovzdať svoj život Ježišovi Kristovi. Málo z nich pozná živého Boha, svojho osobného Spasiteľa, málo z nich rozpoznáva vo vlastnom živote Božiu vôľu. Preto som Bohu vďačný za každý deň. Som vďačný, že už nemusím žiť svoj niekdajší život, v ktorom bolo centrom moje ego. Je nádherné žiť Jeho život, v ktorom je centrom Ježiš Kristus, je nádherné žiť Jeho život. Mojou každodennou túžbou je chodiť po Jeho cestách, konať Jeho skutky a osobným svedectvom i vlastným skúsenosťami pomáhať ľuďom nájsť orientáciu v ich živote a prehlbovať ich vzťah s Bohom.

Vďaka Ti, Bože.

■ JÁN PAULIK

trvalosti bola príkladom. Vztah matky a otca bol plný neistoty, otcovej nespokojnosti a hnevu, z ktorého vyrastal môj strach a vnútrotná osamelosť. Navyše strach vypôsobil vo mne obavy z pravdy, klamstvo a túžbu po pochvale. Mojimi spoločníkmi sa stali uhýbanie a neúprimnosť. I keď som vtedy o Bohu nevedel. On o mne áno. Konfirmácia bola pre mňa formalita a čoskoro som na ňu zabudol. Túžil som len po uznani a úspechu. Na tvári nevinnosť a vo vnútri posmievanie sa a nezodpovednosť – to som bol ja. Bol som vraj príťažlivý a obľúbený. V duši však zbabelec.

Dospel som, vyštudoval a oženil sa. Na svet prišli moje dve dcéry. Ony sa stali svetlými bodmi môjho života. Boli pri mne blízko, naplňovala ma ich dôvera vo mňa a učil som sa byť chápacím a láskavým otcom. No nedarilo sa mi to. Napriek tomu som s nimi prežíval najkrajšie chvíle. V manželstve som túžil viac prijímať, ako dávať. Manželka tiež. Vzťah dvoch neveriacich ľudí stroskotával, láska sa postupne vytrácala. Ešte stále som o Bohu nerozmýšľal. On o mne však áno. Plával som životom a poctivosť ma nezaujímal. V sebe som mal zmätok a prázdnotu, na tvári úsmev a výrečné slová. No prišiel čas, kedy mi moja hriechosť všetko vzala-rodinu, dcéry, hodnoty. Rozvod priniesol ďalšiu prázdnotu.

Odchod z domácnosti po dvadsiatich rokoch a rozchod s dcérami, predstavoval dosiaľ nepoznanú bolesť. Ale nevládal som s nimi zostať. Volil som radšej odchod. V domne-

a spravodlivosť pre seba i pre iných. Boh však nezabúdala, sledoval moje cesty a túžby. On je dobrý otec. A priblížil sa ku mne. Odrazu som pocítil z politiky odpor a znechutenie, navyše sa pridružili i vážne zdravotné problémy. Hľadal som ďalej.

Na jednej z mnohých evanjelizácií, ktoré sa konali na Slovensku po nežnej revolúcii, som spoznal, kto je pravý Boh. Bolo to mocné a radikálne. Narodil som sa znovu. Odovzdal som svoj život Kristovi a On si ho

LADISLAV FRIČOVSKÝ

Satis est!

(reformačná)

Netreba kolenačky zmierať
a ruky vzpínať s krídlom hviezd.
Ak v mojom srdci klíči viera.
To Bohu stačí. Satis est!

Netreba vežiam ostríť hroty.
Na seba korbáč pokút pliesť.
On v prosbách dieťa neodsotí.
To Bohu stačí. Satis est!

Netreba sochám nohy bozkať.
Ku pochtám svätých sviece niesť.
I hruda tvrdá – Jeho postať.
To Bohu stačí. Satis est!

Stačí, že Kristus prišiel z neba.
A Jeho kríž je spásy zvesť.
Keď Jeho náruč chráni teba.
To Bohu stačí. Satis est!

Keď Jeho obeť prijmeš vďačne.
Nie oltár na vlastnú len česť.
Keď On sám dielo v duši začne.
To Bohu stačí. Satis est!

Stačí. Nech ľudia čo chcú vravia.
Nech slina zovrie. Hrozí pašť.
Svetom sa nesie dobrá správa.
To Bohu stačí. Satis est!

Stačí a stačiť bude stále.
Čo k tomu dodať, ešte riečiť?
Bez veľkých slov žiť Bohu k chvále.
To Bohu stačí. Satis est!

► **Mindkettőnk számára ismerős ez a helyzet, korábban többször megesett: szemben ülünk egymással, én kérdezek, ő válaszol. Igaz, akkoriban Győri Virág nem interjúalany volt, hanem vizsgáló főiskolai hallgató, én pedig nem az Evangélikus Élet olvasó-szerkesztőjeként érdeklődtem, hanem a diákot vizsgáztató oktatóként...**

– Teológiát és pedagógiát tanultál, végzettséged szerint hittantanár és angol szakos tanító vagy, ám már jó ideje az írott sajtóban dolgozol.

– Azok közé az emberek közé tartozom, akik nem könnyen találtak meg a saját útjukat. Érettségi után az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológus szakán kezdtem meg a tanulmányaimat, de hamar rádöbbenem, hogy az, ami engem igazán vonzott a lelkesítő szolgálatban, nevezetesen a lelkipozíció, bizony csak egy szelete ennek a hivatásnak: egy sor olyan dolgot is kellene csinálnom, amelyhez nem éreztem magamban elég erőt. Harmadév után ezért átjelentkeztem a hittantanári szakra, és elkezdtem az ELTE tanítóképző karát. Fantasztikus tanáraink voltak, akik nem tanítványként, hanem egyenrangú szellemi partnerként kezelték. Óriási megtiszteltetés volt számomra, hogy bevontak az oktatómunkába is: a magyar nyelvi és irodalmi tanszék demonstrátoraként helyesírási gyakorlóórákat tarthattam a diáktársaimnak.

Akkor még nem sejtettem, hogy az itt megszerzett ismereteknek köszönhetően majd a hivatásomat. Amikor 2002-ben mindkét helyen befejeztem a tanulmányaimat, titkon arról ábrándoztam, hogy legszívesebben ezzel a két területtel foglalkoznék tovább. Alig telt el néhány hét az után, hogy ezt megfogalmaztam magamban, a kismarosai Szélerősa találkozóán egy „különös véletlen” – na meg Botta Dénes fotós – T. Pintér Károly mellé sodort, aki elmesélte, hogy éppen korrektort keresnek az Evangélikus Élethez... Szeptembertől munkába is álltam.

– ...majd néhány röpké hónap elteltével olvasó-szerkesztővé léptél elő. Sőt rövidesen még komolyabb feladattal bíztattak rád.

– A kéziratgondozás során tapasztaltam meg először, hogy nem volt hiábavaló ez a sok vargabetű, hiszen a cikkek olvasása közben bizony építenem kellett a bibliaismereti, egyháztörténeti, rendszeres teológiai tanulmányaimra, de a főiskolán szerzett pszichológiát, művelődéstörténeti, természettudományos ismereteimet is tudtam kamatoztatni. Sőt mi több: a pedagógiai képzésem sem kellett sutba vágnom, hiszen a félve megrendezett evangélikus médiaműhelyeken egy kis helyesírást-nyelvhelyességet is oktathattam az érdeklődőknek. Mindemellett belekóstolhattam a lapszerkesztésbe is. Amikor a főszerkesztő úr szabadságra ment, több alkalommal én állítottam össze az újságot. Hálás vagyok neki azért, hogy bedobott a mély vízbe, és azért, hogy rengeteg szakmai fortélyt leshettem el tőle.

– Ennek az időszaknak a végére én is emlékszem, akkoriban érkeztem a laphoz. Fél éven át ültünk egymás mellett az EvÉlet szerkesztőségében a „csendzobában”, te, az olvasó-szerkesztő és én – mint beosztottak –, a korrektor.

– Igen, ez különleges helyzet volt, hiszen ritkán adódik úgy, hogy az ember egykori tanárának a „főnöke” legyen. Mikor felmerült annak a lehetőség, hogy egy önálló korrektor kerülhet mellém, rögtön annak a

A hit hétköznapi valósága

Beszélgetés Győri Virággal, a Family magazin főszerkesztőjével

neve ugrott be először, akitől a legtöbbet tanulhattam, akinek a tudásában maximálisan megbízom. És aki nek jó szívvel adhattam tovább a stafétát is...

– Mi tagadás, az EvÉlethez kerülésem számomra is meglepő fejlemény volt, nem terveztem, hogy feladom a főiskolai oktatói állásomat egy hetilapért... Azt a bizonyos stafétát, az olvasó-szerkesztői posztot pedig azért kellett átvennem, mert te újabb hivatást kaptál: édesanya lettél.

FOTO: LUKÁCS GÁBI

– 2004 őszén született meg Han-ga lányom, rá két évvel pedig Panna.

– Az otthon töltött évek alatt sem télenkedtél: kisebb-nagyobb munkákat vállaltál, sőt újabb diploma megszerzésébe is fogtál.

– Mivel nagyon szeretem a munkámat, egy idő után elkezdett hiányozni. Inkább kevesebbet aludtam,

csak hogy dolgozhassem egy picit... Szerettem volna ezt a páratlanul szép időszakot arra is fordítani, hogy egy kicsit elmélyítsem a szakmai tudásomat, így jelentkeztem a Pázmány Péter Katolikus Egyetem kiadói szerkesztő szakára. Itt is nagyon sok hasznos ismerettel gazdagodhattam.

– Miként talált rád eközben az új feladat, hogyan lettél a Family magazin főszerkesztője?

– Egy évvel ezelőtt, amikor a lap működtetését átvette a Harmat Kiadó, megkeresett dr. Herjeczki Kornél kiadóigazgató, hogy elvállalnám-e ezt a posztot. Mivel az EvÉletnél már szereztem ilyen irányú tapasztalatokat, és a szívemhez igen közel áll a lap profílija, igent mondtam. Így végre elmondhatom: a helyemen vagyok, azt csinálom, amit szeretek.

– „Családi és párkapcsolati magazin” – olvasom a címlapon, a lap mottója pedig: „Családban élni jó!” Milyen megfontolásból választottátok éppen ez utóbbit?

– Lépten-nyomon azzal találkozunk manapság – ezt sugallja a média, ez a divatos vélekedés –, hogy a házasság fölösleges nyűg, bajok és boldogtalanság forrása, a gyerek is csak az érvényesülés akadálya...

– ...holott a tudományos kutatások eredményei szerint ennek éppen az ellenkezője az igaz: amint a Kopp Mária orvos-pszichológus professzorral készült, előző számotokban megjelent interjúból is kiderült, a férfiak

számára a házasság és a gyerek egyenesen védőfaktor.

– Mi, a lap készítői pozitív élet-szemléletet szeretnénk közvetíteni. Nem hurráoptimizmus ez; nem állítjuk, hogy a családban mindig minden csupa napsütés, és nincs árnyék. Azt viszont hisszük, hogy a nehézségek kellő elszántsággal, kompromisszumkészséggel és humorral legnagyobb részben leküzdhetők, és hogy a család semmiképpen nem valami elavult, kihalásra ítélt közösség, hanem érték.

– És mit jelent a „párkapcsolati” kifejezés? Netán azt, hogy a házassággal egyenértékűnek tekintitek az egyéb együttélési formákat is?

– Nem. Arra utal, hogy ennek a lapnak az az egyik legfontosabb küldetése, hogy a családi élettel kapcsolatos témák mellett a párkapcsolati kérdésekben is irányt mutasson. Azoknak is, akik házasságban élnek, és azoknak is, akik még társra várnak, vagy jegyben járnak, netán valami miatt egyedül maradtak.

Családban élni jó! Legyen Ön is e jó hír terjesztője!

Szeretnénk, ha ebben a borongós, nehézségekkel teli időszakban minél többen megerősödhetnének abban, hogy családban élni jó. Novemberi számunkat ezért a szokásosnál nagyobb példányszámban jelentetjük meg, hogy a gyülekezetekbe, házaspáros vagy családi közösségekbe ingyen eljuthasson.

Ha szívesen csatlakozna kezdeményezésünkhöz, bátran keressen meg minket! Kérjen ismeretségi köre, közössége számára ingyenes példányokat! A www.family.hu honlapon az „önkéntes terjesztő vagyok” linkre kattintva töltsd ki az ehhez szükséges igénylőlapot, amelyen megjelölheti, hogy hány példányt kér, és hogy ezeket hol veheti át, a lakóhelyéhez közel. Ha nincs internetelérése, de érdeklí ajánlatunk, az 1/466-9896-os vagy a 20/295-6595-ös telefonszámon is megtalál bennünket. Hiszünk, hogy a családok segítése közös ügyünk. Együtt többre megyünk!

Novemberi számunk tartalmából

- Remény nélkül nincs értelme várni – interjú Nemes Ödön jezsuita szerzetessel a várakozás és a türelem szerepéről, illetve arról, hogy meddig érdemes életben tartani egy kapcsolatot.
- Mondd: mi a szeretetnyelved? – sokszor azért nem értjük egymást, mert nem tudjuk, hogy a másik miként fejezi ki a szeretetét, és mivel lehet igazán örömet szerezni neki. Tesztünk segítségével most olvasóink is megtanulhatják önmaguk és társuk „szeretetlenyelvét”.
- Várótermi vívódások. Hogyan lehet az elfecsérelt pillanatokból értékes idő? – miként tehetjük elviselhetővé, akár örömtelivé azokat a végtelennek tűnő pillanatokot, amelyeket egy rendelésben töltünk beteg gyermekünkkel?
- Pál levele az Elműhöz – hitről és humorról Kovács András Péter Karinthy-gyűrűs humoristával, a Dumaszinház tagjával.
- Mélyebbre látni – Nánási Tamás újságíró elvesztette a fél lábát, de új életre talált. Megindító tanúságtételében arról is beszámol, hogy egy kisgyermek örökbefogadásával miképp lett teljes a házassága.
- Karácsony – nélküle. Az ünnepek közeledtével valahogy jobban fáj a szív, és még jobban hiányoznak előrement szeretteink. Hogyan dolgozzuk fel magunkban a gyászt?

– Úgy tudom, anyalapotokat, a Németországban kiadott, közel húszéves Familyt nem csak elkötelezett keresztények ismerik és olvassák. Az ottani szerkesztőségnek kifejezetten célja, hogy szélesebb közönséghez is eljusson a magazin.

– Ebben mi is hasonló utat járunk. Nem titkoljuk keresztény meggyőződésünket, de nem tesszük ki mindenáron az „ablakba”. Úgy próbálunk fogalmazni, hogy ne csupán az elkötelezett keresztényeket tudjuk megszólítani, hanem azokhoz is eljuttathassuk mondandónkat, akik eltávolodtak a hittől, az egyháztól, sőt azokhoz is, akik sosem voltak a közelében. Az a célunk, hogy – mondjuk – a játszóterén egy keresztény anyuka nyugodtan odaadhassa a lapot a nem hívó anyatársnak anélkül,

hogy az azonnal félredobná, mert tasztítja őt a „kánaáni nyelvezet”. És ha már beleolvast, ki tudja, nem fogja-e meg őt valamelyik írás, nem gondolkodik-e el rajta... Ily módon a misszió eszközeként is működhet a lap.

– Világos, de az, hogy a nyelvezet nem „elidegenítő effektus”, még nem elegendő ahhoz, hogy egy magazin missziós küldetését is betölthessen.

– A lapot megjelentető Harmat Kiadónak már komoly tapasztalatai vannak abban, miként lehet minél gyakorlatiasabbban, életszerűen megfogalmazni az örömhírt, úgyhogy erre bátran építhetünk. Ugyanakkor amellyel, hogy számos olyan témával foglalkozunk, amely egy családot a mindennapokban foglalkoztathat – gyermeknevelési kérdések, a környezettudatos életmód, a testi-lelki egészség, a családtagok közötti konfliktusok vagy akár az öltözködés, a főzés –, hangsúlyos szerepük van az élettörténeteknek is. Úgy tapasztaljuk ugyanis, hogy sok hívó keresztény fejében a hit és a hétköznapi valóság nem kapcsolódik össze; azt, amit a templomban hallanak, nem tudják a hétköznapiakra lefordítani. Ezt az összekapcsolódást segíthetik elő azok a vallomások, bizonyágtételek, amelyekben valaki arról mesél, hogy mi-

ként tapasztalta meg egy-egy krízishelyzetben Isten vezetését, szabadító kegyelmét. Óriási hatásuk van ezeknek a történeteknek, hiszen azt üzenik: ha neki sikerült, nekem miért ne menne?

– Az emberek nem szívesen nyílnak meg mások előtt. Honnan „szerzitek” akkor ezeket a történeteket?

– Nagy örömünkre szolgál, hogy az elmúlt egy év alatt sikerült olyan szerzői gárdát összehoznunk, amelynek a látóterébe rengeteg érdekes életút, színes egyéniség kerül. Az is gyakran előfordul, hogy olvasóink maguk küldik be ezeket a történeteket. Büszkék vagyunk rá, hogy nem kell a német anyalapból cikkeket fordítanunk ahhoz, hogy értékes tartalommal töltsük meg a magazint. ■ DOBSONYI SÁNDOR

Deutsche Anlage

Redakteur:
HOLGER MANKE

Damit Studierende bessere Pfarrer werden

„Ich habe während meines Studiums keine Schule von innen gesehen. Als ich dann Referendar wurde, sollte ich plötzlich alles können“, so sagte mir vor kurzem ein frisch pensionierter Schulrektor nachdenklich. Ähnliches galt früher für zukünftige Pfarrer. Bis 1985 durchliefen auch Theologiestudierende ihr Studium praxisfrei, wenn man einmal von einem drei- oder vierwöchigen Pflichtpraktikum absieht. Viele waren gut kirchlich sozialisiert und kannten den „Betrieb“ Kirche aus der Perspektive von Pfarrerskindern oder Jugendmitarbeitern von innen. Gleichzeitig wurden männliche Theologiestudierende vom Wehr- oder Zivildienst auf Antrag befreit. Sie konnten bei einem zügigen Studium unter Umständen schon mit 24 Jahren ins Vikariat eintreten.

Praxisjahr

Als die Generation der Babyboomer das Theologiestudium aufnahm, entschloss sich die Evang.-Luth. Kirche in Bayern dem Vorbild vieler anderer Studiengänge zu folgen. Sie installierte ein kirchliches Begleitmodell, das sogenannte „Praxisjahr“. Ziel dieses Pflichtjahres sollte „die Förderung der Persönlichkeitsentwicklung von Abiturienten und Studierenden der evangelischen Theologie durch längerfristig, begleitete praktische Tätigkeiten“ sein.

Weil viele Studierende kirchlich sozialisiert waren, sollten sie möglichst in diesem Jahr berufsfremd in der Arbeitswelt aktiv werden. Sie sollten erleben, was es für viele ihrer Gemeindeglieder bedeutet, sich den Unterhalt als Arbeiter oder Angestellter zu verdienen und müde nach Hause zu kommen. Oder einen normalen Alltag in einem sozialen Beruf wahrzunehmen, etwa in einem Kinderhort oder Altersheim.

Damit die Erlebnisse in der Arbeitswelt nicht isoliert blieben und um die Persönlichkeitsentwicklung stärker zu fördern, profilierte die Landeskirche ihr Konzept. Wer das Praxisjahr durchlief, suchte sich selbst eine Praxisstelle, hatte mehrere Begleitgespräche mit der Studienleitung und nahm an persönlichkeitsbildenden und berufsorientierenden Seminaren teil. Später kam eine obligatorische Supervisionsitzung dazu, damit Studierende diese Möglichkeit professioneller Arbeit kennenlernen sollten.

Entscheidend bei allem war der Gedanke, dass sich die Studierenden im Praxisjahr einen Raum erschließen könnten, in dem sie ohne Druck Erfahrungen machen und menschlich reifen könnten. Diese Erfahrungen würden ihnen später im Gemeindealltag helfen. Wer selbst einmal am Fließband stand, kann als Pfarrerin und Pfarrer hilfreicher und näher „bei den Menschen sein.“ Für diesen Freiraum wurden Studienleiterinnen und -leiter zur Verschwiegenheit auch gegenüber den späteren Vorgesetzten verpflichtet. Sie sollten vor allem beraten und begleiten.

Neuere Entwicklungen

Seither sind fast 25 Jahre ins Land gegangen. Das Konzept des Praxisjahres hat Widerspruch erfahren, im Ganzen aber war es hoch akzeptiert. Dennoch entwickelte eine breit angelegte Arbeitsgruppe ab 2005 ein neues Konzept der Begleitung: Die Kirchliche Studienbegleitung (www.studienbegleitung-elkb.de). Was hatte sich verändert?

Immer mehr Studierende beginnen ohne oder mit wenig kirchlicher Erfahrung ein Studium. Äußerungen wie diese sind nicht so selten: „Beten kann ich eigentlich nicht. Lerne ich das an der Universität?“ Dafür kommen viele Studierende mit „Welterfahrung“ in die Studienbegleitung. Immer öfter entscheiden sie sich für das Theologiestudium erst nach einem anderen Studiengang. Die innerkirchliche Landschaft differenziert sich immer stärker aus. Damit musste der Fokus der Begleitung auf die spätere berufliche Tätigkeit gelegt werden. Das Praxisprogramm wurde entsprechend reformiert. Die Studienbegleitung möchte gezielt theologische, spirituelle, kommunikative und kybernetische Kompetenzen fördern. In den verpflichtenden Beratungsgesprächen wird die Eignung für den späteren Beruf abgeklärt und am Schluss eine Empfehlung für das Vikariat ausgesprochen. Interessanterweise fand die Eignungsabklärung eine breite Unterstützung in den Verbänden, bei den Studierenden, dem Predigerseminar und der Kirchenleitung. Dafür gelten aber zwei Voraussetzungen. Studierende erwarten eine transparente Rückmeldung, wie sie sich entwickeln, und eine verbindliche Rückmeldung, ob sie geeignet sind, Pfarrern und Pfarrer zu werden. Diese Eignungsabklärung darf aber nicht für eine Rangfolge etwa im Sinn eines späteren numerus clausus umfunktioniert werden. Das setzt Vertrauen zwischen den Studienleitern und den Studierenden voraus. Deswegen treffen wir uns zweimal jährlich mit den Studierendenvertretern. Die Anfänge entwickeln sich so gut, dass schon weitere Landeskirchen sich nach dem Programm erkundigt haben.

■ DR. GERHARD KNODT
Studienleiter in der Kirchlichen
Studienbegleitung der ELKB

Geteilte Freud', geteiltes Leid

Zum deutschsprachigen Nachrichtendienst der ELKU

In manchen Dingen haben es die deutschsprachigen Kirchen, die mit der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Ungarn in Kontakt stehen, deutlich leichter: Sie senden Zeitschriften, Newsletter jeglicher Art und ihre sonstigen – selbstredend deutschsprachigen – Druckerzeugnisse ihren magyrischen Partnern und wissen, dass jene die deutsche Sprache zumeist ganz hervorragend verstehen.

In deutschen Landeskirchen- und Pfarrämtern jedoch wird diese Wochenzeitung indessen eher selten gelesen und die Homepage der ungarischen Lutheraner kaum angeklickt. Die ungarische Sprache hält mitsamt ihrer vermeintlichen Unerlernbarkeit die an sich auch für die ausländischen Partner und Freunde interessanten Informationen aus der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Ungarn (ELKU) effektiver im Karpatenbecken, als es jede politische Zensur leisten könnte.

Abhilfe hierfür gibt es bereits: Der deutschsprachige Nachrichtendienst der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Ungarn informiert etwa zehnmal pro Jahr über wissenswerte Ereignisse aus der lutherischen Kirche in Ungarn und liefert Hintergrundinformationen. Der Autor dieser Zeilen arbeitet bei der Zusammenstellung der Nachrichten eng mit Dr. Klára Tarr-Cselovszky, der Leiterin des Außenamts der ELKU, und mit Bischof Dr. Tamás Fabiny zusammen.

Was ist die Motivation für den deutschsprachigen Nachrichtendienst? Zunächst: Er möchte den bestehenden Nachrichtenaustausch zwischen Partnergemeinden, -institutionen und -kirchen nicht ersetzen, sondern ergänzen und bereichern. Es ist ein besonderer Wert, wenn Partner und Mitchristen über Staats- und Sprachgrenzen hinweg voneinander Bescheid wissen. In diesem Sinne möchte der Nachrichtendienst eine weitere Brücke zwischen der ELKU und seinen deutschsprachigen Partnern sein. Er möchte zum Bei-

spiel über die künftige Unsicherheit der Finanzierung des Religionsunterrichts informieren. Er möchte auch seinen Blick von aktuellen problematischen Fragen – wie unlängst dem Direktorenwechsel am Budapester Faszor-Gymnasium – nicht abwenden. Er möchte aber auch von großen Festlichkeiten und Jubiläen berichten.

und Fürbitte situationsbezogen formulieren kann.

Etliche Kirchen und Kirchenverbände in Deutschland, Österreich und der Schweiz – aber auch in anderen Ländern Europas – sowie am Leben der ELKU interessierte Privatpersonen beziehen bereits den Nachrichtendienst. Und weitere Interessierte sind herzlich willkommen!

Doch es steckt noch mehr dahinter: Auch der ganz oberflächliche Austausch von Nachrichten, das Wissen darum, was bei dem anderen obenauf liegt, kann das Bewusstsein um die Geschwisterlichkeit in Gott vertiefen. Denn es ist ungleich leichter, in manchen Fällen dem anderen vielleicht gar konkrete Unterstützung zu bieten, in jedem Falle aber für den anderen zu beten, wenn man überhaupt von dessen aktuellen Freuden und Sorgen weiß, Freude und Leid teilen kann und so Dank

Der Versand der deutschsprachigen Nachrichten erfolgt per Mail und ist kostenlos. Jeder, der Interesse hat – ob mit Institution im Rücken oder einfach nur privat interessiert –, ist herzlich eingeladen, sich bei mir (holger.manke@lutheran.hu) für den Erhalt des deutschsprachigen Nachrichtendienstes der ELKU anzumelden. Und wer möchte, darf diese Information gerne in seinem Wirkungs- und Bekanntenkreis weitergeben.

■ HOLGER MANKE

Dem vierjährigen Hänschen

Im Juli 1530 schrieb Martin Luther seinem Sohn Johannes, genannt Hänschen.

Meinem herzlieben Sohn Hänschen Luther in Wittenberg. Gnade und Friede in Christus! Mein herzliebster Sohn, ich höre sehr gerne, dass du eifrig lernst und fleißig betest. Tu das, mein Sohn, und fahre dahin fort. Wenn ich heimkomme, will ich Dir ein schönes Marktgeschenk mitbringen. Ich weiß einen hübschen, schönen Lustgarten. Da gehen viele Kinder drin, haben goldene Röcklein an und lesen schöne Äpfel unter den Bäumen auf und Birnen, Kirschen, Mirabellen und Pflaumen, singen, springen und sind fröhlich. Sie haben auch schöne kleine Pferdlein mit goldenen Zäumen und silbernen Sätteln. Da fragt ich den Mann, des der

Garten ist, wem die Kinder gehören. Da sprach er: Es sind die Kinder, die gern beten, lernen und fromm sind. Da sprach ich: Lieber Mann, ich habe auch einen Sohn, der heißt Hänschen Luther; könnte er nicht auch in den Garten kommen, dass er auch so schöne Äpfel und Birnen essen und so feine Pferdlein reiten und mit diesen Kindlein spielen dürfte? Da sprach der Mann: Wenn er gerne betet, lernt und fromm ist, so soll er auch in den Garten kommen, Lippus und Jost auch. Und wenn sie alle zusammen kommen, so werden sie auch Pfeifen, Pauken, Lauten und allerhand anderes Saitenspiel bekommen, dürfen auch tanzen und mit kleinen Armbrüsten schießen. Und er zeigt mir dort eine feine Wiese im Garten, zum Tanzen zugerichtet; da hingen lauter goldene Pfeifen und Pauken und feine silberne Armbrü-

ste. Aber es war noch früh und die Kinder hatten noch nicht gegessen. Darum konnte ich nicht auf den Tanz warten und sprach zu dem Mann: Ach, lieber Herr, ich will schnell hingehen und das alles meinem lieben Sohn Hänschen schreiben, dass er gewiss fleißig lernt, eifrig betet und fromm ist, damit er auch in diesen Garten kommt. Aber er hat eine Muhme Lene, die muss er mitbringen. Da sprach der Mann: So soll es sein; geh hin und schreib's ihm also. Darum, lieber Sohn Hänschen, lerne und bete ja getrost und sage es Lippus und Jost auch, dass sie auch lernen und beten, so werdet ihr miteinander in den Garten kommen. Sei hiermit dem lieben Gott befohlen und grüße Muhme Lene und gib ihr einen Kuss von meinewegen.

Dein lieber Vater

MARTIN LUTHER

OKTÓBER A REFORMÁCIÓ HÓNAPJA

Hogyan köszöntötték egymást reformátoraink – levelezésükben?

► „Kegyelem néktek és békeség Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól.” A Luther-levelezésben 1522 és 1546 között találjuk ezt a páli mondatot latinul és németül. Érdekes ellenpróbaként a Melanchthon-levélküldését is átfutni, ott szinte csak humanista üdvözlésekkel találkozunk, mint Luther esetében 1522 előtt. A fordulat ugyanis az 1521-es wormszi birodalmi gyűléshez s annak következményeihez kapcsolható.

■ CSEPREGI ZOLTÁN

A humanista levélben használt bevezető üdvözlést Luther a biblikus nyelv és gondolkodás szellemében újrafogalmazta. Az antik levél bevezető üdvözlő formulája, melyet a humanizmus fedezett föl az újkori magánlevél számára, így szólt: „Üdvözöllek!” Ez a késő középkori körülményes és hierarchikusan szabályozott fordulatokhoz képest forradalmi változást, demokratizálódást jelentett.

Eleinte Luther maga is ezt az Erasmus által elterjesztett közvetlen üdvözlést alkalmazta, de míg például Philipp Melanchthon egész életében kitarított mellette, Luther kezdetől fogva kísérletezett ennek az általános jókívánságnak a keresztény átértelmezésével. Ez egyrészt olyan kiegészítésekkel történt, mint például késő középkori mintára: „Üdvözöllek Krisztusban”, „Üdvözöllek az Úrban”, másrészt az előrevetett „Jézus!” invokációval. 1522-ben egy érdekes változás figyelhető meg Luther levélstílusában: a „Jézus!” felirat egyszerűen eltűnik leveli éléről. Luther utoljára 1522–1523 fordulóján használja.

Ezzel egyidejű, még jelentősebb változás az, hogy az ilyen módon krisztianizált „Üdvözöllek!” jókívánságról Luther átmeneti ingadozások után 1522 tavaszán áttér a páli üdvözlés kizárólagos alkalmazására: „kegyelem és békeség”. Ez elsőként Luthernek gyors egymásutánban Bölcs Frigyeshez intézett két levelét jellemzi, melyekben közli megmásíthatatlan döntését, hogy elhagyja Wartburg várát, azaz a választófejedelmé oltalmát. Az első, még Wartburgból kelt levél még szabad fogalmazásban, a bizonytalankodók iróniájával citálja Pált: „Kegyelem és jószerecse Istentől, az Atyától az új ereklyéhez”, de a második, útközben fogalmazott híradás már a teljes, pontos páli idézetet hozza a kötelező udvariassági elem előtt: „Kegyelem és békeség Istentől, a mi Atyánktól, és az Úr Jézus Krisztustól – és alázatos szolgálatom.” Szinte szóról szóra ezt ismétli meg Luther pár nappal később Wittenbergből keltezt levele is.

A kérdéses bibliai idézet már korábban is felbukkan Luthernél, de igen ritkán. Egy rendkívül jeles alkalommal folyamodik ehhez a formulához, a wormszi birodalmi gyűlés után a visszaúton, a birodalmi átok árnyékában V. Károlynak indokolja vele a rendek előtt tanúsított makacsságát: „Kegyelem és békeség teljes alázattal Jézus Krisztusban, a mi Urunkban.” A császárhoz intézett levelében a Worms utáni helyzet halatlan feszültsége, kiélezettsége tükröződik, a császári tekintéllyel szemben Luther az apostoli üdvözléssel merít erőt, mintegy apostoli tekintéllyel próbál fellépni, ez levelében a híres wormszi nyilatkozat megismétléséből és a Galata-levél legradikálisabb kijelentéseinek (Gal 1,8–9) idézéséből is nyilvánvaló.

Luther szerzetesként még az *imitatio Christi* gondolatvilágában élt, itt viszont már egyértelműen Pált imitálja, ez *imitatio Pauli* a javából. Ehhez a megfigyeléshez jól illik, hogy Luther egy szűk évvel később a Wartburg várából való távozását, azaz a tartományurának járó kötelező és megérdemelt engedelmesség felrúgását is ugyanez alá a szuverén páli mottó alá helyezi: „Kegyelem és békeség!”

1522-től kezdve a lutheri bevezető formula viszonylag egységes és stabil: latinul vagy németül, alacsony vagy magas társadalmi állású személyekhez szólva, lényegében kötött fordulatként hangzik, még ha olykor a helyzet vagy a hangulat módosítja is a megfogalmazást, de Luther nyelvi érzékenységének és kifejezőerejének ismeretében ezt nem is várhatjuk másként. A megőrzvegyült Mária királynét például így üdvözli: „Kegyelem és vigasztalás Istentől!” Le kell szögezni viszont, hogy az apostoli üdvözlés – szemben a humanista és a késő középkori levélformulákkal – minden keresztényhez egyaránt szól, mindenkit megillet, mindenkit közös nevezőre hoz. A bibliai idézet kiszorította a hagyományos latin és német bevezető üdvözléseket.

Az V. Károly császárral szemben történt újabb történelmi jelentőségű erőpróba, az 1530-as augsburgi birodalmi gyűlés idején folyt levelezés továbbá konkrét fogódzókát szolgáltat számunkra az apostoli mondat mint bevezető üdvözlés teljes tartalmának pontosabb megértéséhez. Melanchthonhoz címezve olvashatjuk ezt a beszédes kiegészítést: „Kegyelem és békeség Krisztusban – Krisztusban, mondom, nem a világban.” A fentiekkel egyidejűleg Justus Jonasnak írja Luther Augsburgba hasonló retorikus szembeállításal, hogy Krisztus, hál’ Isten, nem a császár, hanem az Atyaisten jobbján ül, különben már rég elvesztünk volna.

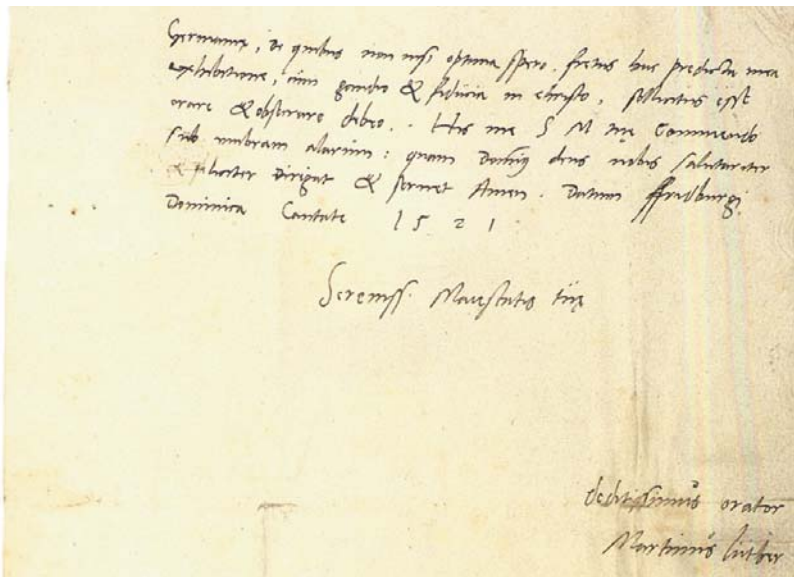
Azért részletezem ilyen aprólékosan ennek a stílusjegynek a megszületését, hogy nyilvánvaló legyen egyrészt a világi hatalmakkal szemben kicsengő polemikus felhangja, másrészt a benne rejlő apostoli igény és páli szerep. A fejedelmekkel szembeni polémia érzetét tovább fokozza, hogy Luther többnyire mellőzi, lerövidíti vagy a saját szájá ize szerint fogalmazza át a leveleiben megszólított hatalmasságok teljes protokolláris titulárúját.

Erre a szándékra mutató jel, hogy Luther egyszer arra vetemedik: a kancelláriai stílus által György szász herceg számára megkövetelt megszólítást: „fejedelmi kegyelmed” az ellentétébe fordítja: „fejedelmi kegyetlenséged”. És nehogy a címzett szemé átugorjon rajta, a levélben tizenkétszer fordul ez elő. A provokációt a levél végén tetézi végül Luthernek a fejedelmi titulárút kisajátító aláírása: „Luther Márton, Isten kegyelméből Wittenberg predikátora”.

Ugyancsak tudatos polemizálásra utal Luther gondolatmenete, mikor

Bölcs Frigyesnek és Spalatinnak kifejt, miért vonakodik megadni a császárnak (azaz személyes ellenségének) protokollárisan kijáró „legkegyelmesebb” megszólítást.

Néhány hónap leforgása alatt a főhásszerűen használt apostoli üdvözlés a Luther-levelek védjegyévé lett, mely másokat is a példa utánzására indított. Nem hagyhatók figyelmen kívül azok a levélszerű ajánlásokkal ellátott nyomtatott Luther-művek sem, melyek éppen a vizsgált időszakban (1520–1523) az apostoli üdvözlés védjegye alatt jelentek meg.

Luther levele V. Károly császárhoz

Valószínűleg ezek a nyomtatványok is hozzájárultak ahhoz, hogy Luther stílári újítása meglepő gyorsasággal terjedt el a reformáció táborában, az úgynevezett evangéliumi mozgalomban. Nagyjából egy éven belül ugyanezt az üdvözlő formulát kezdte használni Ulrich Zwingli, Andreas Oslander, Justus Jonas, Martin Bucer, Wolfgang Capito, Thomas Müntzer, Johannes Oecolampadius, Heinrich Bullinger, majd kicsit később világiak is, fejedelmek és polgárok. Az egyetlen feltűnő kivétel a már említett Melanchthon.

Jó okunk van feltételezni, hogy a kortársak pontosan értették ennek a formulának az üzenetét. Melanchthon, aki a nagy stílusváltás előtt elvtéve maga is élt ezzel a páli idézettel, valószínűleg éppen ezért, az apostoli szerep és tekintély igénybevétele miatt vonakodott alkalmazkodni az új divathoz. Annak ellenére, hogy a vizsgált fordulat rövid időn belül ismertetőjelle, jelvényé, védjegyévé lett, megkülönböztetve a táborokat. Használata a reformátori oldalon általánossá vált, míg a régi hit hívei kerültek, mint ördög a tömjénfűstöt.

Az apostoli üdvözlés magánlevelében való alkalmazásának alapvetően tehát két funkcióját különböztethetjük meg:

– az isteni igazság képviselésében megszólalni a gyülekezet vagy a világi felsőbbtség előtt;

– elvbarátok egymás közötti megszólítása a mozgalomban, mintegy titkos nyelvként, kódolt beszédként.

Melyek a formula kötelező elemei, hol húzható meg a határ az apostoli és a nem apostoli bevezető üdvözlések között? Luther 1531-es úgynevezett nagy Galata-előadásában (Gal 1,3-at értelmezve) – saját levélírói gyakorlatával összhangban – három elemre helyezi a hangsúlyt: a kegyelemre, a békére s mindkettő isteni eredetére: „De ez az apostoli üdvözlés, mielőtt az evangélium hirdetése elkezdődött, a világ számára új és teljesen szokatlan volt. És ez a két szó,

a kegyelem és békeség az egész kereszténységet magában foglalja. A kegyelem megbocsátja a bűnt, a béke pedig megnyugtatja a lelkiismeretet. Két ördög gyötör bennünket, a bűn és a rossz lelkiismeret, a törvény ereje és a bűn ösztökéje. De ezt a két szörnyet Krisztus legyőzte, lába alá tiporja mind a mostani, mind az eljövendő világban. A világ erről nem tud. [...] A világ nem érti ezt a tanítást. Ezért nemcsak hogy nem tűri el, hanem el is ítéli. Dicsekszik a szabad akarattal, a természet sértetlen erejével és a jó cselekedetekkel, hogy ezek kiérdemlik a kegyelmet és bé-

A Luther által használt apostoli védjegyzet képest igen erőtlennek, halványnak tűnnek azok a címkék, melyeket előszeretettel használunk magunkra: igei – lutheri, hívő – tudományos, lelki – korszerű. A valamikor kötelezően leveleink élén álló köszöntés is: „Erős vár a mi Istenünk!” – idővel lekopott. Válasszunk védjegyet – buzdít identitáskeresésünkben Luther példája, de olyan védjegyet, amely mindig garancia. A Pál-évben ne riadjunk vissza Pál apostol öntudatos, szuverén, egyben kapcsolatát és közösséget teremtő üdvözlésétől: Kegyelem és békeség Istentől!

A magyarországi reformáció szövegei felé fordulva megdöbbentő élmény, milyen egyöntetűen vannak jelen ezekben is a reformátori levélformulák. A levélírók között találjuk szinte az összes kanonizált hazai reformátort: Dévai Bíró Mátyást, Honterus Jánost, Stöckel Lénárdot, Radaschin Mihályt, a költő Batizi András és Sztárai Mihályt, a humanista Henckel Jánost és Kresling Jánost, a nyomdász Huszár Gált és Heltai Gáspárt, valamint a radikális elhíresült Leudischit Györgyöt és Egri Lukácsot.

A formula ismertsége és elterjedése szempontjából fontos körülmény, hogy használata nálunk sem korlátozódik a magánlevelezésre, hanem nyomtatott könyvekben is előfordul: például Dévai 1537-es *Disputatiojában*, Honterus 1543-as brassói *Reformatiojában* és Ozorai Imre magyar nyelvű Róma-kritikus művének ajánlásában (1550).

Az apostoli üdvözlés használata a vitatott besorolású személyek esetében meglepően jó indikátornak bizonyul, a határesetekben ugyanis érzékenyen jelzi vissza a szakirodalomban csak hosszas vita után kialakult álláspontokat: Sylvester János például teljesen hiányzik erről a listáról, egyetlen levelében sem használ lutheri fordulatokat, valószínűleg tudatosan.

Fennmaradt forrásaink tanúsága szerint magyarul első ízben Benczédi Székely István zsoltárkönyvének 1548-as krakkói kiadásában a Gávai Lukácshoz intézett ajánló sorok csendítik fel a Luther által népszerűsített bevezető áldást: „Istennek kedvit és békességét”.

Alapos okunk van feltételezni, hogy Dévai kitéjének 1538-as, fenn nem maradt első kiadása is ugyanazzal a bevezető apostoli üdvözléssel köszöntötte az olvasót, melyet mi csak a második kiadás ajánlásában olvashatunk: „az w(e) att’ a fiainac Isteni keduet és békeséget kíván”.

Intézményünk teljes teológiai képesítést nyújtó 117. tanévének kezdetén Dévai lelkületével kívánom az Evangélikus Hittudományi Egyetem minden hallgatójának, oktatójának és munkatársának Istennek „kedvét és békeségét”, mely a világnak minden más kegyétől és békéjétől különbözik, mert egyedül ez a kegyelem képes bocsánatával megtörni köztünk a bűnnek a befolyását, és egyedül ez a békeség teremt bennünk tiszta lelkiismeretet. Jó volt az Pál apostolnak, és csak az jó nekem!

A szerző az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora. Az írás a 2009. szeptember 18-i tanévnyitó ünnepélyen elhangzott előadás szerkesztett változata.

KÁROLYI AMY

Requiem élőkért

Kit nem tartóztat a földi pokol,
és nem tartóztat a földi éden,
engedjük el Isten nevében.

Nem gyógyszer akar, kórház-termet,
steril ápolást, vendég-szervet,
csak földet akar, semmi más,
füvek közötti elmulást.

Felhőt akar és esőcseppet,
csontot szikkasztó júliust,
szellőt, szelet, vihart akar,
minden lénynek kijáró juszt.

Már félig ott, ne maraszátok,
menjen, szólítják, menni kell,
a jól-ismertet, megszokottat
szent pillanatban veszti el.

(Részlet)

„Halottja van mindannyiunknak...”

...hisz' percről percre temetünk." Halottak napja... ez az elnevezés mindig is egy kicsit zavarba hozott. Felkavaró birtokviszony... Nem, ez a nap talán inkább az élők s az el nem múltó emlékezeté. De ez sem jó, mert az emlék kopik, fakul, megmáshul, míg a szeretet: az él, az marad, az örök. Ami szereteteinkhez, halottainkhoz fűz, akik számunkra – s ez is milyen ellentmondás – élnek. Nekem legalábbis vannak perceim, ritka-ajándék ébrenléteim vagy inkább álmaim, amikor eltűnik a határ a két világ között.

Az élőknek, igen, nekünk van szükségünk arra, hogy szereteteinket, akik már nincsenek közöttünk e földi lét dimenzióiban, egészen valóságosan és konkrétan emlékeztetünkbe idézzük, felkeredjünk, meggyújtunk egy mécses, és erősen, erősen rájuk gondolunk. Mert „ma ünnep van, ma sírhatunk!...” (Ady Endre *Halottak napján* című verséből – 1899 november 1-jén vetette papírra ezt az annyira „adys” költeményt – való az iménti és a címbeli idézet is.)

Igen ám, de a „rájuk gondolat” sosem fájdalom nélküli. Mert a hiányérzet, a „már nincs itt” érzése egy szóba tömörítődik: miért? S ez a miért kinek megválaszolatlanul visszapatlan a levegőből, a házak faláról, az égbolton úszó novemberi felhőkből, kinek pedig – ha megadatik az a kegyelem – a lelkében megnyugvást adó válasz formálódik. S ez azért nem mindegy, mert az évek ebben az egy napjában, halottak napjában, egy kicsit ott van mindaz, amit egész évben, egész életünkben gondolunk. A reménységünk, a hitünk, a kapaszkodóink, az értékek és azok sorrendje, Istenhez, szereteteinkhez, önmagunkhoz való viszonyunk.

A miért ugyanis messzire vezet, az életünk értelméhez, hiszen nekünk is meg kell majd halnunk, de felveti azt a kérdést is – ez is fájdalommal teli –, hogy elhunyt szereteteink vajon életüknek azon a pontján távoztak-e, amikor „ideje volt”?

Thornton Wilder írja a *Szent Lajos király hídjában*: „Van az elevenek országa meg a holtak országa, s a híd a szeretet; csak az marad meg, az az élet egyetlen értelme.” A Pulitzer-díjas könyv a 18. századi Peruban ját-

szódik. „Péntek délelőtt, 1714. július 20-án, Peru legszebb hídja leszakadt, s öten, akik éppen átmenőben voltak, a mélységbe zuhantak.” Az – állítólag mélyen vallásos – író arról próbálja meggyőzni olvasóját: egyikük halála sem volt véletlen, a Gondviselés intézte így, mert életüknek ezen a pontján „megértek a halálra”. A szereplőket látszólag a véletlen sodorja ugyanarra a helyre életüknek e válságos, végső pillanatában. Nemzedékeket összekötő érvényű gondolatok ezek.

„Ha egyáltalán van tervszerűség a világmindenségben, ha van céltudatosság az ember életében, akkor ezt a

lappangó titkot okvetlenül föl lehet deríteni e hirtelen derékba tört emberi életék mélyén. Vagy véletlenül élünk, és véletlenül halunk meg, vagy pedig terv szerint élünk, és terv szerint halunk meg.” Ez azonban még nem bizonyosság, csak halvány remény... Hat álló esztendeig kutat a regény hőse, Juniper atya, a pap, hogy végül kimondhassa: „...a verébfának se hullhat ki egyetlen tolla anélkül, hogy Isten ujjja ne érintené.” Azaz mindegyikük élete befejezett egész volt.

Kezdhetjük s végezhetjük bárhol, az isteni gondviselést akkor ismerhetjük fel élet és halál kérdésében, ha a dolgok egyetlen értelmeként megvilágosodik a szeretet. A könyvben nem az az érték, ami le van írva, hanem az, amit kiolvashatunk belőle. Wilder valamit nagyon tudott, amit halottak napján, az évek ezen a sötétségbe tartó, a hideg ég alatti reménytelenségben lelkünk derűjét könnyen összezavaró órájában azért mégis talán mi is kapisgálunk: „Érezhetjük, hogy minden emberi lény, aki valaha élt, ma is él. Minden idő jelen idő egyszer... Sok nehézség meg fog majd oldódni, ha a világ ráébred, hogy mindannyian összetartozunk, mint az egyetlen lakott bolygó népe.”

■ KŐHÁTI DÓRA

A szeretet forrására bízva magunkat

Lelkigondozás a temetési liturgiában • Javaslat

Szólnak a harangok. Közelről-távolról érkezett emberek mennek fekete ruhában lassú léptekkel a temető felé. A koporsót felvatalozták. A lelkész magára ölti a Luther-kabátot. Mindjárt szólni fog a gyászoló gyülekezethez. Biztosan Istenről fog beszélni. De nem mindegy, hogyan. Jobb, ha nem kezd dogmatikai kérdéseket taglálni, hanem igyekszik az egybegyűlteket – közülük valószínűleg nem mindenki rendszeres templomba járó – gyászokban komolyan venni. Talán szavakba önt néhány érzést, amelyet a gyászoló teljesen rendezetlen és megfogalmazatlan formában hord magában, hogy ebből a gyászba való őszinte beleérzésből majd Istenre mutasson.

A gyász krízishelyzet, nem utolsósorban azért, mert egy szeretett ember elvesztése a „Merre?” kérdését veti fel. Saját életéből veszem a példát. Szerettem és nagyra becsültem az elhunytat a maga sajátosságában és páratlanságában. A veszteség pótolhatatlan. A szeretetet és a nagyra becsülést már nem tudom személyesen az elhunyt iránt kifejezni. Így maradok itt gyászolóként a koporsó mellett a kérdéssel: hogyan tovább a szeretettel, amelyet az elhunyt iránt éreztem.

És a másik irány. Az elhunyt maga is kifejezte szeretetét és nagyra becsülését irányomban. Azonban a személyem iránti nagyra becsülés és elismerés egyik forrása most elapadt. Soha többé nem fogok tudni a most elhunyt szeretetében részesülni az eddigi években és évtizedekben megszokott és megszeretett formában. Soha többé nem lesz alkalom arra, hogy személyesen köszönjem meg a szeretetét – függetlenül attól, hogy eddig életem-e ezzel a lehetőséggel. Tehát mi legyen a továbbiakban az ezért a szeretetért érzett hálával?

De talán nem csak szeretetet kaptam az elhunytól. Talán sérelmet is okozott. Talán még nem gyógyultak be az utolsó vitánk okozta sebek. Talán égbekiáltó igazságtalanságot követett el ellenem. Talán már több éve annak, hogy problémák voltak közöttünk, de azóta a szótlanság vett erőt rajtunk. És a harangok hangja most azt mondja: késő van ahhoz, hogy ezt a problémát még csendben és békében el lehetne tüntetni a föld színéről.

Vagy én voltam az, aki az elhunyt okozott szenvedést és igazságtalanságot. Talán mulasztásokat kell felrónom magamnak, mulasztásokat szeretetben, szavakban és tettekben. Lehetetlennek tűnik az elmulasztottat pótolni. Késő. És a kérdés újra így hangzik: merre tovább? Merre a kétségekkel, merre a magamnak tett szemrehányással, merre a nyomasztó gondolatokkal? Merre azzal a szeretettel, amelyet tulajdonképpen őszintén éreztem az elhunyt iránt – amelyben azonban nem részesítettem őt kellőképpen? Merre tovább mindazzal, amit elmulasztottam az életében, és amire most – annak felrázó aktualitásában, hogy az ember földi útja tényleg véges – hirtelen ráébredek?

Nem dogmatikai tantétel, hanem igazi vigasztalás lehet ez az egyszerű mondat: Isten maga a szeretet. A földi élet határa nem jelenti a gyászoló és az elhunyt közötti szeretet határát. De ez a szeretet – most a gyászban, de bármikor máskor is – Istenben gyökerezik, aki maga a sze-

retet, és akitől jön minden szeretet. Tehát rábízunk magunkat szeretetünkkel együtt Istenre, a szeretet forrására.

Alig tudunk többet tenni, mint a minket ért fájdalmakat és sérelmeket teljes szívből elnézni az elhunytak. Csak elmondani tudjuk – a temetés alkalmából is –, hogy készek vagyunk megbocsátani és végül így a megbocsátásra való készségünket Istenre bízni. És a saját mulasztásokra irányuló kínzó kérdésben nem marad semmi más, mint az Isten szeretetére és megbocsátására való hagyatkozás.

Olykor a gyászoló kér, hogy a temetés ne tartson túl sokáig. Biztosan várnak vigasztalást és segítséget a lelkészről – de ezt lehetőleg rövid, pregnáns és „ütős” formában csomagolva. Az említett négy nagy vonalat – a megtapasztalt, valamint az odaajándékozott szeretetet, az elszenvetett sérelmeket és a saját mulasztásokat – semmiképpen nem lehet minden egyes temetési igehirdetésben kibontani.

Nem kell megjedni, nem szeretnék egy újabb agendaújtást kirobantani. Viszont bemutatok egy liturgikus szöveget a temetési agendából, amelyet Bajorországból ismerek, és amelyet mint gyászoló már párszor átéltem mélységében és szélességében. És amely hatásos „töménységének” és érzelmi mélységének köszönhetően olyan szavakat ajándékozhat a gyászolóknak, amelyeket ő maga a gyász idejében esetleg nem tudna megtalálni:

Ha szerettük az elhunytat, ha nagyra becsültük őt, akkor őrizzük ezt a szeretetünket és nagyra becsülésünket az ő halálán túl is.

Ha ő jelentett nekünk valamit, ha ő szeretett minket, adjunk hálát ezért neki, de különösen Istennek, aki maga a szeretet, és akitől jön minden szeretet.

Ha fájdalmat, sérelmet okozott volna nekünk, akkor teljes szívből nézzük ezt el neki.

Ha pedig mi mulasztottunk volna szeretetben, szavakban, tettekben, akkor hagyatkozzunk Isten szeretetére és megbocsátására.

Békében búcsúzzunk! Ámen.

Feleségem, aki magyar lelkész, néhány temetés alkalmával gyülekezetest már használta az idézett szöveget – természetesen a Magyarországi Evangélikus Egyház megszokott

temetési liturgiáját megőrizvén. Közös benyomásunk, hogy ezek a mondatok nem csupán „sorra veszik” a gyászoló különböző érzelmi állapotait. Nem csupán „kipipálják listaszűrűn” az említett négy nagy kérdéskört – a megtapasztalt és az odaajándékozott szeretetet, az elszenvetett sérelmeket és a saját mulasztásokat –, hogy minden gyászoló megszólítva érezhesse magát.

Úgy látjuk, hogy ezek a szavak biztonságot és tájékozódást adnak a gyászban. Mert azt üzenik: nem illetlen és nem megvetendő, ha valaki gyászában ittmaradtként nem tudja, hogy merre tovább a szeretettel és a mulasztásokkal. És nem becületsértő, ha érezhető, hogy a saját erő véges, és hogy végül csak Istenre lehet hagyatkozni.

Benyomásunk az is, hogy sokat követelnek ezek a szavak. *Most* bocsásunk meg az elhunytak, *most* hagyjuk Istenre mulasztásainkat, hogy *mindjárt* – a temetés pillanatában – békében búcsúzhassunk az elhunytól. Sokak számára mérhetetlenül túlterhelő ez – és ugyanakkor pótolhatatlanul vigasztaló, ha a gyász sötétségében olyan út lesz láthatóvá, amelyen a látszólag megoldhatatlanná vált kérdéseknek mégsem egyedül kell nekivágni, hanem Istenbe vetett bizalommal és Isten szeretetében lehet továbbindulni.

Benyomásunk továbbá az is, hogy ezek a szavak közösséghez vezetnek. Új, a jövőbe mutató közösséghez az elhunytal, aki iránt az ő halálán túl is őrizzük szeretetünket. Közösséghez a gyászoló között, akiket különösen összekötnek egymással a kétségeik és a szeretetüket, mulasztásukat érintő kérdéseik, és akik végül – akár valamennyire tudatában vannak ennek, akár nem – Isten szeretetéből élnek. És közösséghez Istenrel, aki nemcsak a halálban, hanem földi vándorlásunk minden pillanatában maga a szeretet.

Tapasztalatunk szerint mélyen megérintő és egyszerre felemelő szavak ezek. Magyar testvéreim – gyászoló, presbiterek, lelkészek, mindenki – figyelmebe ajánlom ezt a rövid liturgikus szöveget, amelyet magam tartalmasnak és jónak tartok. Ezek a szavak egyfajta gondolatéb-

resztésül szolgálhatnak. Hogy liturgiái használtba is kerülhet-e az említett szöveg, annak eldöntése testvéreim kezében van.

■ HOLGER MANKE

A HÓNAP KÖNYVE – NOVEMBERBEN
30% KEDVEZMÉNNYEL A LUTHER KIADÓTÓL

Ursula Koch: Rózsák a hóban

A reformáció korába kalauzol el bennünket Ursula Koch regénye, mely Luther Márton feleségének, Bóra Katalinnak az életútját mutatja be.

Olyan történettel találkozunk a könyvben, amely történelmi írásokra, elsősorban levelekre támaszkodik – az író ezek segítségével próbálta hitelesen megrajzolni Bóra Katalin alakját, hiszen Luther Márton feleségként rengeteg dokumentum maradt fenn róla. Az ő történetén keresztül meglevenedik előttünk a 16. század, a reformáció küzdelmei, vezetői, maga Luther is. A mű végén található kronológia vezetni segít az eseményeket elhelyezni az időben.

A történelmi regény érdekfeszítő módon mutatja be, hogyan lett az árva kislányból apáca és az egykori apácából a reformátor felesége, aki megpróbál a kevésből is óriási háztartást vezetni, hiszen Lutheréknál mindig sok a vendég.

Kata tízévesen kerül a ciszterci Marienthron kolostorba, ahol az apátnő az egyik rokona (anyai nagynénje), valamint az édesapja húga, Magdalena von Bora is ott apáca. A kislánynak természetesen hiányoznak a szülei, ezért sok időt tölt a gyermekét ölben tartó Mária-szobor előtt. Katalin sokat fázik a kolostorban, szembe kell néznie a betegséggel, a halállal is, amikor barátjánőjen, Margarétnak nem tudnak segíteni.

Amikor édesapja meghal, átkerül a nővérek házába. Itt örül, ha nagy-

Kata a fekete kolostorba kerül Luther Márton hitveseként, majd hozzájuk költözik Léna néni (Magdalena von Bora) is. Megszületnek a gyermekek: János, Erzsébet (aki csecsemőként meghal), Magdaléna, Márton, Pál és Margaréta.

Bóra Katalin mindent megpróbál, hogy családjának ennivaló jusson – hiszen Luther Márton nem pénzért ír, hanem azért, hogy a tiszta evangélium mindenhol elérjen –: zöldséget, gyümölcsöt természet, állatokat tart, halakat nevel, majd ráveszi Luther, hogy vegyék meg Zülsdorfot, a Bóra család egykori birtokát is.

Nem könnyű a család élete: el kell viselniük a wittenbergiek gúnyolódását, a reformátor halála után a császári seregek elől is kénytelenek menekülni. Luther sokat betegeskedik, és el kell fogadniuk azt is, hogy Lénácskát tizenhárom évesen magához szólítja az Úr, bár az anya végig reménykedik, hogy meggyógyul a lánya.

Katalin nemcsak férjéről és gyermekeiről gondoskodik, hanem az árvákról is, akiket a Luther és a Bóra családból magukhoz vettek, illetve a pestisben meghalt Münster házaspár gyermekeiről is; ezenkívül kosztos diákok is laktak náluk, a fekete kolostorban.

Wittenbergben kétszer is szembenéznek a pusztító járvánnyal, egyszer sem menekülnek el. Kata Luther mellett marad, bár nagyon fél, félti a családját. Csak a harmadik pestisjár-

REFORMÁCIÓRA

Oratio œcumenica

[Lelkés:] Téged áldunk és imádunk, örökkévaló Isten, aki sötétségből világosságot ragyogtatsz fel! Éjszakára nappalt hozol, a homályt messzire űzöd. Lelked lángját fellobbantod ott is, ahol mi nem várjuk, akkor is, mikor csak sötétséget látunk. Áraszd most ránk fényedet! Hadd mossuk meg benne arcunkat, kezünket, szívünket, hogy mindaz, amiért könyörögnünk kell, a te világosságodban tárljon fel előttünk.

[Lektor:] Könyörgünk hozzád azokért, akik sötétségben élnek, félelmek közepette vagy elnyomás alatt. Azokért könyörgünk, akiknek szíve nem szabad a boldogságra, akik önmaguk foglyai, akik hamis tanítások szelén hánykódnak. Gyűjts fényt és világosságot azoknak, akik úgy érzik, értelmetlen az élet, és kialudt bennük a megújulás reményének szikrája. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Óvjad azokat is, akik világosságban élnek. Támogasd őket, hogy el ne tántorodjanak. Szelidséget oltsz szívükbe, hogy másokkal szemben fel ne fuvalkodjanak. Alázzra tanítsd őket, hogy el ne bízzák magukat. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Örizz meg bennünk és egész egyházadban a reformáció kincsét, hogy mindennél jobban féljünk és szeressünk téged. Add, hogy mindenben keressük akarodat, és kutassuk jelenlétedet. Tarts meg minket a kereszt titkánál, és véd meg mélyen szívünkbe, hogy a ránk mért szenvedések közepette se keressünk máshol menedéket. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Fordíts arcodat minden szenvedőhöz: betegekhez és magukra maradtakhoz, gyászolókhöz és elhagyottakhoz, szomorkodókhoz és vigasztalanokhoz. Akiket melléjük rendszel a nehéz órákban, azoknak pedig add meg, amire szükségük van: erőt hordozni őket, türelmet nyugtalanság idején. Jézus Krisztusért kérünk...

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lektor:] Távolíts el belőlünk minden megszokást, amivel szolgálatunkat végezzük. Add, hogy semmit ne tegyünk és mondjunk nevedben látszathoz. Tedd rá a hitelesség pecsétjét szavainkra, hogy csak azt szóljunk, ami szükséges; csak azt hirdessük, amit megéltünk; csak azt adjuk tovább, ami töled való.

[Gyülekezet:] Urunk, hallgass meg minket!

[Lelkés:] Téged áldunk és imádunk, örökkévaló Isten, mert sötétségből világosságot ragyogtatsz örökön-örökké.

[Gyülekezet:] Ámen.

Élet a halál előtt

Amikor fellobban a halottak napi gyertya lángja, én mindig rá emlékezem. Az idős nénire, aki összekucorodva feküdt a kórházi ágyon. Olyan volt, mint egy szárnyaszegett madár. Szomorúság ült a szemében. Talán mert senki sem látogatta. A férje és a testvérei rég elhunytak már. Gyermekei külföldön keresték boldogulásukat. Egyedül maradt, egészen egyedül. Legalábbis ő így hitte.

Amikor elmentem hozzá, azt mesélte, mit álmodott előző éjjele. Kislány lett megint. Jött az este, édesanyja mesét olvasott a gyerekszobában. A lámpa fénye megvilágította szeretett mamája arcát, a három csemete csillogó szemmel hallgatta a történetet. Amikor az véget ért, mint mindig, most is imádkoztak. Gyermekek önmaga úgy érezte, hogy az Isten – aki valóban ott volt a gyerekszobában – lámpaoltás előtt még cinkosan rákacsintott...

A következő pillanatban már felnőt volt. Most is érezte Isten közelségét. Felidéződött benne, hogy minél többet olvasta a Bibliát, minél gyakrabban imádkozott, annál közelebb került Urához, és az is hozzá.

Aztán hirtelen szomorúság mart a szívébe: elvesztette a férjét, akit annyira szeretett. Infarktus vitte el egyik pillanatról a másikra. Őt a bátyja követte. Rák. Három éve a hűgától kellett búcsúznia, akit baleset ért. De mindez már szinte lepergett róla. Mert ekkorra már lakozást vett benne a tompa, mindent betöltő fájdalom. Ezért az a tény, hogy imádkozott gyermekeinek a megélhetés miatt el kellett hagyniuk hazájukat, már szinte fel sem zaklatta. Nem szólt, nem zúgolódott. De egy reggel hirtelen

rosszul lett, kórházba kellett, hogy vigye a mentő. Ennek már három napja. Azóta összekucorodva feküdt a kórházi ágyon. Olyan volt, mint egy szárnyaszegett madár.

Am álomban – úgy, mint egykor régen – most ismét eljött hozzá az Isten. Cinkosan rákacsintott, majd szelíden kézen fogta, és képzeletben visszavezette a gyermekkorába. Felidéződött benne minden apró és nagyobb ajándék és csoda, amit tőle és általa kapott, s amikről már el is feledkezett: szülei aggodása, gyermekei születése, férje szerelme, testvérei szeretete, kedves emberek barátsága, kertjük szépsége, a lelkét egy-egy ima után betöltő békesség.

Hajnal felé arra riadt, hogy sír. Csendesen patakzott ugyan a könnye, mégis boldog volt. Érezte, nagy teherrel szabadult meg. Újra hosszan imádkozott Istenhez. Először még akadoztak a szavai, aztán a szégyenlősség gátja átszakadt, egyre bátrabban és oldottabban beszélt Urához. Megvallotta és Krisztus keresztjéhez tette minden bűnét. Érezte a megbocsátó szeretet erejét. Minden jóért hálát adott. Tudta, nincs és már nem is lesz többé soha egyedül. Tudta, hazatalált. És már nem is vágyott másra, csak arra, hogy földi élete hátralévő idejében mindig így legyen. Nem sejtette, mit hoz a jövő, de már semmi felől nem aggodott többé. Egyetlen vágyt élt csak a szívében: hogy megmaradhasson Isten közelében. És azt is érezte, hogy ha most, akár ebben a pillanatban kellene is indulnia, ő készen áll az Urához való hazatérésre.

■ GAZDAG ZSUSZANNA

HETI ÚTRAVALÓ

„Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a rosszat a jóval.” (Róm 12,21)

Szentháromság ünnepe után a 21. héten az Útmutató reggeli és heti igéi felszólítanak: Járjunk elhívásunkhoz méltóan – a hit harcában! Őt védekező s egy támadó fegyver felvétele ajánlott: „Öltsétek magatokra az Isten fegyverzetét, hogy megállhassatok az ördög mesterkedéseivel szemben.” „Vegyétek fel (...) a Lélek kardját, amely az Isten beszéde.” (Ef 6,11.17) Luther szerint: „Ez a végső, de legerősebb s igazi harci fegyver, mellyel az ördögöt diadalmasan leverhetjük. De nekünk sem elég, hogy hitünk pajzsával, reménységünk sisakjával csupán védekezzünk az ördög ellen. Támadni is kell!” Ne féljünk, mert „az Úr angyala őrt áll az istenfélők mellett, őrt áll, és megmenti őket” (GyLK 698,7). Átéljük, hogy „akik az Úrban bíznak, azoknak ereje megújul, szárnyra kelnek, mint a sasok, futnak, és nem lankadnak el, járnak, és nem fáradnak el” (Ézs 40,31; LK). Jézus ma erre bátorít: „Ti azért legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes” (Mt 5,48); azaz tegyük teljes szívvel az „egész dolgot” (lásd: Magyarázatos Biblia, 113. o.)! Ő ezt tanácsolta a gazdag ifjúnak is: „Ha tökéletes akarsz lenni, (...) jöjj, és kövess engem.” (Mt 19,21) Vezérigénket megelőzően Pál a személyes bosszúállástól óv: „Ne fizessetek senkinek rosszal a rosszáért”, s „Ne álljatok bosszút önmagatokért, szeretteim” (Róm 12,17.19); helyette az ellenség szeretetére biztat Jézus szavai nyomán: „Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal”, s „szeressétek ellenségeiteket.” (Mt 5,39.44) Ma is sok temetőkapun olvasható: „Feltámadunk!” „Az én testem a feltámadás reménységében nyugoszik.” (GyLK 677) A halottakra való emlékezésünk ezt jelentse: „Az Isten pedig nem a holtak Istene, hanem az élőké. Mert az ő számára mindenki él.” (Lk 20,38) Az Úr Jézus pedig maga a feltámadás és az élet. „Hiszed-e ezt?” (lásd Jn 11,25–26) Dávid újból megkíméli az őt üldöző Saul király életét: „...az Úr a kezembe adott ma téged, de én nem akartam kezem emelni az Úr fölkejtérére.” (1Sám 26,23) A hit harcában ne felejtjük el: „Az emberektől való rettegés csapdába ejt, de aki az Úrban bízik, az oltalmat talál.” (Péld 29,25) Dávid a messiás király előképe is volt: „Igazságosan fog uralkodni a király, és törvényesen fognak vezetni a vezérek.” (Ézs 32,1) De a zsidók királya megtiltja a fegyver használatát az ő védelmében: „Hagyjátok abba!”, s meggyógyítja a halálos ellensége, a főpap szolgáját, tudva: „ez a sötétség hatalmának ideje” (Lk 22,51.53). Az Úr és a pogányok apostola így bátorítja szeretett fiát a vitézi harcra: „...erősödjél meg a kegyelemben, amely a Krisztus Jézusban van”, majd „vállald velem együtt a szenvedést, mint Krisztus Jézus jó katonája.” (2Tím 2,1.3) S ha e nemes harcot megharcoltam, és futásomat elvégeztem, úgy enyém a diadal; a Krisztusért, hit által, kegyelemből! S „Boldog leszek, ha e harcot, / Míg csak tartott, / Hittel végig küzdöttem, / Mert ha hitem megtartottam, / Jól harcoltam, / Vár hazám a mennyekben.” (EÉ 516,6) Vár Isten: ő erős volt!

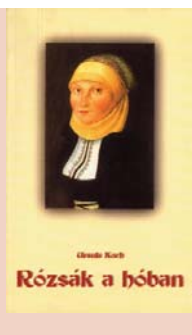
■ GARAI ANDRÁS

A hónap könyve – novemberben
a Luther Kiadótól 30% kedvezménnyel

Ursula Koch: Rózsák a hóban

Vásárolja meg a hónap könyvét
kedvezményesen! Eredeti ára: 800 forint.

http://bolt.lutheran.hu/ • E-mail: kiado@lutheran.hu •
Fax: 1/486-1229 • 1085 Budapest, Üllői út 24.

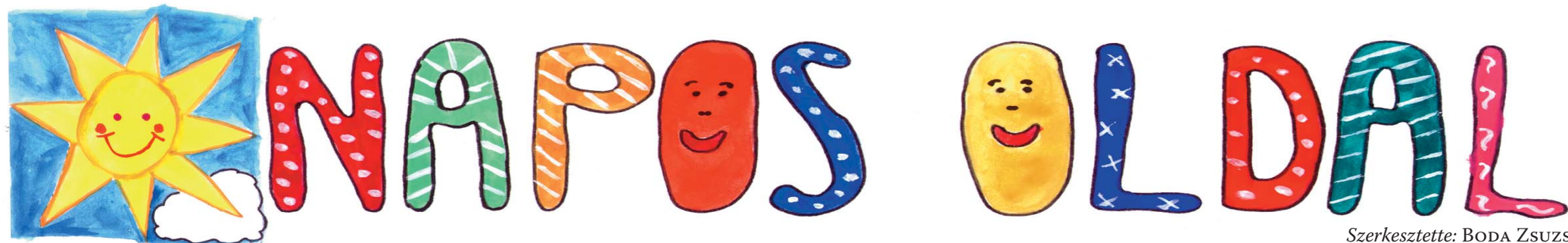
nénjének segíthet a gyógynövénykertben barátnőjével, Elzával együtt, és amit itt megtanul, azt később is hasznosítani tudja, akkor már feleségként és anyaként.

Egyévi noviciátus után, tizenhat évesen fogadalmat tesz. Később hozzájuk is eljutnak Luther írásai, amelyeket titokban olvasnak, és 1523-ban Kata másik nyolc apácával együtt hűsvét éjszakáján megszökök a kolostorból. Torgauba, majd Wittenbergbe menekítik őket, ahol Katalin Reichenbachéknál, a városi írnok családjánál talál otthonra, majd Lucas Cranach házába kerül. Miután Bóra Katalin családik Hieronymus Baumgärtnerben, kijelenti Nikolaus von Amsdorfnak, hogy csak akkor megy férjhez, ha ő vagy Luther Márton megkéri a kezét.

vány elől menekül el gyermekeivel Torgauba, ahol az útközben történt baleset miatt az életét veszti.

A könyvet olvasva közel kerül hozzánk a Luther család, úgy, ahogyan azt az író fogalmazza meg az előszóban: ha „hagyjuk önmagukért beszélni a leveleket és tanúbizonyságokat, akkor tudomást szerezhetünk a mindennapi konfliktusokról, betegségekről, félelmekről, kétségekről, harorról és halálról. Fellelhetünk kemény, erős szót és keserű, ironikus hangot, gyengédséget és humorot, valamint énekeket is. Nem a protestáns paplak »ideálja« tárul szemünk elé, amely teljesíthetetlen igényeket támaszt, hanem olyan emberek képe, akik mindennapi harcukat vívják a kitartásért és türelemért.”

■ KEREPESZKI ANIKÓ

Szerkesztette: BODA ZSUZSA

Sok lelket kell elvezetnünk,
várja őket Jézusunk,
élőkért és halottakért
szüntelen imádkozunk.
Én most téged idehívlek,
hogy Jézust el ne feledd,
imádkozz, és tiszta szívből
Őt mindig nagyon szeresd!

IMASAROK

Kedves Gyerekek és Felnőttek!

► Egy könyvet szeretnék a figyelmetekbe ajánlani, amely idén jelent meg a Harmat Kiadónál. Nagy Péter református lelkész bácsi a budafoki gyülekezetben minden vasárnap elmond egy rövid történetet a gyerekeknek az istentisztelet elején. Ezt azonban nemcsak a gyerekek hallgatják nagy élvezettel, hanem a felnőttek is. Ezért is határozta el a gyülekezetben, hogy összegyűjtenek néhányat ezek közül, és egy kis könyvecskében megjelentetik. Olvasni lehet benne például a parókián lakó állatokról, utazások és kirándulások során szerzett élményekről, érdekes emberekről, valamint arról, hogy mi mindent lehet tanulni a minket körülvevő tárgytól, ha nyitott szemmel járunk. Külön fejezetben található az az tanítások, amelyek valamelyik egyházi vagy állami ünnephez kapcsolódnak. Mivel a mostani *Napos oldal* halottak napjához is nagyon közel jelenik meg, ezért Péter bácsi tanításai közül ezt ajánlom figyelmetekbe. Sokat lehet tanulni belőle.

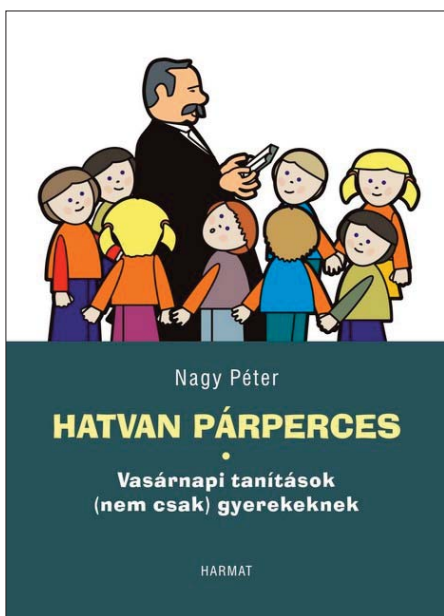
**Lekció: Zsoltárok 147,
Textus: Zsoltárok 147,1–3**
2007. október 28.

Tudjátok-e, hogy jövő héten milyen napok lesznek? Talán iskolaszünet is van, ugye? Az a legfontosabb. De valamit sejtetek, hogy valami másért nagyon sok virág van az utcán, a virágboltokban. Készülnek az emberek, hogy kimenjenek a temetőbe. Mit keres egy gyermek a temetőben? Szabad-e őt odavinni? Egyáltalán kell-e neki erről a témáról beszélni?

Úgy gondolom, hogy kötelességünk a gyermekeket kivinni, különösen ilyenkor, amikor az úgynevezett halottak napja van – és évközben sem árt egyszerűen –, mert nagyon-nagyon fontos dolgokat tanulhatunk meg egy életre a temetőben. Először is megtanuljuk azt, hogy nem úgy pottyantunk a világba. Voltak, akik előttünk éltek, és ugyanolyan gyermekek voltak ők is, aztán felnőttek lettek, aztán idősek, aztán elmentek. Hova mentek? Szokták mondani, hogy utolsó útja a temető. Ez tévedés: az utolsó előtti. Az utolsó útja az embernek az Istenhez visz. És mi a reménységünk, hogy hová megyünk? Az ő országába. Tehát amikor kimegyünk a temetőbe, akkor nem arról emlékezünk meg csupán, hogy voltak előttünk járók, hanem arról is, hogy van reménységünk. Megérkezünk az Istenhez.

A másik pedig, hogy legyen világos, hogy azok, akik előttünk jártak, nagyon fontos dolgokat mondtak, cselekedtek, és azt nem szabad elfelejteni. Sem a családban, sem az országban. Az emlékezés helye is a temető, a tanítás helye is. Nagyon boldog voltam, amikor a múltkor egy régi kedves ismerős család összeszedte a gyermekeit vidékről, és azt

mondták: most kimegyünk a Fiumei úti temetőbe, kimegyünk a Farkasrétre, és végigjárjuk a magyar történelmet. Mert ott van. Közülük kerülnek hozzánk az őseink. Ezt most inkább a szülőknél mondom, hogy csak vigyék a gyerekeket ki a temetőbe! Mert emlékezni a jövőnek is a záloga. A szeretteinkre emlékezni kell, ezt

mondja a családlélektan. Minimum négy generációnak kell – úgymond – élő módon jelen lenni egy embernek a tudatában. Egészen a dédszüleinkig vagy az ükszüleinkig. Kik voltak ők? Mik voltak? Mintha csak tegnap történt volna, úgy kell ismerni az ő történeteiket.

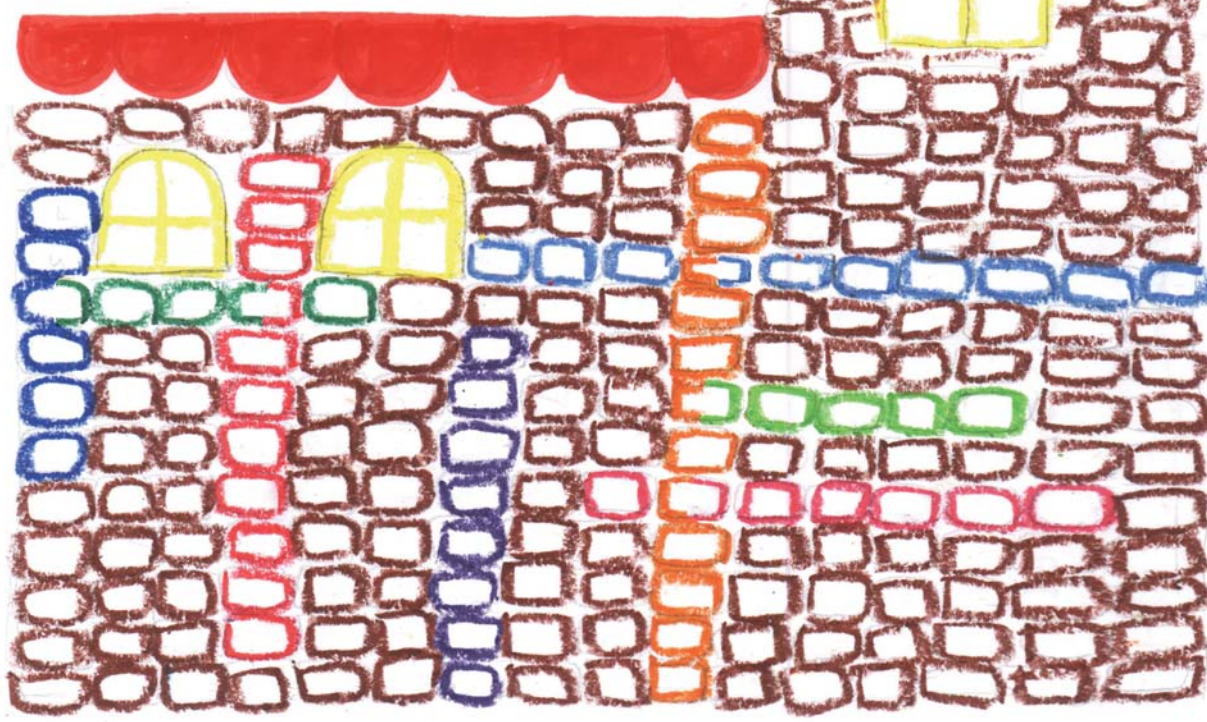
Nagy Péter: *Hatvan párperces – Vasárnapi tanítások (nem csak) gyerekeknek.* Harmat Kiadó, Budapest, 2009. Ára 1200 Ft. A könyv a Luther Kiadó könyvesboltjában (1085 Budapest, Üllői út 24.) és a Huszár Gál papír- és könyvesboltban (1054 Budapest, Deák tér 4.) is kapható.

Reformáció

1517. október 31-én Luther Márton nagyon fontos dolgot tett Wittenbergben: kiszögegette a vártemplom kapujára egy nagy papírt. Ezen a papíron kilencvenöt pontban, vagy ahogyan másképpen mondani szoktuk, tételben összeírta, hogy mit kellene változtatni, idegen szóval *megreformálni* a katolikus egyházban.

**Írjátok be az alábbi szavakat a színes téglákba!
Lesz olyan téglá, amely egyszerre két szóhoz is tartozik.**

kilencvenöt, Luther, vártemplom, Bölcs, Frigyes, Wittenbergben, kiszögeget, tétel

Húszéves a soltvadkerti evangélikus óvoda

► Immár húsz éve annak, hogy szélesre tárta kapuit a soltvadkerti Evangélikus Egyházi Óvoda. Az elsőként oda járó, félénk, pöttöm gyerkőcök mára egyetemet végzett, diplomás emberekké, felelősségteljes felnőtté, szülővé váltak. Szétszédtek a szélrózsa minden irányába, ezer különféle dologgal foglalkoznak, valami azonban összeköti őket. Az erkölcsi értékrend és szeretet, amelyet e falak között kaptak útravalónak, és amely nélkül sokkal nehezebben vennék az élet akadályait.

1990-ben Káposzta Lajos esperes bátor kiállításának köszönhetően megalakult az evangélikus egyházi óvoda Soltvadkerten. Két csoporttal indult, ma pedig száz pici gyermek második otthonát jelenti ez a közösség. Azóta egyre több szülő választja ezt az intézményt, hiszen itt az óvodai foglalkozásokat nemcsak a színvonalas vallási nevelés, hanem a német nyelv alapjaival való játékos ismerkedés is gazdagítja.

Október harmadik hétfőjén meghitt, bensőséges hangulatú ünnepségsorozattal köszöntötték a húszéves jubileumot. Szombaton életvidám, gyerekkacajtól hangos családi nap keretében Homoki Pál evangélikus lelkész az óvónokkal közösen felavatta az intézmény új játszótérét. Ezentúl egy hatalmas csúsz-

dás mászóka és egy vadonatúj hinta is szolgálja majd a játékos időtöltést.

Közös faültetéssel tették maradandóvá az utókor számára ezt a neves évfordulót, a legnagyobb sikert

dig a kezdetektől fogva fáradtságot nem ismerve taníttatta a gyerekeket a „der, die, das” számokra furcsa világra. A vasárnapi rendezvényen részt vett Lengyel Anna, a Déli Egy-

azonban kétségkívül a lufieregetés aratta. Az ovisok ujjongva fogadták az ég felé szállingózó színes léggömbök tarka kavalkádját. A családi napot a vallásos témájú dalokat játszó Pintér Béla gyermekkoncertje tette még emlékezetesebbé.

Lakatosné Hachbold Éva, a Magyarországi Evangélikus Egyház Nevelési és Oktatási Bizottságának tagja tizenöt éve vezeti az óvodát. Odaadásával, gondoskodásával, szeretettel példát mutat óvónőársainak. Köhlerné Schizler Ágnes óvónő pe-

házkerület felügyelője és Pröhle Gergely országos felügyelő is. Az ünnepi istentiszteleten az ovisok elragadó műsorral kápráztatták el a szülőket és a gyülekezetet.

Az istentiszteletet a jelenlegi és volt óvodások munkáiból készült kiállítás ünnepélyes megnyitója követte a Találkozások Házában. A festményeket, rajzokat több kategóriában is értékelte a zsűri, és korosztályonként díjazta a kis művészpalántákat. A tárlatot Pröhle Gergely nyitotta meg.

■ VASTAG GERGELY

»SMS-VÁLASZ«

„Nem elég létrehozni –
fenn is kell tartani!”

► **Hetilapunk szeptember 20-ai számában volt olvasható az a mintegy százhusz, mobiltelefonon küldött rövid szöveges üzenet, azaz sms, amelyet az evangélikus presbiterek szeptember 12-ei országos találkozóján névvel vagy név nélkül juttattak el a gyülekezetek képviselői a két kerekasztal-beszélgetés résztvevőinek címezve vagy épp a kérdés és véleménynyilvánítás adta lehetőséget „csak úgy” megragadva. A pestszentimrei Sportkastélyban elhangzott az ígért: az *EvÉlet* hasábjain sorra vesszük az ott összegyűlt írásbeli üzeneteket, és az arra illetékes személy megválaszolja az adott kérdést, illetve reflektál az észrevételre. E számunkban *Kalina Katalinnal*, egyházunk oktatási és iskolai osztályának vezetőjével beszélgetünk arról, milyen feltételek szükségeltetnek egy evangélikus oktatási intézmény elindításához.**

– „Várható-e a közeljövőben új evangélikus általános iskola létrehozása?” – tette fel a kérdést az *EPOT* egyik résztvevője. Rögön egészszűk is ki ezt azzal, hogy újabb óvoda vagy középiskola alapítását tervezik-e valahol.

– Jelenleg 40 különböző oktatási intézményünk működik. Ebből 12 országos fenntartású, 28 pedig gyülekezeti. 18 óvodánk, 8 általános iskolánk és 12 középiskolánk és 2 kollégiumunk van. Újabb intézmény alapítására vonatkozó tervek vannak. Más kérdés, hogy reálisak, megvalósíthatóak-e ezek az elképzelések...

Alapvetően két eset fordulhat elő. Az egyik az, hogy egy gyülekezeten belül fogalmazódik meg az intézményalapítás szándéka. Ilyen – pozitív példa – például a kiskőrösi kezdeményezés, ahol csakugyan nagyon logikus lépés lenne, hogy az óvodával kezdve felmenő rendszerben alakítsunk ki egy oktatási központot. Itt található az egyik legnagyobb lélekszámú gyülekezetünk, a környéken nincs iskolánk. A kiskőrösi gyülekezet évek óta keresi az óvodaalapítás lehetőségét, az óvoda terveit éppen a héten tárgyalta az építési bizottság.

A másik eset az – és jelen gazdasági helyzetben ez egyre gyakrabban fordul elő, hosszan tudnám sorolni rá a példákat –, hogy egy önkormányzat nem képes fenntartani az intézményeit, ezért a történelmi egyházakhoz fordul segítségért, és azt kéri tőlük, vegyék át az óvoda vagy az iskola fenntartásának feladatát. A gyülekezet vezetősége és presbitériuma gyakran segíteni szeretne, de nem ismerik az intézményalapítás feltételeit, nem számolnak a fenntartás nehézségeivel.

– *Tegyük fel, hogy egy gyülekezet akar intézményt alapítani. Ez esetben mi az eljárás menete?*

– Az egyház intézményeiről szóló 2005. évi VIII. törvény II. fejezet 3. § (4) pontja értelmében egy oktatási intézmény alapítását az oktatási és a gazdasági bizottság szakvéleményének ismeretében a felettes egyházkormányzati szint közgyűlése hagyja jóvá. Mindenképpen szükség van az országos egyházzal való egyeztetésre, együttműködésre.

Azt javasoljuk, ha egy gyülekezet óvodát vagy iskolát szeretne alapítani, minél hamarabb vegye fel a kapcsolatot az oktatási osztállyal, hogy közösen gondolkodhassunk az ötletéről, hiszen osztályunk valamennyi intézmény szakmai felügyelőségét ellátja. Nemcsak abban tudunk segíteni, hogy milyen dokumentumokra lenne ehhez szükségük, hanem a reális helyzetkép megalkotásában is. Az építési osztály munkatársával együtt kimegyünk a helyszínre, és felmérjük, milyen adottságai és infrastruktúrális háttere van a leendő óvodának

vagy iskolának. Például az óvodaalapítási tervek vissza-visszatérő eleme, hogy valaki felajánl egy családi házat, mondván, tökéletesen megfelel erre a célra. Tudni kell azonban, hogy na-

A SZERZŐ FELVÉTELE

gyon szigorú törvényi előírások szabályozzák az intézmény működésének alapvető feltételeit: hány négyzetméternek kell jutnia egy gyermekre, hány kis szekrénynek és kis mosdónak kell elférnie, az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat által engedélyezett konyháról nem is beszélve.

Jó esetben az derül ki, hogy minden feltétel adott az intézményalapításhoz, és van értelme belevágni a procedúrába. De elképzelhető az is, hogy azt kell mondanunk, nincs meg a kellő gyereklétszám, vagy nincs esély a kiszemelt épület felújítására...

– *A gyerekek számát említette. Milyen minimumlétszámot ír elő a közoktatási törvény?*

– Mind az óvodai csoportok, mind az iskolai osztályok elindításához minimum tizenöt főre van szükség. Egyetlen csoporttal vagy osztállyal is megkezdheti a működését az intézmény – nyilván azzal a kitételrel, hogy meghatározott időn belül „fel kell építeni” a teljes rendszert –, mindenképpen át kell azonban gondolni, hogy biztosítva van-e az utánpótlás. Különösen az általános iskolák esetében fontos megvizsgálni ezt, hiszen egyre több szülő viszi nyolcosztályos gimnáziumba a gyerekét, és így nemcsak az lehet kérdéses, hogy öt vagy tíz év múlva is lesznek-e még elsősök, de az is, hogy marad-e elég tanuló a felső tagozatra.

Egy evangélikus intézmény létrehozásának megvannak a maga sajátosságai, képviselnie, közvetítenie kell a keresztény értékrendet. Ezért mindig azt javasoljuk az alapítás gondolatával foglalkozó lelkeseknek és gyülekezeteknek, hogy látogassanak el

valamelyik jól működő intézményünkbe, és nézzék meg, milyen is, milyennek is kell lennie egy evangélikus óvodának vagy iskolának.

Nagyon sok dolgot kell tehát mérlegelni, és ezt nem szabad elhanyagolni. Jó óvodát, iskolát – olyat, amelyik hosszú távon is életképes lehet – csak így lehet alapítani.

– *Az önkormányzatoktól átvett iskolák, óvodák esetében hogyan lehet megvalósítani az evangélikus jellegét? Hiszen, gondolom, a gyerekek és a tanárok jellemzően ugyanazok maradnak, mint akik korábban oda jártak, ott dolgoztak, és nem cserélődnek le teljes mértékben.*

– Nagyon fontos tisztázni és mindenki – a gyerekek, a szülők és a pedagógusok – számára világossá tenni, hogy az átvétel követően az intézményben evangélikus szellemiségű oktató-, nevelőmunka fog folyni. A házirendet, az iskola belső szabályzatát a tanév eleji beiratkozáskor aláírja a szülő, ezzel

fogadja el, hogy az iskolában keresztény, protestáns lelkesítő-szellemiségű környezetben tanul a gyereke.

Ami a tanárokat illeti: az átvétel-nél kell megállapodni arról, hogy az új fenntartó átvesszi-e a dolgozókat, vagy sem. Az egyházközség mondhatja azt, hogy nem tart rájuk igényt – ez esetben azonban az intézményt átadó önkormányzattal együttműködve biztosítani kell azt, hogy senki ne maradjon munkahely nélkül –, és ugyanígy a dolgozó is mondhatja azt, hogy nem vállalja az új feltételeket. A tantestület számára ugyanígy elvárás – sőt mi több, kötelező rájuk nézve – az egyház törvényeinek elfogadása és betartása. A napi gyakorlatban ez azt jelenti, hogy részt vesznek az áhítatokon, istentiszteleteken, közvetítik a keresztény szellemiséget.

– *Végezetül egy meglehetősen komor kérdés: mi történik akkor, ha egy gyülekezet kényszerül azt mondani, hogy nem tudja tovább fenntartani az óvodát vagy az iskolát...?*

– Erre eddig még nem volt példa, így kialakult gyakorlata sincs. Olyan eset már volt, van is, mikor szakmai segítségre szorul az intézmény. Ebben az esetben szakértő kirendelésével nyújtunk segítséget. Ha finanszírozási problémái vannak, akkor lehetőségeinkhez mérten igyekszünk megoldást keresni. A közoktatás 2010-es állami finanszírozása nagy kihívás elé állítja egyházunkat és intézményeinket. Arra törekszünk, hogy a már meglévő intézményeink működését biztosítani tudjuk. Ezért különösen körültekintően kell eljárunk, ha új intézmény alapítása kerül szóba.

■ VITÁLIS JUDIT

Testvérek
a reformációban

A felügyelők országos konferenciája elé

Nemzeti identitás és/vagy kereszténység – ezzel a címmel kerül sor november 6-tól 8-ig a felügyelők immár hagyományos országos konferenciájára. A témaválasztás okát nem nehéz kitalálni: az utóbbi hónapokban a szlovákiai nyelvtörvény kapcsán jelentősen felerősödött, sőt olykor eldurvult a magyar–szlovák vita. Két európai uniós tagállam között különösen szokatlan ez a gyakorlat, de sajnos úgy tűnik, hogy a nemzetközi szervezetek nem sok eredménnyel próbálkoznak elsimítani az ellentéteket.

Egyházi vezetők nyilatkozatot adtak ki az ügyben, levelet írtak európai parlamenti képviselőinknek, találkoztak, találkoztunk *Knut Vollebaekkel*, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) főbiztosával. E találkozáson a norvég politikus rögön a bemutatkozáskor közölte: „We are brothers in faith”, azaz hittestvérek vagyunk. A diplomáciai gyakorlattól eltérően ezt aztán a beszélgetés során többször is hangsúlyozta, így kiemelt figyelemmel hallgatta a magyarországi lutheránusok fokozott érzékenységeről szóló beszámolót.

Aligha van ugyanis még egy olyan egyház vagy civil szervezet, mely a magyar–szlovák viszony megromlását ennyire a saját bőrén érezné, mint a miénk. Nem kell különösen elmélyednünk az egyháztörténetben, elég csak végigtekinteni családneveinken: magyar, szlovák és német gyökerekből egyaránt táplálkozik a hazai evangélikus hagyomány, és régen rossz, ha e belső összhang vagy bárki kettős identitása a külső körülmények hatására bomlik meg. Erről a témáról tehát érdemes őszintén beszélni, nem véka alá rejtve az ellentéteket, ugyanakkor abban a reményességben, hogy közös hitünk lehetőséget teremt egymás elfogadására, szempontjaink megértésére. A mai helyzet nem előzmény nélküli. A zavaros 20. században volt már hasonló konfliktus a német identitás kapcsán is, ezért érdemes a történelmi visszatekintés segítségével is keresni a kiutat a jelenlegi helyzetből.

A határon túli magyarság és a hazai kisebbségek helyzete manapság már igencsak különbözik egymástól. Míg a többségében magyarul beszélő területeken még viszonylag egységes a magyar nyelvhasználat, a hazai németesség és szlovákság jelentős része

asszimilálódott, a fiataloknak csak nagyon kis része tanulja meg ősei nyelvét. Az asszimilációnak számos oka van, melyek kifejtésére itt most nincs mód. Az azonban biztos, hogy a nemzetiségi nyelvhasználat és kultúra eltűnésével szegényebb lesz az ország kulturális élete. Az egyház tehát helyesen jár el, ha bátorítja például soltvadkertit német vagy tótkomlói, békéscsabai szlovák gyökere gyülekezeit, intézményeit: ápolják őseik nyelvét, hagyományait.

A nemzetiségi ügyekben szakavatott előadóink, *Kiss Gy. Csaba* művelődéstörténész, egyetemi docens és *Lackner Pál* protestáns tábor püspök mellett *Pozsgay Imre* egyetemi tanár a demokratikus átalakulás összefüggésében beszél majd a kérdéssről. *Fábrí György* tudományos kutató a gyülekezetekben hamarosan elkezdődő közvélemény-kutatás részleteiről cserél eszmét a megjelentekkel, a témához kapcsolódó igemagyarázatokkal püspökeink szolgálnak majd.

A reformáció fontos, világtörténelmet alakító öröksége az, hogy ki-ki anyanyelvén olvashatja, hallgathatja Isten ígétjét. Tehát nem annak az államnak a többségi nyelvén, ahová a történelem sodorta, hanem az anyanyelvén.

Amikor néhány hete a magyar külügyminiszter Szlovákiáról mint „kisebbségi testvérrel” beszélt, arra gondoltam, hogy nekünk elég lenne csak a testvérekről beszélni. Testvérekről a közel ötszáz esztendő reformációban. Ilyen távlatokban néhány év korkülönbség aligha számít, viszont az anyanyelvhasználat fontosságának kölcsönös elismerése szintén aligha kérdésjeleződhet meg. Ezért örvendetes, hogy november első hétvégéjén Szlovákiából is várunk szlovák és magyar résztvevőket, és őszintén remélem, hogy minden olyan felügyelő testvéremet, aki a szívén viseli egyházunk hármasságát és a reformáció anyanyelvközpontú örökségét, üdvözölhetjük Révfülöpön. Mindenkit szeretettel várunk!

■ PRÓHLE GERGELY

Jelentkezni lehet Stark Ildikónál az ildiko.stark@lutheran.hu címen vagy a 20/4883191-es telefonszámon. Részletes program lapunk múlt heti (október 25-ei) számának 3. oldalán.

Előfizetési akció – presbitereknek

Kedves Presbiter Testvérem!

A Luther Kiadó örömmel tájékoztatja, hogy 2010-ben változatlan áron – sőt a csoportos Evangélikus Élet-előfizetés lehetőségét kihasználva kedvezőbb áron – vásárolhatják meg hetilapunkat.

Ha presbitertársaival, gyülekezeti tagjaival úgy dönt, hogy 2010-től együtt, egy címre rendelik meg az *Evangélikus Életet*, akkor az alábbi kedvezményre számíthatnak. Ez irányú szándékukat, kérjük, november 30-ig jelezzék kiadónk felé (1085 Budapest, Üllői út 24., 1/317-5478, kiado@lutheran.hu).

Példányszám	Kedvezmény	Ár/példány	Éves előfizetési díj egy példányra vetítve
1	0%	250,00 Ft	13 000 Ft
2–4	5%	237,50 Ft	12 350 Ft
5–9	10%	225,00 Ft	11 700 Ft
10–19	20%	200,00 Ft	10 400 Ft
20–29	25%	187,50 Ft	9 750 Ft
30–49	30%	175,00 Ft	9 100 Ft
50–	35%	162,50 Ft	8 450 Ft

MESTERMŰ A DIGITÁLIS
ORGONÁK KÖZÖTT

JOHANNUS

Mesterségünk „titkai”:

- csak a valódi sípok hangjához mérhető hangminőség
 - egyedülálló megbízhatóság
 - intonálhatóság a helyszíni akusztikája és a felhasználó ízlése szerint
 - páratlan típusválaszték
 - templomi kiépítettségű hangsugárgázás a legkisebb modelleknél is
 - ellenőrizhető, felkereshető hazai referenciák
 - egyedi szolgáltatások, ingyenes akusztikai felmérés
 - 5 éves garancia
 - kedvező árak és fizetési feltételek
- Érdeklődésüket a holland Johannus Orgonagyár magyarországi képviselőjénél várjuk: SPEED-EX Kft.
1024 Budapest, Margit krt. 41.
Tel./fax: 1/315-1787 vagy 1/316-7089.
E-mail: speedex@t-online.hu
Honlap: www.johannus.hu

HIRDETÉS

Evangelikus
istentisztelet
a Magyar Rádióban

Október 31-én, szombaton, a reformáció ünnepén 10.04-től istentiszteletet hallhatunk az MR1 – Kossuth rádió hullámhosszán Ménfőcsanakról. Igét hirdet *dr. Percze Sándor* lelkész.

HIRDETÉS

Evangelikus
ifjúsági műsor
a Magyar
Televízióban

November 1-jén és 8-án is evangelikus ifjúsági műsort láthatunk a Magyar Televízióban. *B. Pintér Márta* lelkész vezetésével a misszióról beszélgetnek a műsor résztvevői. Közreműködik a *Credo együttes*. November 1-jén, vasárnap az m1-en 10.50-kor, az m2-n 14 órakor látható az adás.

Százhuszonöt éve született
Szimonidesz Lajos

Szimonidesz Lajos kultúrtörténetünk és közéletünk jelentős személyisége volt. Íróként, szerkesztőként, történészként, egyház- és vallástörténészként egyaránt működött, nyugalmazott vezérőrnagy, illetve evangelikus tábori püspök, evangelikus lelkész volt. Az általa művelt minden területen jelentős, sőt kiemelkedő munkásságot fejtett ki.

1884. november 4-én Pusztaföldváron született. Ősei között tartotta számon a gályarabságra hurcolt lutheránus prédikátorok egyikét. Tanulmányait Pozsonyban és Göttingenben végezte. Teológiai és emberi példaképe *Hornyánszky Aladár* volt, de *Rudolf Otto* és *Martin Rade* is nagy hatással volt rá.

Rákospalotán végzett segédlelkézi szolgálatot, majd 1909-ben lett lelkész Nagyörzsönyben. Az akkor nehezen megközelíthető, félreeső, elzárt faluban szolgált, s közben bölcsészeti tanulmányokat folytatott a budapesti tudományegyetemen három éven keresztül. Lelkészi szolgálata mellett bekapcsolódott a sajtómunkába: szerkesztette az *Evangelikus Lapot*, a *Theológiai Szaklapot* és a *Megértő Theológiát*.

1918 novemberében Budapesten forradalmi lelkészcsoporthoz illesztett, amely radikális átalakulást sürgetett, egyházi, társadalmi és politikai téren egyaránt. Szimonidesz is részt vett ebben a mozgalomban. Észrevette azt a falusi nyomort, amelyet az egyházi és állami illetékesek nem voltak hajlandók észrevenni, és cselekedni a megoldás érdekében. A Tanácsköztársaság idején a nagyörzsönyi direktórium elnöke volt, *Csernoch János* hercegprímás hétszáz holdas birtokát ő osztotta ki a nagyörzsönyieknek – megértve az idők szavát és meglátva a falu népének nagy nyomorát, szegénységét, elesettségét.

Radikális nézetei, nyitottsága, felelősségérzete miatt nagyon népszerű ember volt falujában. Hívei 1922. szeptemberi közgyűlésükön a Dúnán innen Egyházkerület püspöki szolgálatába ajánlották.

A Tanácsköztársaság leverése után haladó magatartása és a *Jézus élete* című könyve miatt hajsza indult ellene. Ellehetetlenítették, meghurcolták, börtönbe került. Pere három évig tartott; megfosztották lelkészi jellegétől és állásától. A tizenegy órás tárgyaláson nagyörzsönyi presbiterei nem jutottak szóhoz. Nyilvánosságra hozott ítéletében a „legveszedelme-

sebb kommunizmus” vádját hozták fel ellene, de ez a kitétel az írásba foglalt ítéletben nem szerepelt.

Raffay és a „neobarokk” egyházvezetés bizalmatlan volt iránta. Érdekesként említjük meg, hogy Szimonidesz 1928-tól a *Martinovics* szabadkőműves páholy tagja volt.

Családjával Budapestre költözött. Volt banktisztviselő, könyvkiadó vállalatnál üzletvezető, majd húsz évig tisztviselő az Országos Levéltárban. Tovább erősödtek baráti és mozgalmi kapcsolatai a *Huszadik Század* és a *100%* című folyóirat körével. Baráti kapcsolatok fűzték *József Attilához*, *Madzsar Józsefhez*, *Nagy Lajoshoz*, *Hüttel Ármínhoz*, *Fizély Ödönhöz*, *Zoványi Jenőhöz*.

1930-ban ugyan felmentették minden vád alól, de az egyházi szolgálatba ekkor még nem térhetett vissza. 1932. július 30. és 1935. március 22. között bírósági eljárás folyt ellene és József Attila ellen, a statárium ellen megfogalmazott és terjesztett röplap miatt.

Mindig kiállt az igaz ügy mellett: nem gondolt önmagára és saját biztonságára. A negyvenes évektől a háború végéig *Beér János* egyetemi tanárral együtt segített az üldözötteken.

Az illegális kommunista párt *Gondolat* című folyóiratának munkatársa volt, majd e folyóirat betiltása után *Az író beszél* című rövid életű folyóiratban szolgált a társadalomhoz, korához. Munkatársa volt a *Madzsar József* által szerkesztett *Társadalmi lexikonnak* és a *Századok* című folyóiratnak. *Benedek Marcellal* részt vett az első kiadású *Irodalmi lexikon* szerkesztési munkájában.

Néhány fontosabb könyve: *A mi hitünk* (Budapest, 1917), *Jézus élete* (Budapest, 1922), *Jézus és Mária ereklyéi* (két kötet, Budapest, 1933), *Napjaink vallási forradalmi* (Budapest, 1936), *Jézus Krisztus a harmadik birodalomban* (Budapest, 1937). Hollandiában is kiadták könyveit. Imakönyvet és versgyűjteményeket is írt. Cikkei, tanulmányai magyarul, németül, szlovákul és olaszul is megjelentek. Írói álnevei voltak: *Ferenczy L. Tamás*, *Fekete Péter*, *Földvári János*.

1945 Szimonidesz Lajosnak személyében is a felszabadulást, az elismerést, a széles körű, intenzívebb munkálkodást jelentette: új lendülettel, megújuló energiával folytatott tudományos és közéleti tevékenységét. Tudományos munkássága mel-

lett például előadás-sorozatot tartott a Magyar–Szovjet Társaságban. Előbb állami, majd egyházi részről kapott teljes rehabilitációt és elismerést: vezérőrnagyi rangban prototárs tábori püspöki kinevezést. Avatását *Vető Lajos* püspök végezte 1949. június 15-én. Egyházi rehabilitálása után Budapest–Kőbányán prédikált először: könnyeivel küszködve, elérzékenyülten ment fel a szószékre.

A katonai lelkészi szolgálat ekkor már csak erősen „takarékon” működött. A püspökön és titkárán kívül csak Debrecenben volt egy lelkészük, és egyetlen lelkészi behívást sikerült eszközölniük. Egy főtisztigazgató *Farkas Mihály* megmondta neki, hogy akkor teljesíti feladatát legjobban, ha nem csinál semmit sem!

Liberálisan gondolkodó és tanító, sőt: racionalista teológusnak tartották, de erősen és személyesen vallotta mindazt, amit az evangéliumok írnak Jézus Krisztusról. Határozottan lutheránus teológusnak vallotta magát.

Nyugdíjas éveiben is szorgalmasan dolgozott. Kutatta a vallások történetét, foglalkozott az antiklerikális mozgalmakkal, a sajtó és az inkvizíció történetével. A Podmaniczky-könyvtárban felfedezte *II. Rákóczi Ferenc* hadi újságjának, a *Mercirius Veridicusnak* három számát. Feldolgozta az Országos Egyházi Levéltár egész anyagát, és átnézte az egész Podmaniczky-könyvtárat. Fontos Bornemisza-okmányokat fedezett fel. Rekonstruálta az egész gályarabert. Megtalált egy emlékkönyvet a gályarabok kiszabadulásával kapcsolatban. A Hadtörténelmi Levéltár vezető munkatársa volt.

Tudományos munkássága elismerésül 1952-ben megkapta a történettudomány kandidátusa minősítést. Lelkes könyvgyűjtő volt.

Gazdag életművének egy része kéziratokban pihen, és a további kutatók számára jelent értékes segítséget. 1965. július 18-án hunyt el. Temetésén – amelyen megjelentek a Honvédelmi Minisztérium és a különböző tudományos testületek magas rangú képviselői is – az egyházi szolgálatot *Koren Emil*, *Várady Lajos* és *Fülöp Dezső* végezte. Hamvai a farkasréti temető toronyszobájában nyugszanak, de szellemét, munkásságát, hatását, mély és igaz humanizmusát az urnafülke nem zárhatja magába.

■ DR. BARCZA BÉLA

Istentiszteleti rend • 2009. október 31.

Reformáció ünnepe. Liturgikus szín: piros.

Lekció: Mt 5,1–10; Ézs 62,6–7.10–12. Alapige: 2Kor 4,5–7. Énekek: 254., 258.

I., Bécsi kapu tér de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 5. (fáklás felvonulással egybekötött) Illés Dávid református lelképásztor; **II., Hűvösvölgyi út 193., Fehé** de. 10. (úrv.) Veperdi Zoltán; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** du. 6. Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** du. 6. Szent-Iványi Ilona; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** du. 6. (úrv.) Hokker Zsolt; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; de. 11. (úrv.) Smidélisz Gábor; du. 6. (az Ordass Lajos-díj és a Prónay Sándor-plakett átadása) Ittész János; **VII., Reformációi emlékpark, Városligeti fasor – Damjanich u. sarok** du. 5. Tökécszi László, D. Szebik Imre; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Szabó Bertalan; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** du. 6. dr. Blázy Árpád; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** du. 6. Káposzta Lajos, Szloboda József; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv.) Fekete Gy. Viktor; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** du. 5. Hornyák Júlia református lelképásztor; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** du. 5. Sósuti Zoltán református lelképásztor; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** du. 5. dr. Füzesi Zoltán református lelképásztor; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** du. 5. Szabó Lajos református lelképásztor; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** du. 6. Győri Gábor; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** du. 6. Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Budafoke, XXII., Játék u. 16.** du. 6. (úrv.) Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** du. 6. (úrv.) Endreffy Géza.

Istentiszteleti rend • 2009. november 1.

Szentháromság ünnepe után 21. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.

Lekció: Jn 4,46b–54; Ef 6,10–18. Alapige: Hós 2,20–22. Énekek: 438., 451.

I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) Bence Imre; de. 10. (német, úrv.) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; du. 6. Balicza Iván; **II., Hűvösvölgyi út 193., Fehé** de. 10. (úrv.) Herzog Csaba; **II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv., családi) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. (úrv.); **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. (úrv.) Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstück M. u. 36–38.** de. 10. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, IV. Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. (úrv.) Solymár Péter Tamás; **V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Grendorf-Balogh Melinda; de. 11. (úrv., kántátazenés) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; du. 6. Cselovszky Ferenc; **VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (családi) Pelikán András; de. 11. (úrv.) Pelikán András; **VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Szabó Bertalan; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Szabó Bertalan; **IX., Gát utcai katolikus templom** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. (úrv.) Benkóczy Péter; **Kerepesi út 69.** de. 8. (úrv.) Tamásy Tamásné; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) dr. Blázy Árpád; de. fél 10. (úrv., családi) dr. Joób Máté; de. 11. (úrv.) dr. Blázy Árpád; du. 6. (vespera) dr. Blázy Árpádné; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) dr. Fabiny Tamás; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Bencéné Szabó Márta; de. negyed 12. (úrv., családi) Keczkó Szilvia; **XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. (úrv.) Kende György; **Zugló, XIV., Lócsi út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamásné; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamásné; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. (úrv.) Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. (úrv., családi) Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Batthyány I. u.** de. fél 11. (úrv.) Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. (úrv.) Vető István; **Rákoshegy, XVII., Tessedik tér** de. 9. (úrv.) Grendorf Péter; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. (úrv.) Grendorf Péter; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 8. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u.** de. 11. (úrv.) Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. (úrv.) dr. Korányi András; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. (úrv.) dr. Korányi András; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. (úrv.) Széll Bulcsú; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. (úrv.) Széll Bulcsú; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (úrv.) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. (úrv.) Zólyomi Mátyás; **Budafoke, XXII., Játék u. 16.** de. 10. (úrv.) Solymár Gábor; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. (úrv.) Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. dr. Lackné Puskás Sára.

Összeállította: BODA ZSUZSA

HIRDETÉS

Meghívó

A Déli Evangelikus Egyházkerület közgyűlése november 13-án 10 órai kezdettel ülést tart a Cinkotai Evangelikus Egyházközség új gyülekezeti házában, a parókia mellett (1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 53.). Erre az alkalomra az MEE egyházi törvényei IV. tv. X. fejezet 83. § (1),(2) alapján meghatározott tagjait szeretettel hívjuk és várjuk.

Radosné Lengyel Anna egyházkerületi felügyelő, Gáncs Péter püspök

HIRDETÉS

Örömmel adjuk hírül, hogy a tavaly – anyagi okokból – megszakadt, népszerű *Bach közelében* hangversenysorozat idén folytatódik. A *Budapesti Vonások Kamarazenekar* és a *Lutheránia énekkar* közös koncertjein *Kamp Salamon* tart bevezető előadásokat, majd bemutatják az előadásban ismertetett műveket. Az idei sorozatban *J. S. Bach* motettái kerülnek sorra. Az első három előadást a Deák Téri Evangelikus Gimnázium dísztermében, az utolsót a templomban tartják szombat délutánokon 17 órától. A hangversenyek dátumai: 2009. november 14., 2010. január 23., 2010. március 20., 2010. április 24. A részletes program (szórólap, plakát is) megtalálható a Lutheránia énekkar honlapján: <http://lutherania.lutheran.hu/program.html>. Érdeklődni *Herényi Istvánnál* lehet a 20/824-4548-as telefonszámon.

HIRDETÉS

Károli Gáspár-díjat nyújtanak át *dr. Pósfay György* nyugalmazott evangelikus lelkésznek az Oktatási és Kulturális Minisztérium képviselői október 30-án 11 órakor a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Egyházunk elnöksége – a díj kuratóriumának döntése értelmében – 2009-ben az Ordass Lajos-díjat *dr. Pósfay Györgynek* adományozza. A rangos kitüntetés átadására október 31-én 18 órakor, a reformációünnepi istentiszteleten kerül sor a Deák téri evangelikus templomban. A laudációt *dr. Boleratzky Lóránd* mondja. Ugyanezen az alkalmon *Bartosné Stiasny Éva*, *Szteleho Gábor* egykori munkatársa Prónay Sándor-plakettet kap.

Blogolni márpedig lehet

E sorok írója előszeretettel hangoztatja, hogy aki eddig nem blogolt, az már nem is fog. A merészen sarkított megállapítás mögé persze lehet számos szakmai érvelést felsorakoztatni, és a rovat rendszeres olvasói bizonyára emlékeznek is, hogy milyen gyakran esik szó a mikrobloggerekről, azaz a Twitterről és a Facebookról, és arról, hogy a *stream*, azaz a folyam mennyire alakítja információközlési és -fogadási szokásainkat. Az internet mai arca, a Web2.0 azonban nem is létezhetne a jó pár éve létrehozott blogok nélkül, ugyanis ez a fajta személyes megnyilvánulás indította el azt a folyamatot, amely az egyszerű látogatókat tartalomgyártókká alakította át. És minden korszaknak meg lehet a maga reneszánsza.

Az elmúlt napokban ünnepelte egyéves születésnapját egyháziunk központi portálja, a www.evangelikus.hu. Az oldal főszerkesztője, Horváth-Bolla Zsuzsanna rövid értékelésben számolt be arról, hogy ez időszak alatt több ezer, evangélikusok számára érdekesnek tűnő írás került fel a honlapra, a látogatók száma pedig mostanában a heti hétezer közelében mozog.

Valószínűleg valamennyi tudományág vagy szakma tud beszélni a saját „mágikus” számairól, elég csak a közgazdászok által Pareto-elvnek nevezett törvényszerűsége gondolni, mely szerint a következmények nyolcvan százalékáért az okok húsz százaléká felelős: ha valaki megpróbálja beosztani a saját idejét, valószínűleg azt fogja tapasztalni, hogy a feladatok kis része viszi el a legtöbb időt.

Az internetes tartalomfejlesztésben ez a számkombináció a 90-9-1, amely azt takarja, hogy a látogatók ki-

EGYHÁZ ÉS VILÁGHÁLÓ

Rovatgazda: Nagy Bence

lencven százaléka csak nézelődik, kilenc százalékuk létre is hoz tartalmat, viszont igazán komoly mértékben csak egy százalék járul hozzá az adott oldal fejlődéséhez. E szabály szerint a mostani remek mutatók mellett úgy tűnik, hogy az evangelikus.hu látogatói között még jó pár olyan érdeklődőnek kell lennie, akik érdemes lenne bevonni valamiféleképpen.

Az elmúlt hónapokban két új blog is született az evangelikus.hu berkein belül: a *Blogtherapy* és az *Egy s Más* már függetlenek az oldal működtetőitől, és immár tényleg rendes webnapló képét öltik magukra. Sajnos azonban az oldal többi tartalmi eleméhez képest igen eldugott helyen találhatók, így csak az oldal tetején található *Blog* linkre kattintva érhetőek el, és a listában az sem látható, hogy melyik mikor frissült utoljára, ezért aztán a látogatóknak kellő kitartással kell rendelkeznie, hogy megkeresse az új bejegyzéseket.

A blog elsősorban a figyelemről szól. Magyarországon három nagy blogszolgáltató van versenyben: a blog.hu, a freeblog.hu és a blogter.hu. Az Index tulajdonában lévő blog.hu annak köszönheti elsőbbségét, hogy tulajdonosai – újtóként a hazai hírportálok között – az egyes belső témáikat is blogokba szervezték, továbbá a nem saját blogokat is kiengedték a címlapra. Márpedig a figyelemre kevés jobb példa lehet, mint ami-

kor egy-egy bejegyzés megjelenése után több ezer látogató érkezik. A blog.hu esetén sokszor olyan hatással jár ez, mintha egy tatár horda söpört volna végig az adott blogon: a rengeteg látogató a legtöbb esetben teljesen irreleváns hozzászólásokkal bonyolódik értelmetlen magánháborúba. Egyházi oldal esetén azonban nem kellene ettől tartani.

Ha a születésnapjok jókívánások mellett lehet jó tanáccsal is szolgálni az evangelikus.hu fejlesztőinek, akkor mindenképpen azt kellene mondani, hogy viszonyuljanak nyitottabban a lelkes és önkéntes közreműködők által létrehozott tartalmakhoz, és jelenítsék meg a blogbejegyzések ajánlóit a főoldalon. Korántsem kellene ezt kontroll nélkül tenni, viszont az érdekes bejegyzések többeket csábíthatnak arra, hogy hasonlóképpen vegyenek részt az egyház központi oldalának építésében.

Vagy akár az is megoldás lenne, ha a már létező, „evangelikus” blogokból emelnének át tartalmakat, ahogyan azt a *Miner* (<http://keresztény.miner.hu/>) keresztény melléklete teszi. A *Moly* könyves közösségi oldal valamennyi blogot vezető tagjának bejegyzéseit megjeleníti az ismerősei számára, nemcsak azonnali és egyszerű hozzászólási lehetőséget kínálva ezzel, de értékes új látogatókat szerezve is neki. A tapasztalatok alapján az ilyen szimbiózis elégedett felhasználókat jelent, akik még elkötelezettebb webnaplóiropok lesznek.

Blogot vezetni nehéz. Egyvalami könnyítheti meg nagyon: ha az író tudja azt, hogy valakik biztosan elolvassák. Ehhez viszont előtérbe kell helyezni őket. Evangelikus bloggerek? Íme, itt vannak.

■ NAGY BENCE

HIRDETÉS

Köszönet az 1%-okért

A Budahegyvidéki Evangélikus Templomépítési Alapítvány köszönetet mond a személyi jövedelemadó egy százalékaként részére felajánlott összegekért. A 2008. évi felajánlásokból 727 526 Ft érkezett az alapítvány részére, mely összeget az alapító okiratban foglaltaknak megfelelően az ifjúság nevelésére-oktatására, diakóniai tevékenységre és az időskorúak gondozására fordította az alapítvány.

Az alapítvány kuratóriuma

A Pilisi Evangélikusok Erős Vár Alapítványa az szeptember 14-én a szja egy százalékából átutalt 338 280 Ft-ot köszönettel fogadta. A 2008. évben az alapítvány a pilisi gyülekezet fiataljai részére nyújtott támogatást szabadidős programokhoz 320 913 Ft összegben.

A Csikvándi Evangélikus Gyülekezetért Alapítvány köszöni támogatóinak adójuk egy százalékát. A befolyt összeget idős nap rendezvény szervezésére fordítottuk.

A Magyar Bach Társaság Alapítványa a 2008. évre 135 899 Ft-ot kapott az szeptember 14-én a szja-felajánlásokból; ezt az összeget a működés és a budapesti Bach-hét költségeire használta fel. Az alapítvány hálásan köszöni az adományozók szeretetét, és kéri, hogy a jövőben is támogassák.

HIRDETÉS

Isten iránti hálával és örömmel adjuk hírül, hogy október 31-én, a reformáció ünnepén Szabóné Mátrai Marianna püspökhelyettes asszony felszentelt újonnan elkészült parókiánkat és gyülekezeti termünket. A 15 órakor kezdődő ünnepi ökumenikus istentiszteletre és azt követő szeretetvendégségre szeretettel hívja és várja a Bajai Evangélikus Egyház-község presbitériuma.

HIRDETÉS

A *menyegzet virágai* címmel másodszer jelenik meg a könyvpiacra bővített kiadásban Tomcsányiné Szemere Sarolta képes album-könyve. A szerző kézműves mester, aki a régi magyar protestáns templomok festett kazettamotívumait teszi át hízzéssel textiliákra: terítőkre, falikárpitokra. A könyv ismertetésére november 19-én 18 órakor kerül sor az unitárius könyvesboltban (1054 Budapest, Alkotmány u 12.)

HIRDETÉSEK

Lelkigondozói hetet szervez a Bibliaszövetség november 16–20. között a berekfürdői Megbékélés Házában. Részvételi díj 21 000 Ft. Jelentkezni 5000 Ft előleg rózsaszínű postai csekken történő befizetésével és az értesítési adatok közlésével november 10-ig lehet a Bibliaszövetség címen: 2119 Pécel, Kálvin tér 2/b. Telefon: 28/452-334.

A Keresztény Ökumenikus Baráti Társaság következő rendezvényén, november 2-án 18 órakor a Háló helyiségében (1053 Budapest, Ferenciek tere 7-8. III. lépcsőház II. em. – a Kárpátia udvarban) Puskás Attila, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára tart előadást *Katolikus témák Kálvin teológiájában* címmel.

A kelenföldi evangélikus gyülekezet november 7-én, szombaton 16.30-kor tartja tanácstermében (1114 Budapest, Bocskai út 10.) a következő szeretetvendégségét. Vendégünk lesz Lázár Attila, aki *Gyűjts tüzet a szívemben!* címmel tart szerzői-előadói estet.

Sztechlo Gábor születésének századik évfordulója alkalmából ünnepi megemlékezést tartanak Nagytarcsán november 8-án. Az ünnepség vasárnap délután 3 órakor kezdődik a falumúzeumban *Az iskolaalapító Sztechlo Gábor* című kiállítás megnyitásával (Merényi Zsuzsa, a Sztechlo-alapítvány elnöke) és a Sztechlo-szobor koszorúzásával, majd fél 5-kor folytatódik az evangélikus templomban D. Keveházi László előadásával és a Kalevala kórus műsorával.

EVÉL&LEVÉL

Sztechlo 1944

Bár az életkori korlátot bevezető egyházi törvény értelmében 2006 őszén befejeztem hivatalos egyházi szolgálatomat, természetesen találtam, hogy igent mondjak a felkérésre, hogy vegyek részt a 2009-ben létrehozott Sztechlo-bizottság munkájában. Ennek feladata a Sztechlo-centenárium év – száz éve született Sztechlo Gábor evangélikus lelkész – eseményeinek megtervezése és lebonyolítása volt. A bizottság adminisztratív értelemben az egyház részéről felelős diakóniai munkaág – Gregersen-Labossa György és Buda Annamária vezetők – segítőként működött.

A bizottságban egyaránt helyet kaptak az egyház vezetői, a Sztechlo Gábor Gyermekek- és Ifjúságsegítő Alapítvány és az úgynevezett Sztechlo-bizottság munkájában. Ennek feladata a Sztechlo-centenárium év – száz éve született Sztechlo Gábor evangélikus lelkész – eseményeinek megtervezése és lebonyolítása volt. A bizottság adminisztratív értelemben az egyház részéről felelős diakóniai munkaág – Gregersen-Labossa György és Buda Annamária vezetők – segítőként működött.

A centenárium év két kimagasló alkalmát a májusi tudományos konferencia és a szeptemberi szoboravatás volt. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy mind az egyházzal, mind a lelkész emlékéhez méltóan zajlottak le a programok, így a századik születésnapon sorra került szoboravatás. Az eseményről részletesen, híven, sokoldalúan és szakszerűen számolt be az *Evangelikus Élet* október 4-i száma.

Nem lehet mindezt evidenciának tekinteni. A történelmi korban működött történelmi személyiség élete és műve bizony szétfeszíti a hagyományos egyházi kereteket. Nem tekinthető véletlennek, hogy korábban, a rendszer-változást követően is, kevés szó esett az egyházban Sztechlóról.

Magam a bizottság első ülésén elmondtam, a továbbiakban pedig több beszélgetésben hangsúlyoztam: nemcsak elfogadom, hanem erőteljesen helyeslem, hogy az életmű minden mozzanata feltárássra kerül a centenárium eseménysorozatban. De nem szabad szem elől téveszteni – helyén kezelve a népfőiskolát alapító, a pedagógus, a korszerű egyházi diakóniai szolgálatot megalapozó lelkészt –, hogy Sztechlo Gábort történelmi személyiséggé az 1944. október 15. és 1945. február 13. közötti tevékenysége avatja.

Tudtam, hogy nehéz lenne ez. Erről leginkább D. Keveházi László nyugalmazott esperes, egyháztörténész tudna szólni, aki rendkívül jó ízléssel és teológiai tisztánlátással tett eleget nem könnyű feladatának. Ha kellett, előadott, ha kellett, ígért hirdetett. Hadapródként kért befogadást – már a háború után – Sztechlótól, és lett Gaudiopolis lakója, majd társai bizalma alapján a gyermekváros első miniszterelnöke. Jelképezi ez a Krisztust követő Sztechlo evangéliumi gondolkodását – magam is több írásban rámutattam erre –, de nem változtat a tényeken.

A vérszakszak után Gaudiopolisban az árván és félárván maradt zsidó és zsidó származású gyerekek számára nyújtottak otthont és segítséget Sztechlo Gábor és munkatársai. Természetesen itt már nem az üldözöttség, hanem a rászorultság elve érvényesült, ezért sem kapcsolható össze a két korszak. Mert 1945 után, ha számos máig is ható probléma jelentkezett is, de sem a zsidó származás, sem a hadapród, sem a csendőrpáncsnok családjába tartozó gyerekek – ha volt ilyen Gaudiopolisban – nem fenyegette hátteré miatt életveszély.

Örömlünk kell, hogy az egyházon kívüli sajtóban is kevés volt a disszonáns hang az évforduló kapcsán, de a jövő miatt is, szeretettel és türelemmel, elismerve a jó szándékot, szóvá kell tenni a vezető egyházi személyiségek által el nem került csapdát, a szobor felirata kapcsán, melyet egyoldalúnak vélték.

Sztechlo 1944. A felirat a maga tömörségében a lényegét fejezi ki. Az 1944. október 15-i nyilas hatalomátvétel után a Jó Pásztor Misszió keretében vezetett tevékenységet, mellyel ezeröttszáz zsidó és zsidó származású gyermek és néhány száz felnőtt életét mentette meg Sztechlo Gábor, ez avatja őt történelmi személyiséggé. Nyersen fogalmazva ezért jár a szobor. Bármennyire tiszteltreméltó a pedagógiai, a diakóniai munka, azért nem jár. Ettől még persze üdvözljük a nagytarcsai faragásos szobrot.

Az életmentés – saját élete kockázatásával – és a színvonalas nevelés bizony más műfaj. Erről tudnának szólni a Vörösmarty utcai skót misszióban átmenetileg menedéket talált gyerekek és felnőttek, akiket elhurcoltak és megölték – remélt védetségük ellenére – a nyilasok, vagy a gettóból és a nemzetközi gettóból elhurcoltak és meggyilkoltak, akikre a Duna-parton létesített emlékhely emlékeztet. A Jó Pásztor-otthonok lakóit megoltalmazta az Úristen. Az ő eszköze volt az evangélikus lelkész. Ezt hirdeti a szobor és felirata. Ez nem gyengíthető valamiféle áltárgyilagosság jegyében.

Ezt értették meg – csak gratulálni lehet a nagyszerű ötlethez és *Ittzés Szilviának* az emlékvérsenyőről beszámoló írásához – a Sztechlo-életművel foglalkozó diákok. „A német katonát alakítva értettem meg igazán” – mondja egyikük. Él a remény, az életmű ma is hat, ellenáll minden felpuhítási kísérletnek. A legsötétebb időkben is volt, voltak az egyházban, akik életük kockázatásával is – Krisztust követve – azonosultak az üldözöttekkel.

FRENKL RÓBERT (Budapest)

A közölt levelek tartalmával a szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet.

Közlemény

Az Északi Evangélikus Egyházkerület fegyelmi tanácsa eljárást folytatott le Szmolár Attila lelkész ellen.

2009. szeptember 17-én és október 15-én tartott ülésein – az érintettek meghallgatása és a dokumentumok megvizsgálása után – a fegyelmi tanács megállapította, hogy a lelkész, aki egyben a Káldy Zoltán Szeretetotthon igazgató lelkésze is, több esetben elkövette a „szolgálat, illetve tisztesség gyakorlásából folyó kötelezettség szándékos megszegése”, illetve az „egyházi javak kárt okozó gondatlan kezelése” (2005. IX. 32. § c. és f.) fegyelmi vétségeket, és ezért őt „elbocsátás szolgálati jogviszonyból” (2005. IX. 33§ 1 f.) fegyelmi büntetéssel sújtotta.

Ő a döntés ellen nem kívánt keresettel élni. Ezzel Szmolár Attila rendelkezési állományba került, és 2009. október 19-től kezdődően világi munkahelyen helyezkedett el.

Benczúr László felügyelő, dr. Fabiny Tamás püspök és dr. Tóth Judit egyházkerületi ügyész, a fegyelmi bizottság tagjai

HÍREK, HIRDETÉSEK

Az Evangelikus Hittudományi Egyetem rektora szeretettel meghívja a magyar tudomány ünnepe alkalmából november 5-én, csütörtökön 13 órakor kezdődő Dunáninnen – Dunántúl... 275 éves a protestáns egyházak földrajzi beosztása címmel rendezett tudományos konferenciára. A konferencia keretében 16.30-kor mutatjuk be a *Megújulás és megmaradás – Fabiny Tibor-émlékkönyv* című kötetet (Luther Kiadó, Budapest, 2009).

Dr. Csepregi Zoltán rektor

Szeretettel várjuk a nyugdíjas lelkész-családok havi találkozására november 6-án 10 órára a Deák téri gyülekezetbe. Áhítatunkat *Solymár Gábor* lelkész, az előadást a *Második korinthusi levélről dr. Cserháti Sándor* professzor tartja.

GYÁSZHÍR

Fónyad Pálné született *Németh Márta, Fónyad Pál* egykori nagykanizsai lelkész özvegye életének kilencvenedik évében október 14-én hazatért az örök hazába. November 21-én a nagykanizsai evangélikus templomban (Csengery u. 37.) 10.30-kor kezdődő istentiszteleten az úrvacsora szentségének ünneplésével búcsúztunk tőle. Hamvait 14.30-kor helyezzük a családi sírba a nagyatádi temetőben.

A gyászoló család

**Fizessen elő
lapunkra!**

HIRDETÉS

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

Radosné Lengyel Anna
országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője

APRÓHIRDETÉS

Budapest V. kerületében, a Dorottya utcában 86 m²-es lakás eladó. Érd.: Botta, 20/824-8282.

Társkeresés keresztény diplomásoknak. Tel: 30/254-0414 (kedd de.)

Pesterzsébeten szoba-konyhas szuterén lakás kiadó. Érd.: 20/824-5855.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap

Csak Istennel csendesül el lelkem, tőle kapok segítséget. Zsolt 62,2 (1Pt 1,8; Mt 5,38–48; Ef 6,10–17; Zsolt 33) A síró kisbabát körülállták a rokonok. „Biztos éhes!” – mondta az, aki cumisüveget hozott ajándékba. „Biztos tisztába kell tenni!” – mondta az, aki pelenkát hozott ajándékba. „Biztos játszani szeretne!” – mondta az, aki csörgőt hozott ajándékba. „Biztos csak nyugalmat szeretne!” – mondta a nagypapa, aki viszont szerette az unokáját.

Hétfő

Ugyanabból a szájból jön ki az áldás és az átok. Nem kellene ennek így lennie. Jak 3,10 (Péld 12,18; Róm 12,17–21; Ez 17,1–24) Bizonyos kultúrákban az a szokás, hogy a mosdókapu fölé két csap nyúlik: az egyikből a hideg, a másikból a meleg víz folyik. Hogy langyos vízzel ők hogyan mosnak kezet, azt nem tudom. De lehet, hogy a mennyei Jeruzsálemben, ahol kiköpi az, aki sem hideg, sem forró, hasonló csapok lesznek elterjedtek.

Kedd

Nem vet el örökre az Úr. Még ha megszorít is, irgalmaz, mert nagyon szeret. JSir 3,31–32 (2Thessz 3,16; 1Sám 26,5–9.12–14.17–24; Ez 18,1–3.20–32) A Nagy Ho-ho-ho-horgász csalikukaca (a Nagy Ku-ku-ku-kukac) egy mezei gilisztával találkozott, aki csodálkozva nézte, gazdája hogyan hajtja el a kukacot messzire a tóba horgászbotjával. A giliszta nem értette, miért nem fáj ez a kegyetlenség a kukacnak. De a kukac elmagyarázta, hogy nem gyűlöletből veti őt a horgász a tó mélyére, hanem céllal: azért, hogy halakat fogjon neki. És ami a lényeg: végig zsinórra van kötve, hogy a gazdája utána visszahúzhassa, és hazavihesse magával az otthonába.

Szerda

Felkiáltott a beteg gyermek apja, és így szólt: „Hiszek, segíts a hitetlenségemen!” Mk 9,24 (Zsolt 34,5; Péld 29,18–25; Ez 20,1–17) ...és mindketten meggyógyulva tértek haza Jézustól.

Csütörtök

És fogta az Úristen az embert, elhelyezte az Éden kertjében, hogy azt művelje és őrizze. 1Móz 2,15 (Lk 12,42–43; Ézs 32,1–8; Ez 20,30–44) „Vigyázz erre a kosár gyümölcsre, meg ne egyék a madarak!” – mondta Karcsi bácsi. Jenőke odaállt a kosár mellé, és árgus szemekkel figyelt. Amikor meglátta az első madarat, elhessegette. Amikor a másodikat, azt is. Aztán amikor már csapatostul jöttek, kivett a kosárból egy gyümölcsöt, és megette előlük. „Eből ti nem esztek, amíg én itt vagyok!” – gondolta magában elszántan. Aztán megevett még egyet és még egyet meg még egyet és végül az egészet. Amikor Karcsi bácsi visszajött, Jenőke büszkén mutatta az üres kosarat: egy szemmet sem ettek belőle a madarak! És nem értette, miért lett Karcsi bácsi ideges. És azt sem értette, miért szólította Ádámnak.

Péntek

Ne a régi dolgokat emlegetsetek, ne a múltakon tűnődjétek! Mert én újat cselekszem, most kezd kibontakozni, majd megtudjátok! Ézs 43,18–19a (Fil 3,14; Lk 22,49–53; Ez 33,10–20) A feleség az anyósülésen böngészgette a térképét. „Igen, a Jakabhegyi úton már végigmentünk, a vasúton is átmentünk, és a Kossuth teret is elhagytuk már.” Felpillantott, körülnézett. Aztán visszabújt a térképbe. „Aha, igen, ez volt jobbra a Petőfi park.” Csend következett. Csak az autó zúgását és a férj egyre idegesebb szuszogását lehetett hallani. „Ja, igen, látom, most tértünk le a Szabadság útról...” – dűnyögte a feleség, és ekkor a férj már nem bírta tovább. „Könyörgök, ne azt mondogasd, hogy hol voltunk! Azt mondd végre, hogy merre menjek! Nézz előre, ha egyszer előre akarsz menni!”

Szombat

Jézus mondta: „Nektek még a hajatok szála is mind meg vannak számolva. Ne féljétek!” Lk 12,7 (Zsolt 17,8; 2Tim 2,1–5/6/; Ez 33,21–22.30–33) Mr. White először utazott repülőgéppel. Világéletében csak vonatra, legfeljebb taxiba volt hajlandó beszállni, de most az egyszer kénytelen volt kivétel tenni: még aznap a tengerentúlon kellett lennie. Amikor bejelentkezett, és a csomagjait egy futószalagra tette, rögtön aggodalmaskodni kezdett. Ki fog azokra vigyázni? Honnan tudják, melyik gépre kell feltenniük? Hogyan fogja ő azokat visszakapni? Aztán átlépett a tranzitváróba, és azon kezdett izgulni, honnan fogja tudni, melyik kapunál kell beszállnia. Honnan fogják tudni, melyik a gépen az ő helye? Vajon tudni fogják-e, hogy ő ablak mellé kérte a jegyet? Aztán meghallotta a hangosbemondót, amint három nyelven szólította a nevét, és kérte, fáradjon a tizenkettes kapuhoz. A kapunál a nevének üdvözlőlték, mintha csak régi ismerősük lett volna. A gépen egy stewardess odakísérte az üléséhez, igen, az ablak mellé. Az út során névre szólóan kapott enivalót, és ha az utaskísérő-hívó gombot megnyomta, már jött is a hölgy mosolyogva: „Igen, Mr. White, mit tehetek önért?” „Mondja, maguk ismernek engem?” A stewardess elmosolyodott. „Dehogyan. Viszont van egy utaslistánk, amelyen mindenkinek a neve és az adatai rajta vannak, az is, hogy hová utazik, melyik a csomagja, és melyik ülésen ül.” És Mr. White többé nem aggódott semmi miatt.

■ ZSÍROS ANDRÁS

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból november 1-jétől november 8-áig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
<p>20.00 / m1 <i>Jane Eyre</i> (angol-francia-olasz romantikus dráma, 1996) (113')</p> <p>Jane Eyre-t, a nincstelen árva kislányt nénikéje büntetésből leányiskolába adja. Büne annyi, hogy okos, tehetséges, és nem hajlandó alávetni magát a felnőtt világ hazug, kép-mutató törvényeinek. A szigorú leányiskolában kíméletlen megaláztatásokat kell kiállni. Évek múltán az ifjú Jane Thornfieldbe szegődik nevelőnőnek, hogy a kastély mindig távol levő urának törvénytelen leányát, Adele-t tanítsa. Thornfield ódon falai baljós titkokat rejtjenek, időnként háborzongató nevetés hallatszik a homályos folyosókon.</p>	<p>4.25 / Duna Tv <i>Gyöngyökkel gyökerezélt</i> (magyar dokumentumfilm, 1998) (56') Moldvai archaikus népi imádságok</p> <p>11.20 / m2 <i>Jelképtár.</i> A fejfa</p> <p>14.45 / m1 <i>A nagy Gatsby</i> (amerikai filmdráma, 1974) (144')</p> <p>14.50 / Duna Tv <i>Athos-hegyi szerzetesek</i> (francia dokumentumfilm, 2006) (52')</p> <p>18.10 / m2 <i>Cherubini: Rekviem</i></p> <p>22.10 / Duna Tv <i>33 jelenet az életből</i> (lengyel-német filmdráma, 2008) (96')</p> <p>22.40 / m1 <i>Gyermekszív</i> (amerikai filmdráma, 1994) (89')</p>	<p>8.30 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> (26') Hadisírok előtt</p> <p>12.10 / PAX <i>Poézis együttes</i> (magyar zenés film) (56')</p> <p>15.40 / Duna Tv <i>A láthatatlan Naprendszer</i> (magyar ismeretterjesztő film, 2007) (45')</p> <p>16.30 / PAX <i>Ifi cafe – kávéház a város szélén</i> (koncertfilm)</p> <p>21.00 / Duna Tv <i>Eltávozott nap</i> (fekete-fehér magyar filmdráma, 1968) (81')</p> <p>22.20 / m1 <i>Tim</i> (ausztrál filmdráma, 1979) (109')</p> <p>22.25 / Duna II. Autonómia <i>Wildorado</i> (magyar film, 1999) (30')</p>	<p>8.05 / Duna Tv <i>Léptünk koppan ódon köveken</i> (magyar ismeretterjesztő filmsorozat, 2008) (20')</p> <p>13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bízunk eleitől fogva...”</i></p> <p>A református egyház félórása</p> <p>14.05 / m2 <i>Unokáink sem fogják látni</i> Október 23. emlékhelyei Budapesten</p> <p>17.55 / m2 <i>Johann Sebastian Bach: h-moll mise</i></p> <p>18.05 / Rádió 17 (Budapest) <i>Evangelikus félóra.</i> Az Evangelikus Rádiómisszió műsora</p> <p>21.05 / Duna Tv <i>A szovjet csapda</i> (magyar dokumentumfilm, 2009) (52')</p>
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
<p>5.45 / m2 <i>Hajnali gondolatok</i></p> <p>7.00 / Duna Tv <i>Élő egyház</i> (vallási híradó) (26')</p> <p>11.00 / PAX <i>Invocatio musicalis</i> Korál- és zsolnárfeldolgozások</p> <p>14.45 / m2 <i>Magyar misszionáriusok</i> <i>Pápua Új-Guineában</i> (magyar dokumentumfilm, 1997) (43')</p> <p>15.06 / Hír Tv <i>Visszaszámlálás</i> (magyar dokumentumfilm, 2006) (58')</p> <p>20.34 / M. Katolikus Rádió <i>Dzsesszencia</i> (zenés beszélgetés)</p> <p>21.00 / Duna Tv <i>Kutyaszív</i> (szovjet filmdráma, 1988) (64')</p> <p>1. rész</p>	<p>8.00 / Viasat History <i>Megszentelt muzsika</i> (angol dokumentumfilmsorozat, 2008) A gótika forradalma</p> <p>11.34 / M. Katolikus Rádió <i>Zenémmele dicsérem...</i> Fejezetek a kortárs egyházenéből</p> <p>18.35 / Duna II. Autonómia <i>Tám László diaporámái</i> (magyar filmetűd, 2009) Árpád-kori templomok</p> <p>22.00 / m2 <i>Graffiti fiúk</i> (német filmdráma, 2006) (82')</p> <p>22.20 / m1 <i>Tizenhárom</i> (amerikai filmdráma, 2003)</p> <p>0.10 / m1 <i>Hitvallók és ügynökök</i> (magyar dokumentumfilm, 2009) (50')</p> <p>Kiszolgáltatva a hatalomnak</p>	<p>5.05 / m2 <i>Tízparancsolat</i> Isten nevét hiába fel ne vedd! Hankiss Elemér műsora</p> <p>12.00 / PAX <i>Mennyei dallamok</i> (koncertfilm)</p> <p>12.05 / Duna Tv <i>Isten kezében</i> (26')</p> <p>18.34 / M. Katolikus Rádió <i>Versenyképes-e a „jó pásztor”?</i> Vezetői eszmények a Bibliában és napiainkban</p> <p>21.05 / m1 <i>Májusi zápor</i> (magyar tévéjáték, 2008) (52')</p> <p>22.05 / m1 <i>Megy a gőzös</i> (magyar vígjáték, 2007) (90')</p> <p>22.55 / Duna Tv <i>Kettőből egy</i> (olasz filmdráma, 2006) (102')</p>	<p>7.00 / Rádió C <i>Evangelikus félóra</i> Az Evangelikus Rádiómisszió műsora</p> <p>8.08 / Vörösmarty Rádió <i>Evangelikus félóra</i> Az Evangelikus Rádiómisszió műsora</p> <p>9.55 / Duna Tv <i>Koncertek a periferián</i> (koncertfilm) Református énekek 2.</p> <p>10.55 / m1 <i>Egyházi naptár</i></p> <p>11.10 / m1 <i>Baptista magazin</i></p> <p>11.35 / m1 <i>Evangelikus ifjúsági műsor</i></p> <p>15.34 / M. Katolikus Rádió <i>Gregorián énekek</i></p> <p>21.00 / Duna Tv <i>Mikor a fal leomlott</i> (német dokumentumfilm, 2008) (52')</p>

Evangelikus Élet – A Magyarországi Evangelikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu • EvÉlet on-line: www.evelet.hu, www.evangelikusélet.hu

Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu

Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.

Szerkesztőségvezető: Boda Zsuzsa (zsuzsa.boda@lutheran.hu). Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Vítális Judit (judit.vitalis@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).

Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence

(bence.nagy@gmail.com). Rovatvezetők: Ecsedi Zsuzsa – Cantate (ezsu@lutheran.hu), Kendeh K. Péter –

Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Kóháti Dorottya – Új nap – új kegyelem (dora.kohati@lutheran.hu),

Véghegyi Antal – A vasárnap igéje (antal.veghelyi@lutheran.hu).

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518;

fax: 1/486-1229. Felelős kiadó: Kendeh K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert nyomdaigazgató.

Árusítja a kiadó és a Magyar Posta Rt. (ÜLK) INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével törölni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örzünk meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba zánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő délutáni lapzártakor kizárólag a hétfői eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

